ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ

ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΑ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ, ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΗ, ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ

ΓΡΑΦΕΙΑ: ΡΗΓΑ ΠΑΛΑΜΗΔΗ 4, ΤΗΛ. 30.297 ||| ΙΔΡΥΤΗΣ: Κ. ΕΛΕΥΘΕΡΟΥΔΑΚΗΣ ||| ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΑΝΤΩΝ. ΝΙΚΟΛΟΠΟΥΛΟΣ ||| ΣΑΒΒΑΤΟ 13 Ἰουλίου 1940

Η ΑΤΜΟΣΦΑΙΡΑ ΤΟΥ ΜΙΣΤΡΑ

ΤΟΥ ΚΩΣΤΑ ΟΥΡΑΝΗ

«Θυμᾶμαι πάντα τὶς λαμπρὲς ὧρες τῆς ἐπισκέψεώς μου στὸ Μιστρᾶ», γράφει ὁ Μωρὶς Μπαρρὲς στὸ περίφημο βιβλίο του «Τὸ ταξίδι τῆς Σπάρτης». «Τέτοιες ὧρες» — προσθέτει — «εἶναι σὰν κρουνοὶ ποὺ χύνουν στὴν ψυχή μου εὐχαρίστηση κι' ὀμορφιά. Φέρνω στὸ νοῦ μου τὸ ὅραμα τοῦ Μιστρᾶ, χωρὶς νὰ χορταίνω ποτές — ὅπως ἕνας βοσκὸς τοῦ Ταϋγέτου περνάει τὶς ὧρες του σφυρίζοντας στὴ φλογέρα του τρεῖς νότες — πάντα τὶς ἴδιες. Ξέρω κι' ἄλλες νεκρὲς πολιτεῖες τοῦ Μεσαίωνα: τὸ Μπῶ στὴν Προβηγγία καὶ τὸ Σὰν Τζιμινιάνο κοντὰ στὴ Σιέννα. Ἡ γραφικότητά τους μὲ διασκεδάζει. Ὁ Μιστρᾶς, ὅμως, γεμίζει τὴν ψυχή μου ποίηση..»

"Ετσι κι' ἐμένα.

Ξέρω τὸ Σὰν Τζιμινιάνο ποὺ ἀνακαλεῖ ὁ Μπαρρές. "Ενα θερινὸ βράδυ εἶδα νὰ ὑψώνει στὸν οὐρανὸ τοὺς ἀγέρωχους πολεμικοὺς πύργους του. Ξέρω ἀκόμα τὸ Τολέδο, τὸ σκυθρωπό κι' ἀπομονωμένο, ποὺ κάτω ἀπὸ τὰ τείχη του κυλάει ἀργὰ ὁ Τάγης τὰ κιτρινωπὰ νερά του. Ξέρω τὴν Καρκασόνη, ποὺ ἐμφανίζεται ἀπὸ μακρυὰ σὰ μιὰ μεσαιωνικὴ λιθογραφία ὀχυρωμένης πολιτείας. Ξέρω τὴν "Αβιλα ποὺ οἱ λοιπὲς ἱσπανικὲς πόλεις τὴν ἀποκαλοῦν «μητέρα». Ξέρω, σὲ μιὰν ἀκτὴ τοῦ Ἀτλαντικοῦ, μιὰ παλιὰ πορτογαλικὴ πολιτεία ποὺ εἶναι ἀπόσυρμένη μέσα στὶς ἐπάλξεις της σὰ μιὰ δέσποινα ἄλλης ἐποχῆς στὸ ἔρημο καὶ βουβό της μέγαρο, — καμμία τους, ὅμως, δὲν εἶναι γιὰ μένα πηγὴ ποιήσεως, ὅπως ὁ Μιστρᾶς.

"Ολες αὐτὲς οἱ πολιτεῖες τοῦ παρελθόντος, εἶναι μελαγχολικὲς καὶ δὲν τὶς ἀφίνει κανεὶς χωρὶς ἕνα αἴσθημα ἀνακουφίσεως. Καὶ τοῦτο, γιατὶ δὲν εἶναι νεκρές, ἀλλὰ πεθαίνουν μὲ μιὰ βραδύτητα ἀπελπιστική, — γερασμένες καὶ ξεπεσμένες. Τὸ θεαμά τους εἶναι ἀξιολύπητο, ὅταν δὲν εἶναι οἰκτρό, γιατὶ τὰ μοντέρνα κτίρια ποὺ ἔχουν μερικές, τὶς κάνουν νὰ μοιάζουν μὲ τὶς γριὲς τὶς ντυμένες μὲ φορέματα καὶ καπέλλα νέων κοριτσιῶν. Ἐνῶ ὁ Μιστρᾶς ἔχει πεθάνει ἀπότομα καὶ ἐν πλήρει ζωῇ, ὅπως ἡ Πομπηΐα, μὲ τὴν ὁποία μοιάζει. Δὲν ὑπερέζησε τοῦ ἑαυτοῦ του, ὥστε νὰ χάσει, λίγο κατ' ὀλίγο, τὸν παλιό του χαρακτῆρα. Εἶναι καὶ σήμερα ὅ,τι ἦταν τὴν ἡμέρα ἐκείνη τοῦ 1779 ποὺ οἱ Ἀλβανοὶ τὸν παρέδωσαν στὶς φλόγες. Οἱ ἀπότομοι θάνατοι δημιουργοῦν, τόσο γιὰ τὶς πόλεις, ὅσο καὶ γιὰ τὰ πρόσωπα, ἕνα εἶδος ἀφθαρσίας. Ἀκινητοῦν μιὰ εἰκόνα ζωῆς καὶ τὴ μεταμορφώνουν σ' αἰωνιότητα. Ὁ Μιστρᾶς, χωρὶς ζωὴ μέσα στὴ ζώνη τῶν τειχῶν του, ζεῖ μιὰ ζωὴ αὐταπάτης καὶ θρύλου. "Εχει τὴ μυστηριώδη ἐκείνη ἀτμόσφαιρα ποὺ διατηρεῖ μιὰ ἔρημη σκηνὴ θεάτρου. Δίνει τὴν ἐντύπωση ὅτι σὲ κάθε στιγμὴ μπορεῖ νὰ δεῖ κανεὶς νὰ παρελαύνουν, σιγὰ καὶ σιωπηλά, πρόσωπα τῆς ἱστορίας καὶ τῆς φαντασίας. Ἡ σιγή του δὲν ἔχει τὴν ὁριστικότητα καὶ τὸ βάρος τῶν τάφων, ἀλλὰ δονεῖται ἀπὸ ἀόρατες παρουσίες. Ὁ Γκαῖτε τὸ εἶχε διαισθανθεῖ αὐτό, θάλεγε κανείς, ὅταν στὸν Δεύτερο Φάουστ, ἐνεφάνισε στὶς μεγάλες ἔρημες ταράτσες τοῦ ἀνακτόρου του τὰ δυό του πρόσωπα ποὺ ζοῦσαν, ὅπως ὁ Μιστρᾶς, ἔξω τοῦ καιροῦ καὶ τῆς ζωῆς: τὸν Φάουστ καὶ τὴν Ἑλένη τοῦ Μενελάου. Πουθενὰ ἀλλοῦ, ἀλήθεια, δὲν ἦταν δυνατὸ νὰ ὑπάρξει καταλληλότερο πλαίσιο γιὰ τὴν παθητικὴ αὐτὴ συνάντηση. Ὁ Μιστρᾶς, σὰν τὰ δυὸ αὐτὰ πρόσωπα, ἐξακολουθεῖ νὰ ζεῖ μιὰ ζωὴ πάντα τὴν ἴδια μέσα σὲ μιὰ ἀδιάκοπη γύρω του ἀλλαγή...

Τὸ αἰσθάνθηκα αὐτὸ τὴν ἡμέρα ποὺ τὸν ἐπισκέφθηκα γιὰ πρώτη φορὰ — ἐδῶ καὶ μερικὰ χρόνια. Ἦταν μιὰ ἐξαίσια ἀνοιξιάτικη μέρα. Ὅλη ἡ πεδιάδα τῆς Σπάρτης ἦταν τόσο γελαστὴ ποὺ ἡ αὐστηρὴ ἀνάμνηση τῶν ἀρχαίων Σπαρτιατῶν ἐξέπληττε σὰν κάτι τὸ ἐντελῶς ἀπίθανο. Ὁ ἀέρας ἦταν ἀρωματισμένος, ἡ πρασινάδα εἶχε ἀσύγκριτη δροσερότητα κι' ὁ Εὐρώτας μέσα στ' ἄσπρα χαλίκια τῆς κοίτης του, δὲν ἦταν παρὰ ἕνα φλύαρο εἰδυλ-

(ΣΥΝΕΧΕΙΑ ΣΤΗ ΣΕΛΙΔΑ 5)

ΜΟΝΟΛΟΓΟΙ ΚΙ' ΕΡΩΤΗΜΑΤΙΚΑ

ΤΟΥ ΝΑΠΟΛΕΟΝΤΑ ΛΑΠΑΘΙΩΤΗ

V

Ὁ τεχνίτης ποὺ δημιουργεῖ, ἔχει πρῶτο, κύριο καὶ σταθερό του μέλημα, πῶς ν' ἀποδώσει πιὸ πιστά, καὶ πιὸ ἐπακριβῶς, τὸ πιὸ βαθὺ κι' ἐντατικὸ μέρος τῆς σκέψης του, τοῦ οἴστρου του ἢ τῆς εὐαισθησίας του, — πῶς, δηλαδή, νὰ πραγματοποιήσει, στὸν δυνατὰ ἀνώτερο βαθμό, τὰ ἐντελῶς προσωπικὰ πλεονεκτήματά του καὶ τὶς ἐξέχουσές του ἰδιότητες, χωρὶς νὰ παρασύρεται, στὸ ἔργο του αὐτό, ἀπὸ τὶς ἄλλες, εὔκολες, τυχόν, ἐπιτυχίες, ποὺ πιθανὸν καὶ νὰ τοῦ προσπορίζουν ἄλλες του ἰδιότητες, προσωπικὲς ἐπίσης, ἀλλὰ πολὺ κατώτερης ποιότητας· ἢ μᾶλλον πρέπει, ἐντελῶς ἀπαλλαγμένος ἀπ' ὅ,τι δὲ συντρέχει στὸ σκοπό του, ν' ἀφίνεται, ἀγνὰ κι' ἀνεπηρέαστα, στὶς φυσικές, πηγαῖες του δυνάμεις, καὶ τὶς ἐλεύθερές του προτιμήσεις, — ἂν θέλει ν' ἀποδώσει κάτι μόνιμο, καὶ ποὺ νὰ τὸν ἐκφράζει κατὰ βάθος. Κάνοντας, ἁπλῶς, αὐτὸ καὶ μόνο, δὲν τοῦ χρειάζεται νὰ κάνει τίποτ' ἄλλο. Πρέπει δὲ νὰ ξέρει, — καὶ τὸ ξέρει, ἂν εἶναι σοβαρὸς δημιουργός, — ὅτι ὅσο πιὸ προσωπικὰ κι' ὑποκειμενικώτερα ἐργάζεται, τόσο καὶ γενικώτερα, εὐρύτερα, κι' ἀντικειμενικώτερα κινεῖται. Ἡ κατὰ τὸ φαινόμενο ἀλλόκοτη καὶ ἀντιφατικὴ αὐτὴ ἰδέα, — ἢ μολαταῦτα λογική, κρινόμενη βαθύτερα—, μπορεῖ ν' ἀποτελέσει κι' ἕν' ἀξίωμα: Ὁ ποιος ἐκφράζει ἐντελῶς τὸν ἑαυτό του, ἐκφράζει, ἤδη, καὶ τοὺς ἄλλους ἕλους, ἐκφράζοντας, ἀτομικά, καθένα χωριστά.

VI

Ὅ,τι ὑπάρχει σ' ἕνα ἔργο Τέχνης, δὲν εἶναι παρὰ πρόφαση ἁπλή, τοῦ τεχνίτη καὶ δημιουργοῦ του (συνειδητή, ἢ καὶ ὑποσυνείδητη), γιὰ νὰ μᾶς φανερώσει τὸ «ἐγώ» του. Οἱ ἀπ' ἔξω, βέβαια, — μιλῶ γιὰ τοὺς πολλούς — δὲ βλέπουν τ' ὁλοφάνερο παιχνίδι— καὶ φθάνουν, μάλιστα, μέχρι τοῦ νὰ φαντάζονται, ὅτι τὸ «ἐγώ» ἑνὸς τεχνίτη, σβήνει κι' ἐξαφανίζεται ὁλότελα, πίσω ἀπ' τὶς σκηνὲς ποὺ ζωντανεύει, εἴτε τὶς μορφὲς ποὺ διαγράφει, πιστεύοντας ἐπίσης, ἐπιπόλαια, ὅτι, αὐτὴ ἡ ἐξαφάνισή του, ἀποτελεῖ τὸ γνώρισμα, τὸ μυστικό, τῆς Τέχνης. Κι' ὅμως, τὶς σκηνὲς ποὺ περιγράφει, εἴτε τὶς μορφὲς ποὺ ζωντανεύει, ἕνας αὐθεντικὸς δημιουργός, τὶς συλλαμβάνει, τὶς μορφοποιεῖ, καὶ τὶς προβάλλει, μὲ τὴν αἴσθησή του,—ἑπομένως, μὲ τὸ πρόσχημά τους, δὲ μᾶς ἐκφράζει παρὰ τὸ «ἐγώ» του. Κι' ὅσο βαθύτερα ἐκφράζει τὸ «ἐγώ» του, τόσο πιστότερα μᾶς δίνει καὶ τὰ γύρω. Καὶ ξαναγυρνοῦμε στὸ ἀξίωμα: Ὁ ἰσχυρὸς καὶ σταθερὸς ὑποκειμενισμός, ἀντίθετα πρὸς ὅ,τι, ἴσως, φαίνεται, ἢ ὅ,τι γενικώτερα πιστεύεται —, εἶναι ὁ μόνος ἀσφαλὴς ἀντικειμενισμός.

VII

Γιὰ νὰ κατορθώσει ἡ φθαρεῖσα καὶ καταπονημένη αἴσθησή μας, νὰ ὀσφρανθεῖ, καὶ σήμερα, σὰν ἄλλοτε, τὸ ζωογόνο καὶ βαθὺ ἄρωμα τῆς ποιήσεως, εἶναι ἀπαραίτητο, μπορεῖ νὰ πεῖ κανένας, ἡ ποίηση ἐκείνη ν' ἀναδίδεται μέσ' ἀπὸ ἀπροσδόκητα στοιχεῖα, ἢ ἐλαφρά, ἢ καὶ πολύ, ἀντιποιητικά (γιατὶ ἡ ποίηση, γιὰ νὰ μᾶς συναντήσει, καταφεύγει, κάποτε, ἐπίτηδες, στὰ πιὸ μυστηριώδη στρατηγήματα)! Τ' ἀντιποιητικὰ αὐτὰ στοιχεῖα, εἶναι, ἢ ἀτημέλητη μορφή, — θέληματικὰ ἀμελημένη— ἢ ρυθμὸς ἐλαττώματικος· καὶ μέτρο, ποὺ, ἑκούσια, χωλαίνει, ἢ ἐπιζητημένα ἀκαλαίσθητο καὶ ἀποκρουστικὸ περιεχόμενο. Αὐτὰ μας δίνουν κάποιο κέντημα καινούργιο, ξυπνώντας, ἔτσι, τὰ σημερινὰ πάραπολὺ γαλαρωμένα νεῦρα μας, — εἴτε φρεσκάρει ὁρισμένες ἔννοιες, ποὺ ἡ μεγάλη χρήση τὶς ξεθώριασε, ξαναδίνοντάς τους τὴν ἐπίφαση μιᾶς βαθειᾶς καὶ νέας παρθενιᾶς. Κι' ἐξ αἰτίας ἀκριβῶς αὐτῆς τῆς παρθενιᾶς, — κ' ἴσως, ἀκόμα, καὶ γιὰ λόγους ἀντιθέσεως, ποὺ τὰ κάνει, ὅλα, πιὸ ἀνάγλυφα— ἡ ποίηση πηγάζει ἐντονώτερη, μ' ὅλη τὴν πρώτην, ἐντελῶς πηγαία της δροσιά, κι' ὅλη τὴν ἀρχική της γοητεία.....

ΝΑΠΟΛΕΩΝ ΛΑΠΑΘΙΩΤΗΣ

Ἡ 70ετηρίδα ἑνὸς ποιητῆ

Ι. Ν. ΓΡΥΠΑΡΗΣ

ΤΟΥ ΓΙΑΝΝΗ ΧΑΤΖΙΝΗ

Δὲν θὰ ξεχάσω ποτὲ τὴν ἐντύπωση τῆς πρώτης ἐπαφῆς μου μὲ τὸ ἔργο τοῦ Γρυπάρη. Μαθητὴς ἀκόμα στὸ Γυμνάσιο, ἔτρεφα τὴ δίψα μου γιὰ ποίηση μὲ στίχους τοῦ Πολέμη καὶ τοῦ Δροσίνη, ὅταν ἔπεσε στὰ μάτια μου, τυχαῖα ἐντελῶς ἕνα περίεργο σονέτο, ποὺ χρειάστηκε νὰ τὸ διαβάσω πολλὲς φορές, γιὰ νὰ μπῶ στὸ νόημα πρῶτα, ὕστερα γιὰ νὰ χορτάσω αὐτὴ τὴν καινούρια δίψα ποὺ μοῦ ξυπνοῦσε. Εἴταν ἡ «Ροδόπη» τοῦ Γρυπάρη:

Τῆς πούλιας γέρνει ἀπὸ ψηλὰ τὸ ἐφτάδιπλο τ' ἀ-
(στέρι·
Ξύπνα, Ροδόπη τ' αὐγινὸ δροσόπαγο τινάζει
τοῦ ὕπνου τ' ἀποκάμωμα. Ξύπνα κι' ἀσπρογαλιάζει,
θαμπὸς ἀκόμα περσοῦζες τὸ γλυκοχαραμέρι. κτλ.

Ὅ,τι εἶχα διαβάσει ὡς τότε ἐκμηδενίζονταν μονομιᾶς μπροστὰ στὴν ἐπιβλητικὴν αὐτὴ ποιητικὴ εἰκόνα. Μοῦ ἀποκαλύπτονταν ἐκείνη τὴ στιγμὴ ὄχι ἁπλῶς ἕνας ποιητής, ἀλλὰ ἡ ἴδια ἡ Ποίηση. Ποιὸ εἶναι τὸ μυστικὸ ποὺ κατάκτησε τότε τὸν ἔφηβο; Ἂν ἀφαιρέσουμε τὸ στοιχεῖο τῆς πρώτης ἔκπληξης, εἶναι τὸ ἴδιο μυστικὸ ποὺ ἐξακολουθεῖ νὰ γοητεύει σήμερα τὸν ὡριμον ἄντρα. Ξαναδιαβάζοντας μιὰν ἀπὸ τὶς τελευταῖες αὐτὲς μέρες τὰ σονέτα τῶν «Σκαραβαίων», μοῦ φάνηκε, ἴσως γιατὶ εἶχα κάμποσα χρόνια νὰ ξαναγυρίσω σ' αὐτά, ἀλλὰ προπάντων γιατὶ ἡ παρθενικότητά τους, παραμένει ἀμείωτη, σὰ νὰ περιδιάβαζα κάτω ἀπὸ τὶς κολόνες ἑνὸς ὡραίου ναοῦ, ποὺ στέκονται ὄρθιες μέσα στὸ λαμπρὸ φῶς, ἄφθαρτες ἀπ' τὸν καιρό, ἀπρόσβλητες ἀπ' τὴν ὑγρασία τῶν χειμώνων. Εἶναι κάποια βιβλία ποὺ μποροῦν νὰ μᾶς χρησιμέψουν γιὰ καταφύγιο στὶς δύσκολες ψυχολογικὲς στιγμές. Ὅταν ἔρθει ἡ ὥρα τους, ποὺ πρέπει νὰ ξέρουμε νὰ τὴ διαλέξουμε, ἔχουν τὴ δύναμη νὰ μᾶς ἀποτραβήξουν κι' ἀπ' τὴν πιὸ ἐφιαλτικὴ πραγματικότητα. Καὶ ποιὸς ἄλλος μπορεῖ νὰ εἶναι ὁ προορισμὸς τῆς ἀληθινῆς ποιήσεως; Ἡ εὐγνωμοσύνη γιὰ τὸ κέρδος λίγων

(ΣΥΝΕΧΕΙΑ ΣΤΗ ΣΕΛΙΔΑ 5)

Ἡ σύγχρονη ἀμερικάνικη ζωγραφική. ΚΑΡΑ ΧΟΦΕΡ: «Οἱ χαρτοπαίκτες».

Στὸ φύλλο αὐτό:

ΣΤΗ ΣΕΛΙΔΑ 2 : «Οἱ νέοι μας συγγραφεῖς» — Νικηφόρος Βρεττάκος.

ΣΤΗ ΣΕΛΙΔΑ 4 : Πλουτάρχου — Ἀλκιβιάδης — πρώτη συνέχεια.

ΣΤΗ ΣΕΛΙΔΑ 7 : Μιὰ ἐπίκαιρη ἔρευνα — Μιλοῦν οἱ Γρηγ. Ξενόπουλος, Σωτ. Σκίπης καὶ Ἠλίας Βενέζης.

ΣΤΗ ΣΕΛΙΔΑ 8 : Τὸ μυθιστόρημα «Στὰ καπνοτόπια», τοῦ Ἔρσκιν Κώλντγουελ — πρώτη συνέχεια.

Στὸ φύλλο αὐτὸ συνεργάζουνται:

1) Σωκρ. Καραντινός
2) Καρθαῖος
3) Ναπολέων Λαπαθιώτης
4) Μελισσάνθη
5) Κώστας Οὐράνης
6) Ι. Μ. Παναγιωτόπουλος
7) Τάκης Παπατσώνης
8) Κλέων Παράσχος
9) Γιάννης Χατζίνης

Οἱ νέοι συγγραφεῖς μας

ΝΙΚΦΟΡΟΣ ΒΡΕΤΤΑΚΟΣ

ΤΟΥ κ. Γ. ΠΕΡΑΣΤΙΚΟΥ

Ὁ κ. Νικηφόρος Βρεττάκος ἔχει στὴ φυσιογνωμία του τὰ ἀβρὰ χαρακτηριστικὰ τοῦ Μανιάτη. Ἡ συνοχὴ ἔπαφη του μὲ τοὺς φιλολογικοὺς κύκλους καὶ τοὺς διανοουμένους τῶν Ἀθηνῶν, δὲν κατόρθωσε ν' ἀλλοιώσει αἰσθητὰ τὴν τέτοιαν ἐμφάνισή του, ποὺ δὲν θυμίζει τίποτε τὸ χωριάτικο, μὰ κάτι τὸ ἀνυπόταχτο — ὄνο, τὸ κλειστό, τὸ ἀνυπόταχτο — ὅπως ἀκριβῶς εἶναι καὶ τὸ ἄξενο χῶμα τῆς πατρίδας του. Λιγομίλητος, ἐξ ἄλλου, διατηρώντας πάντα μιὰν ἐπιφύλαξη, ἀλλὰ καὶ μὴ νοθεύοντας γιὰ τίποτε τὸν αὐθορμητισμὸ τῶν ἐκφράσεών του, μὲ κάτι τὸ παιδικὸ στὸ γέλιο του καὶ στὶς κινήσεις του, ὁ Νικηφόρος Βρεττάκος γίνεται φίλος καὶ οἰκεῖος ἀπὸ τὴν πρώτη στιγμὴ μὲ τὸν καθένα, εἴτε διανοούμενο, εἴτε ἄνθρωπο τοῦ λαοῦ. Τὸν θυμοῦμαι ἀμέτρητες φορὲς στὴν ταβέρνα —γιατὶ ἡ φιλία μας χρονολογεῖται ἀπὸ πολλὰ χρόνια — στὸ καφενεῖο, σὲ φιλικὰ μας σπίτια, ἴδιον κι' ἀσὲ φιλικὸ μας σπίτι, ἴδιον κι' ἀπρόλαχτο πάντα, νὰ δείχνει ζωηρὸ ἐνδιαφέρον γιὰ τὸ κάθε τι, ἀλλὰ σύγχρονα καὶ νὰ ἀπουσιάζει συστηματικὰ ἀπὸ τοὺς μικροκαυγάδες μας, ἀπὸ τὶς συζητήσεις καὶ τὶς διαφωνίες μας, σὰ νὰ μὴν ἦταν ἀπ' αὐτὸν τὸν κόσμο τοῦτον, κλεισμένος στοὺς δικούς του κόσμους καὶ διαλογισμούς.

Γεννήθηκε σ' ἕνα μοναχικὸ χτῆμα στὴν περιφέρεια τῆς Σπάρτης τὸ 1911 καὶ κατάγεται ἀπὸ τὸ Γύθειο, ὅπου τέλειωσε τὸ Γυμνάσιο. Ἄμέσως ἔπειτα ἔφυγε γιὰ τὴν Ἀθήνα, ἀπὸ τὴν πρόθεση νὰ ἐργαστεῖ καὶ νὰ τελειώσει τὸ Πανεπιστήμιο. Μὰ ἀπὸ τὴ μιὰ μεριὰ ἡ οἰκονομικὴ ἀνεπάρκεια, ποὺ τὸν βασανίζει ἀδιάκοπα ἀπὸ μικρὸ παιδί, κ' ἀπὸ τὴν ἄλλη ἡ πλατύτερη ἀηδυσία, δὲν τοῦ ἐπέτρεψαν νὰ συνεχίσει τὶς σπουδές του. Ἄρχισε τότε νὰ διαβάζει τὰ πιὸ ἀντίθετα καὶ ἀπίθανα πράγματα: Φιλολογία, θεολογία, φυσική, χημεία, βιολογία, φιλοσοφία κλπ. Ποιήματα ἄρχισε νὰ γράφει ἀπὸ παιδί. Τὸ 1929, μιὰ ἐφημερίδουλα τῆς πατρίδας του ἐδημοσίευσε τὰ πρωτόλεά του, στίχους ποὺ εἶχε γράψει στὶς πρῶτες τάξεις τοῦ Γυμνασίου, μὲ τὸν τίτλο: «Κάτω ἀπὸ σκιὲς καὶ φῶτα». Ἀπὸ τότε ὁ ποιητὴς συνέχισε ταχτικὰ τὴν παραγωγή του. Τὸ 1933 τυπώνει τὴ συλλογὴ «Κατεδεύοντας στὴ σιγὴ τῶν αἰώνων», τὸ 1935 τὸν «Πόλεμο» καὶ τὶς «Ἐκρεμάτσες τοῦ ἀνθρώπου», τὸ 1937 τὴν «Ἐπιστολὴ τοῦ κύκνου», τὸ 1938 τὸ «Ταξίδι τοῦ Ἀρχαγγέλου», τὸ 1939 τὴ «Μαγοσύρτα» καὶ τὴ νουβέλλα «Τὸ γυμνὸ παιδί» καὶ τὸ 1940 τὸ «Μεσοφάρμακα τῆς φωτιᾶς». Ὅλα τὰ προηγούμενα ποιητικὰ του βιβλία ποὺ ἔτυχαν πολὺ καλῆς ὑποδοχῆς ἀπὸ τὴν κριτικὴ καὶ καθιέρωσαν τὸν ποιητὴ σὰν ἕναν ἀπὸ τοὺς πιὸ χαρακτηριστικοὺς κ' ἐκλεκτοὺς ἐκπρόσωπους τῆς νεώτερης γενεᾶς, τυπώθηκαν φέτος σ' ἕναν τόμο ἀπὸ 104 σελίδες μὲ τὸν γενικὸ τίτλο: «Οἱ γκριμάτσες τοῦ ἀνθρώπου».

Ἀπλὸς καὶ ἀνεπιτήδευτος, ὅπως εἶναι στὶς ἐμφανίσεις του, ὁ Βρεττάκος, μένει ὁ ἴδιος καὶ στὸ σπίτι του, ἕνα φτωχικὸ ἰσόγειο πάνω ἀπὸ τὸ «Μέτρο» τοῦ Ζαππείου, ὅπου μένει μὲ τὴ γυναῖκα του καὶ τὰ δυὸ του χαριτωμένα παιδάκια, τὴ Τζένιυ καὶ τὸ Ντάντη. Ὁ ἴδιος εἶναι δημόσιος ὑπάλληλος μὲ μικρὸ μισθὸ καὶ ἀγωνίζεται σκληρὰ γιὰ νὰ τὰ φέρει βόλτα. Μά, παρ' ὅλ' αὐτά, δὲν προδίδει οὔτε στιγμὴ τὰ ἰδανικά του, δὲν ἐγκαταλείπει καθόλου τὰ δυσειρά του. Καθώς κάθομαι, μιὰ Κυριακὴ ἀπόγευμα, στὴν ἀπέριττη καὶ γυμνὴ σάλα τοῦ νοικοκυριοῦ του καὶ περιεργάζομαι τὸ φτωχικὸ περιβάλλον, τὰ λιγοστὰ ἔπιπλα, τὰ ἀνάκατα βιβλία ποὺ στιβάζονται ἄτακτα σὲ μιὰ γωνιά, ἀναπνέοντας τὴν ἀτμόσφαιρα αὐτῆς τῆς στέρησης καὶ τῆς μιζέριας, ἰδιαίτερα αἰσθητὴ γιὰ ἕναν ἄνθρωπο τῶν γραμμάτων, συλλογίζομαι, ἄθελά μου, τί ψυχικὴ δύναμη πρέπει νὰ διαθέτει ὁ ποιητὴς, γιὰ νὰ κατορθώνει βγαίνει μόνο νὰ τὰ ὑπομένει ὅλ' αὐτά, ἀλλὰ καὶ νὰ ἐμπνέεται μέσα ἐκεῖ, νὰ πλάθει ἀνείρατα καὶ νὰ αἰσιοδοξεῖ γιὰ τὸ μέλλον. Μὰ ἡ ἀπάντηση στὴν ἀπορία μου αὐτὴν ἔρχεται μόνη της, ἐντελῶς ἀποσδόκητη: Τὰ δυὸ χαριτωμένα παιδάκια τοῦ ποιητὴ εἰσορμοῦν μέσα στὴν κάμαρα, κ' ἀμέσως ὅλη ἐκείνη ἡ καταθλιπτικὴ ἀτμόσφαιρα διαλύεται σὰν διὰ μαγείας, καὶ ὁ τόπος γεμίζει ἀπὸ τὰ χαρούμενα γέλια τῶν ἀνθῶν ἀγγέλων, ποὺ εἶναι ἡ χαρά, ἡ παρηγοριὰ καὶ τὸ στήριγμα τοῦ πατέρα τους.

Ὁ κ. ΝΙΚΗΦ. ΒΡΕΤΤΑΚΟΣ
(Φωτογραφία τοῦ κ. Λ. Ἐλευθερίου)

ΟΙ ΔΙΑΝΟΟΥΜΕΝΟΙ ΚΑΙ Η ΕΠΟΧΗ ΜΑΣ

Μὰ εἶναι ὥρα πιά, ν' ἀρχίσουμε καὶ τὴ συζήτηση. Γι' αὐτὸ μὲ λύπη μας κ' οἱ δυὸ ἀναγκαζόμαστε ν' ἀποιακρύνουμε τοὺς θορυβοδεῖς αὐτοὺς ἀγγέλους, ποὺ μὲ τὴ χρυσῆν ἄγνοια τῆς ἡλικίας τοὺς βασανίζουν ἀπὸ κανένα ἐρωτηματικό. Τὰ δικά μας ἐρωτηματικὰ εἶναι πολλὰ καὶ ζωηρά, γι' αὐτὸ καὶ δὲν εἶναι ἡ κατάλληλη στιγμὴ γιὰ περισπασμούς. Κατατσπίζω τὸν φίλο μου ποιητὴ σχετικὰ μὲ τὰ θέματα ποὺ θὰ ἤθελα νὰ μοῦ μιλήσει καὶ τὸν ἀφήνω ἐλεύθερο νὰ τὰ χειριστεῖ ὅπως αὐτὸς νομίζει καλύτερα. Μὲ αὐτὸν τὸν τρόπο «ἐκμαεύω» μιὰν ἀπάντηση περισσότερο ἀπὸ ἱκανοποιητική.

—Οἱ ἄνθρωποι, μοῦ λέει, αἰσθάνονται τὴν ἀνάγκη ἑνὸς νέου προσανατολισμοῦ. Ἐπιθυμοῦν νὰ χτίσουν τὸ σπίτι τους ἀπέναντι σ' ἕνα νέον ἥλιο. "Ηδη ἀνοίχτηκε μπροστά τους ὁ δρόμος τῆς ἀμφιβολίας, ὁ δρόμος τῆς περιπλάνησης, ὁ δρόμος ποὺ ἔπικοινωνεῖ μὲ τὸ θάνατο, χωρὶς οὔτε ἕνα ἄστρο νὰ διακόπτει ἀπὸ ψηλὰ τὴ συνέχεια τῆς ἀπελπισίας τους. Οἱ ἄνθρωποι, ἀναπολοῦν τὰ πιστεύω τους, καὶ ἀνακαλύπτουν πὼς δὲν εἶχαν κανένα πιστεύω. Ἀγροῦπνοι ἔξω ἀπὸ τὴν πόρτα τοῦ πνεύματος, σὰν τὰ πρόβατα ποὺ καρτεροῦν τὸ βοσκό τους νὰ τὰ διαφυλάξει ἀπὸ τὴν καταιγίδα καὶ νὰ τὰ ὁδηγήσει σὲ ἀσφαλὲς μέρος. Ἀσφαλεῖα δμως σήμερα δὲν ἀποτελεῖ ἡ σύμβαση, ἀλλὰ ἡ ὁλοκληρωτικὴ ἐξοδος στὴ φωτεινὴ ἀτμόσφαιρα ποὺ καταυγάζεται ἀπὸ τὸ ἄστρο τῆς κοινῆς ἀνθρώπινης πίστης, τοῦ ἐνιαίου κ' ἀδιαίρετου πεπρωμένου, ποὺ θὰ μᾶς ἀπαλλάξει: ἀπὸ τὶς ἐξωτερικὲς συγκρούσεις καὶ θὰ δώσει στὸ νόημα τῆς ζωῆς περισσότερη ἐσωτερικότητα. Γι' αὐτὸ καὶ ἡ προσπάθειά σας, σ' αὐτὴ τὴν ἐξαιρετικὰ κρίσιμη στιγμὴ τοῦ κόσμου, νὰ φέρετε σ' ἐπαφὴ τοὺς διανοουμένους μας μὲ τὸ ἀναγνωστικὸ σας κοινό, ἀποτελεῖ μιὰ πρώτης τάξεως ἔμπνευση. Ἔτσι, θὰ δοθεῖ ἡ εὐκαιρία στοὺς διανοουμένους ν' ἀποδείξουν ὅτι: βρίσκονται πλησιέστερα στὴν πραγματικότητα, ἀπὸ κείνους ποὺ ὑπερτιμῶντας τὸ ρασιοναλισμὸ τοῦ μαζεύουν μιλοῦν γιὰ τὴν πραγματικότητα. Ἄλλως τε, καθὼς εἶπε ὁ Ἡσσόδος, γιέβσκι, ὑπάρχει ἄρραγε φανταστικότερο πρᾶγμα ἀπὸ τὴν πραγματικότητα; Τὸ ὄνειρο ποὺ πνευματικοῦ ἀνθρώπου, εἶναι: ἡ περιπλέον ζωή του, εἶναι τὸ κέρδος τοῦ καὶ κανένας λόγος του, ὅταν εἶναι ἀληθινός, δὲν εἶναι ἔξω ἀπὸ τὴν πραγματικότητα. Στὸν ἀληθινὰ πνευματικὸν ἄνθρωπο, δὲν ἀρκεῖ τὸ cogito ergo sum γιὰ νὰ θάλει τέρμα στὶς ἀνησυχίες του. Ὑπάρχω σημαίνει Δημιουργῶ, καὶ Δημιουργῶ, θὰ εἰπεῖ, κάνω τὸν ἑαυτό μου ἀνθρώπινη ὀσφῦση. Τὸ ὄνειρο, δὲν εἶναι παρὰ ἡ μεγάλη ψυχὴ τοῦ δημιουργοῦ, ποὺ ἐκπέμπεται ἀπ' ἄλους τοὺς πόρους του καὶ χρωματίζει τὸ γύρω του κόσμο. Ὁ δημιουργὸς ὑπάρχει μέσα στὸν ὁρίζοντα τῆς φωτεινῆς του ἀντανάκλασης. Βρίσκεται δηλαδὴ μέσα στὴ θαβεία πραγματικότητα. Ἔχω τὴν ἐλπίδα πὼς σήμερα θὰ φτάσετε τοὺς διανοουμένους μας, περισσότερο ἀπὸ ποτὲ συγκεντρωμένους περισσότερο ἑτοιμους ν' ἀποκριθοῦν στὰ ἐρωτήματα ποὺ θὰ σᾶς ἀπευθύνω. Ἔχω τὴν ἐλπίδα πὼς σήμερα θὰ φτάσετε τοὺς διανοουμένους μας, περισσότερο ἀπὸ ποτὲ συγκεντρωμένους περισσότερο ἑτοιμους ν' ἀποκριθοῦν στὰ ἐρωτήματα ποὺ θὰ σᾶς ἀπευθύνω. Εἶμαι θέβαιος, λοιπόν, πὼς ἀντιπροσωπεύουν πολλὲς φορὲς τὶς ἀνησυχίες τοῦ κοινοῦ. Ἡ διαλίξη σήμερα εἶναι περισσότερο ἐσωτερική, περισσότερο ἀγνή, περισσότερο ἀνθρώπινη. Ἂν αὐτὸ δὲν εἶναι ἀληθινό, σημαίνει πὼς δὲν ὑπάρχουν πνευματικοὶ ἄνθρωποι στὴν ποιά ἐποχὴ καὶ ποῦ θὰ προτιμοῦσατε νὰ ζήσετε;

—Γιὰ τὸν ἑαυτό μου, πού, ὅπως ὁ ἑαυτός κάθε ὁλοκληρωμένου ἀνθρώπου, αἰσθάνεται ἡν ὑπαρξή του σὰν ὀφειλόμενο χρέος, δὲν ὑπάρχει μεγαλύτερη ἐποχὴ ἀπὸ τὴν ἐποχή μου. "Ισα-ἴσα, ἐπειδὴ εἶμαι ἀπογοητευμένος ἀπὸ τὸ φαινόμενο τῆς ἐπιχῆς μου, εἶμαι βαθεία εὐχαριστημένος γιατὶ ὑπάρχω στὴν ἐποχὴ αὐτή, σὰν ὁ ἄνθρωπος ἀισθάνεται πὼς δὲν ὑπάρχουν πνευματικοὶ ἄνθρωποι στὴν ἐποχὴ στὴν ὁποία διασταυρώνονται τὰ ρεύματα δυὸ κόσμων. Ὁ ἑαυτός μας εἶναι ἕνα σύστημα δράσης κ' ἡ ἐποχή μας τὸν εὐνοεῖ. Κι' ἐπειδὴ πιστεύω πὼς καὶ ἡ ἀληθινὴ τέχνη δὲν εἶναι: στὸ ἄθθος-τῆς παρὰ μιὰ μορφὴ ἀναγνωστικοῦ ἀνθρώπου, δὲν θὰ θελήσει νὰ στερήσει τὴν παρουσία του ἀπὸ τὴν ἐποχή του.

—Τί ἐννοεῖτε μὲ τὴ λέξη δράση μέσα στὴν τέχνη;

—Γιὰ τὴν τέχνη μιλῶ σὲ γενικὲς γραμμές, στὴ νειρά τῶν «Γραμμάτων» ποὺ μερικὰ κιόλας δημοσιεύσατε στὸ περιοδικό σας καὶ ποὺ θὰ ἀγοῦν πολὺ σύντομα σὲ βιβλίο. Πεῖρνω ἕνα ἀπόσπασμα ἀπὸ κεῖ, γιατὶ μοῦ φαίνεται πὼς θὰ ἦταν δύσκολο νὰ σᾶς παραστήσω τὰ πράγματα στὴν προφορική μας συζήτηση. «...Ὑπῆρξαν ἰδιοφυΐες, κοινοὶ ἄνθρωποι, ποὺ στὴ ζωή τους δὲν ἤταν παρὰ βοσκοί καὶ ψαράδες. Ποῦ δὲν ἔκδηλώθηκαν ποὺ δὲ μάντεψαν τὸ μυστήριο τοῦ ἑαυτοῦ τους, ποὺ ἀνθρώπινη ψυχὴ πρέπει νὰ διευθυνθεῖ κάτω ἀπὸ τὸ ἄπειρο σὲ ὑποδειγματικὴ σιωπή, ἀδύνατον νὰ ἐξηγήσουν τὴ βοή, ποὺ κόμμαζαν πὼς ἔρχεται ἀπὸ ἔξω, ἐνῶ ἀνέβαινε ἀπὸ μέσα τους. Εἶμαι θέβαιος, λοιπόν, πὼς οἱ ἄνθρωποι αὐτοὶ στὸν τόπο καὶ στὸν καιρό τους, θᾶταν οἱ καλλίτεροι βοσκοὶ καὶ ψαράδες. Δὲ μπόρεσαν ὅμως νὰ διανοίξουν τὴ συνθήκη τῆς ζωῆς τους καὶ νὰ μορφοποιήσουν τὴν ἐλλεχτή τους ἐσωτερική ποιότητα, γιατὶ ἀγνοοῦσαν τοὺς δρόμους τοῦ πνεύματος' κ' ἄλλοι ἐγίναν ψαράδες θαυμαστοί, προσπαθῶντας νὰ ὑποτάξουν τὸ στοιχεῖο τῆς θάλασσας, ἄλλοι ἔγιναν βοσκοὶ γιὰ νὰ κατισχύσουν στὶς κορυφὲς τῆς Γῆς, ἄλλοι ἔγιναν ἐξαίσιοι πολεμιστές, κ. ὁλοι τους δὲ ζητοῦσαν οὐσιαστικά, παρὰ νὰ ὑποτάξουν, νὰ δοσουν διέξοδο ἢ νὰ κατανίξουν τὸν ἀνεμίζοντο ὄγκο τοῦ ἑαυτοῦ τους. "Αλλοι ἀκολούθησαν τὸ δρόμο τῆς ἐπιστήμης, ὑποτάσσοντας τὴ φύση, διαλύοντας τὰ προβλήματά της, ἔτσι, γιὰ νὰ φέρουν τὸν ὁρμητικὸ τους πλοῦτο μακριά. Νὰ διασταυρωθοῦν μὲ τὸ μεγαλειῶδες, νὰ χαθοῦνε στὸ ἄπειρο ἢ στὴ φωτιὰ τῆς θυσίας. Ἡ προσωπικότητα τοῦ πεπρωμένου καλλιτεχνικοῦ ἀτόμου, ὅταν δὲν ἐκδηλώνεται μὲ τὴν τέχνη, γίνεται δράση, θυσία, ζωή. Ἡ καλλιτεχνική οὐσία εἶναι στὴ βάση τῆς ὁλμὴ γιὰ δημιουργίας. Ἀληθινὸ ἐ δημιουργὸς εἶνε μόνον ἐκεῖνος ποὺ μπορεῖ, νὰ μεταφέρει μὲ τὰ χτύπα τὴ δημιουργία του ἀπὸ τὸ πνευματικὸ ἐπίπεδο τὸ ζωϊκό. Ἡ ὕπαρξη τοῦ δημιουργοῦ, ἐγκολπώνει τὸ ἀντικείμενο τοῦ πνευματικοῦ πιστεῦω, μὲ τόση δυναμη, ποὺ δὲν κάμπτεται καὶ δὲν λιποταχτεῖ, οὔτε κ' ὅταν τοῦ χτυποῦνε τὰ δάχτυλα μὲ σκληρὰ σπαθιὰ κερουνῶν..»

—Ὥστε πιστεύετε πὼς ἡ τέχνη μπορεῖ νὰ γίνει καὶ κοινωνικὸς ὀδηγός;

—Δὲ θέλω νὰ πῶ αὐτό. Ἡ τέχνη αὐτὴ καθ' ἑαυτήν, δὲν εἶναι παρὰ ἕνα ψυχικὸ πεῖρασμα, ἕνα περίσσευμα ἑαυτοῦ, ποὺ πλασιόνει εἰκόνες, ἔννοιες, παρασταῖσεις καὶ τὶς διαωνίζει πλασιομένες στὴν ἀναλλοίωτη λάμψη της. Εἶναι μιὰ εὐγενικὴ δύναμη, στὴν ὁποία ὅμως δὲν ὑπακοῦουν οἱ κοινωνικὲς μετακινήσεις. "Θελα νὰ εἰπῶ ὅτι οἱ δημιουργοὶ μποροῦν νὰ γίνουν οἱ πιὸ ἀσφαλεῖς ἀνθρώποι ὀδηγοί. Οἱ πνευματικοὶ ἄνθρωποι ἀντίκρυσαν τὸ σορκασμὸ τοῦ πλατύτερου κοινοῦ. Σήμερα ὅμως, ὁ ἄνθρωπος δὲν ἐλπίζει ἀπὸ πουθενὰ ἀλλοῦ. Ἡ μηχανικὴ ἐξέλιξη δὲν τὸν ἐξυπηρέτησε. Ἡ πρόοδος, τὸν ἐξαπάτησε. Φόρεσε τὴ μάσκα τοῦ πολιτισμοῦ καὶ παρουσιάστηκε μπροστά του, ἑνῶ πολιτισμὸς εἶναι ἡ ἀνθρωπιστικὴ ἀντίληψη τῆς ζωῆς. Θὰ μοῦ ἐπιτρέψετε νὰ σᾶς θυμίσω μερικοὺς στίχους ἀπὸ τὸν παιδικὸ «πυρετό» μου:

Θ' ἀγοράσω ἕνα ἄλογο
κι' ἕνα ἄσπρο σπαθί
ποὺ θὰ φτάσει ὡς τὸν ἥλιο,
θὰ χαλιάζω στὴ θάλασσα!
Θ' ἀνεβαίνω στὸ ἄλογο!
Σὰν γυρίζω ἀπ' τὴ χαρὰ μου
θὰ γιομίζει ὁ οὐρανός!

Καὶ μ' αὐτή, χαμηλώνοντας
τὸ κορμί μου στὴ σέλα
θὰ κατέβω στοὺς κάμπους
νὰ σοῦσω τὸν κόσμο....

ΕΝΑ ΑΙΣΙΟΔΟΞΟ ΚΗΡΥΓΜΑ

Ὁ ποιητὴς δὲν ἔχει τίποτα τὸ ἐφολογικὸ στὴν ἐμφάνισή του. Ἔτσι, καὶ ἀπαγγέλλοντας ἀκόμα τοὺς στίχους του, δὲν παίρνει τὴ γνωστὴν ἐκείνη πόζα, τὴ γεμάτη ἔμμαση κ' ἐπιπήδεση, ποὺ συνηθίσαμε νὰ βλέπουμε στοὺς λογιωτατίζοντες κοὶ πάρουσε τῆς τέχνης. Μὰ τὸ χαρακτηριστικὸ τοῦ κ. Βρεττάκου εἶναι ἡ ἁπλότητα, ἡ εἰλικρίνεια, ἡ ἀνεπιτήδευτη στάση ἀντίκρυ στὸν συνάνθρωπό του. Ζῶντας κλειστὰ καὶ περιορισμένα κ' ἀντιμετωπίζοντας τὶς καθημερινὲς δυσκολίες τῆς βιοπάλης, ἔχει μάθει νὰ σφίγγει τὰ δόντια καὶ νὰ φιλοσοφεῖ. Μὰ ἡ σκληρὴ αὐτὴ ζωὴ του τὸν ἔχει κάμει τάχα ἀπαισιόδοξο; Τὸν ρωτῶ:

—Εἴσαστε αἰσιόδοξος γιὰ τὸ μέλλον τῆς ἀνθρωπότητας;

—Ὀφείλουμε, μοῦ λέει, νὰ ἐπιδιώξουμε τὸν συντονισμὸ τῆς ψυχικότητας μὲ τὴ διανοητικότητα ποὺ εἶναι ἡ πηγὴ τῆς μηχανικῆς προόδου. Πρέπει νὰ πάμε ἡ μηχανὴ νὰ διευθυνθεῖ ἀπὸ τὴν ἀνθρωπότητα. Ἡ ἀνθρώπινη ψυχὴ πρέπει νὰ διευθυνθεῖ ἀπὸ τὴ μηχανή. Οἱ μηχανικὲς ἐπιτυχίες τοῦ ἀνθρώπου εἶναι κάτι τὸ ἀνθρώπινο γιὰ ν' ἀτενίσουν πρὸς τὰ πάνω καὶ πρὸς τὰ κάτω, πρὸς τὰ ἔξω καὶ πρὸς τὰ μέσα, πρὸς τὰ μπρός καὶ πρὸς τὰ πίσω. Μέσα στὸν κόσμο τῆς τυφλῆς ἀναγκαιότητας ἤταν τὸ πρῶτο συνειδητὸ βλέμμα, ἡ πρώτη κίνηση τῆς θέλησης γιὰ ἐλευθερία. Ὁ ἀφυπνιζόμενος ἄνθρωπος ἤταν αὐτὸς ὁ ἴδιος ὁ δρόμος πρὸς τὴν ἐλευθερία. Ἀλλὰ ὁ δρόμος πρὸς τὴν ἐλευθερία εἶναι ἕνας δρόμος μακρὸς καὶ δύσκολος, ἕνας δρόμος γεμάτος εὐθύνες, παραπλανήσεις καὶ κινδύνους καὶ ὁ ἀγώνας τοῦ ἀνθρώπου εἶναι ἕνας ἀγώνας ποὺ κρίνεται σὲ κάθε στιγμή. Ὁ ἄνθρωπος θὰ σωθεῖ; Ὁ ἄνθρωπος δὲ θὰ σωθεῖ; Ὁ Μπέρξον ξεκινώντας ἀπ' τὴν ἐπιστήμη τῆς βιολογίας καὶ ὁ Μπλοντὲλ ἀπ' τὴ φιλοσοφία τῆς θεολογίας συναντήθηκαν πάνω στὸ ἴδιο ἐρώτημα τὸ γεμάτο ἀγωνία.

Μέσα στὸν ἄνθρωπο εἶναι τὸ ἴδιο τὸ Σύμπαν ποὺ ἀποκτᾶ συνείδηση. Μέσα στὸν ἄνθρωπο ἀγωνίζονται νὰ συμφιλιωθοῦν ὅλες οἱ πρωταρχικὲς ἐχθρικὲς ἀντιθέσεις τῆς Δημιουργίας. Τὸ ἕνα καὶ τὸ πολλαπλό, ἡ ἀγάπη κ' ἡ ἐλευθερία, τὸ Ναὶ καὶ τὸ "Οχι. "Ολα τὰ ναὶ καὶ ὅλα τὰ ὄχι.

Ὁ ἄνθρωπος σὰν θέληση ὑψώνεται πάνω ἀπ' τὴν ἀναγκαιότητα τῆς φύσης, ἀλλὰ ὁ ὕπνος ποὺ ἔχει καθηλωμένη τὴν ἄλλη πλάση, καθηλώνει καὶ τὸν ἄνθρωπο σὰ φύση. Ὁ ἄνθρωπος ἀγωνίζεται νὰ βγεῖ ἀπ' τὸ θύθος τῆς προαιώνιας νάρκης ποὺ βαραίνει τὴ φύση, δὲν ξύπνησε ἀκόμα ὁλοκληρωτικά, δὲ φωτίστηκε ὡς τὰ ἄγρυπνα βάθη τῆς συνείδησής του, ποὺ εἶναι naturalider christiana, παρὰ μονάχα σὲ μερικὲς ξεχωριστὲς συνειδήσεις ποὺ στέκουν σὰν ἰδανικὰ πρότυπα τῆς ἀνθρωπότητας: στοὺς ἅγιους στοὺς ἥρωες, στοὺς σοφούς.

Ὑπάρχουν ἄνθρωποι ποὺ δὲν ἀνακάλυψαν ποτὲ τὸν ἑαυτό τους κυττάζοντας διαρκῶς πρὸς τὰ ἔξω ποὺ ἔξησαν ὅλη τους τὴ ζωή κ' ἔφτασαν στὸ θάνατο χωρὶς ν' ἀνοίξουν τὰ μάτια οὔτε μιὰ φορά. Ἄλλοι ξύπνησαν μονάχα ἕνα δευτερόλεπτο πρὶν πεθάνουν κ' οἱ περισότεροι γιὰ νὰ ξυπνήσουν χρειάζεται νὰ σειστεῖ ὅλη ἡ γῆ, ν' ἀστράψουν οἱ κεραυνοὶ τῆς συντέλειας, νὰ πέσει καὶ τὸ τελευταῖο καταφύγιο τοῦ πολιτισμοῦ γιὰ νὰ φτάσει τὸ φῶς μιᾶς ἀστραπῆς ὡς τὴν κοιμισμένη συνείδησή τους.

Σὲ βαθειὰ στρώματα εἶναι ἀκόμα θαμένος ὁ ἄνθρωπος καὶ οἱ ἀλοι μᾶς χρειάζονται γιὰ νὰ γνωρίσουμε τὸν ἑαυτό μας. Κάθε ἄνθρωπος εἶναι καὶ μιὰ εἰκόνα τοῦ ἑαυτοῦ μας, κάθε ἄνθρωπος εἶναι κ' ἕνας καθρέφτης ποὺ ἀναγνωρίζουμε τὸ μυστικό ἑαυτό μας καὶ τὸν ἀναγνωρίζουμε ἔξω ἰσοῦ στὸν ἐγκλιματία ὅπως καὶ στὸν ἅγιο. Γιατὶ μέσα μας ὑπάρχει τὸ καλὸ καὶ τὸ κακό. (—Μ' ὅλο ὅτι τὸ κακὸ δὲν εἶναι ἐνεργητικὸ δὲν ὑπάρχει σὰν κατάφαση ἀλλὰ σὰν μιὰ ἄρνηση τοῦ καλοῦ—). Κι' ὅσο τὸ καλὸ δὲν θἄχει γίνει σταθερὸ μέσα μας, θἄχουμε πάντα ἀνάγκη ἀπὸ ἕνα ἐξωτερικὸ στήριγμα, ἀπὸ ἕνα ἐξωτερικὸ θεό, ἀπὸ ἕνα λυτρωτή. Κάθε ἅγιος, κάθε ἥρωας, κάθε ἐνάρετος ἄνθρωπος εἶναι κ' ἕνας λυτρωτὴς ποὺ ἀπελευθερώνει μέσα μας τὶς ἀγαθὲς δυνάμεις. Καὶ κάθε φορὰ ποὺ ἀμαρταίνουμε, ἁμαρταίνουμε εἰς βάρος ὁλόκληρης τῆς ἀνθρωπότητας. Κάθε πράξη μας κ' ἡ πιὸ μυστικὴ βαραίνει στὴ μοῖρα ὅλου τοῦ κόσμου.

Ἡ ὀργάνωση τῆς ἐξωτερικῆς ζωῆς, τῆς ὁμαδικῆς ζωῆς εἶχε ἀνάγκη ἀπὸ κανόνες κ' ἀπὸ συστήματα. Αὐτοὺς τοὺς κανόνες τοὺς συμβατικοὺς κ' αὐτὰ τὰ συστήματα ἡ νωθρότητα τὰ μετέβαλε σὲ καταφύγια ἀσφαλῆ γιὰ ἀνεύρεσι τὸν πρωταρχικὸ φυσικὸ ὕπνο της. "Ετσι οἱ ἄνθρωποι λησμόνησαν πὼς ἡ γνώση τῆς ἀλήθειας βασίζεται στὴν τελειοποίηση τῆς ζωῆς. Πὼς ἡ ἀλήθεια δὲν εἶναι τελικὰ ἀποκτημένη ἀπὸ τὸν ἄνθρωπο (καὶ κατὰ μεγαλείτερο λόγο δὲν εἶναι τὸ προνόμιο κανενὸς δόγματος καὶ κανενὸς συστήματος), ἀλλὰ ὅτι εἶναι ἀδιάκοπη κατάκτηση προσωπική. Ὅτι δὲν κερδίζεται μὲ μιὰ μοναδικὴ πράξη σὲ μιὰ μόνη φορά, ἀλλὰ ὅτι προσεγγίζεται διαρκῶς μὲ τὴν ἀδιάκοπη ἀναζήτηση, μὲ τὸν ἀδιάκοπο ἀγώνα.

Κι' ἂν ὁ Χριστὸς μπροῦσε νὰ ξανάρθει στὴ γῆ θὰ πήγαινε πάλι νὰ βρεῖ τοὺς μαθητές του ἀνάμεσα σὲ ψεταχοὺς ἀγράμματους ψαράδες κ' ἀπλοϊκοὺς ἀνθρώπους ποὺ θὰ τὸν ἀναγνώριζαν ἀμέσως. Ἐνῶ οἱ σοφοὶ σχολιαστὲς τῶν νόμων καὶ τῆς φιλοσοφίας θὰ ἐξακολουθοῦσαν νὰ συζητοῦν μέσα στοὺς ναοὺς τοῦ πνεύματος καὶ θὰ ἔβλεναν τ' ἀργύρια στὸν Ἰούδα ποὺ θὰ τὸν παρέδιδε στοὺς σταυρωτές.

Οἱ κανόνες καὶ τὰ συστήματα ἔχουν ἀξία μονάχα γιατὶ λύνουν τὰ προβλήματα τῆς ἐξωτερικῆς ζωῆς ἀλλὰ τὸ ἐσωτερικὸ πρόβλημα τοῦ ἀνθρώπου δὲ λύνεται μὲ δόγματα κ' συστήματα.

Οἱ ἄνθρωποι συνωστίζονται ἀπωπικτικὰ στοὺς δοόμους τῶν πόλεων, ἀλλὰ ὁ ἐσωτερικὸς δρόμος τοῦ ἀτόμου εἶναι τρομερὰ μοναχικός. Οἱ ἐκλεκτοὶ δὲν τρομάζουν νὰ τὸν πάρουν. Γνωρίζουν πὼς κάθε ἀνθρώπος εἶναι τὸ κέντρο τῆς δημιουργίας «τὸ κέντρο τοῦ κόσμου βρίσκεται παντοῦ καὶ ἡ περιφέρειά του πουθενά», λέει ὁ Πασκάλ. Κάθε ἀνθρώπος εἶναι ἕνα μοναδικὸ ἄτομο. Κάθε ἄνθρωπος εἶναι κι' ἕνας ξεχωριστὸς δρόμος ποὸς τὴν ἀλήθεια καὶ τὴν ἐλευθερία. "Ἕνας δρόμος ποὺ ὁ ἄνθρωπος θὰ τὸν ἀνακαλύψει καὶ θὰ τὸν πεοάσει μόνος του. Οἱ διαφορετικὲς ἀπόψεις μας θἄπρεπε γιὰ τοῦτο νὰ ἁποτελοῦν ἀντὶ νὰ μᾶς χωρίζουν, ἀντὶ νὰ γίνονται αἰτίες πολέμων καὶ διχονοιῶν. Κάθε ἄνθρωπος εἶναι κι' ἕνα ξεχωριστὸ πρόβλημα ποὺ τὴ λύση του δὲν μπορεῖ νὰ τοῦ τὴ δώσει κανένας ἀπ' ὅσους βρίσκονται ἔξω ἀπ' τὸν ἑαυτό του.

Ἡ ὀκνηρία, ὁ φόβος τῆς εὐθύνης, ἡ ἀδυναμία, μᾶς κάνουν ν' ἀκολουθοῦμε τὸν ἀσφαλῆ δρόμο ἑνὸς δογματος καὶ μιᾶς κοινῆς πίστης ἐνῶ «ἡ πίστη, λέγει ὁ Κίρκεγκάαονν εἶναι μιὰ ἰδιαίτερη σχέση μὲ τὸ Θεό». Μιὰ σχέση «Μόνου πρὸς μόνον».

"Ὀλοι κατευθυνόμαστε στὸ ἴδιο τέλος ἀλλ

ΠΛΟΥΤΑΡΧΟΥ

ΑΛΚΙΒΙΑΔΗΣ

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ ΚΑΙ ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ ΤΟΥ κ. Γ. ΚΟΤΖΙΟΥΛΑ

1. Η ΚΑΤΑΓΩΓΗ ΤΟΥ

1. Τοῦ Ἀλκιβιάδη(1) ἡ οἰκογένεια φαίνεται πῶς εἶχε γενάρχη τὴ ἔφαρχῆς τὸν Εὐρυσάκη(2), ἐνῶ ἀπ' τῆς μητέρας του τὴ μεριὰ κρατοῦσε ἀπ' τοὺς Ἀλκμεωνίδες(3), παιδὶ τῆς θυγατέρας τοῦ Μεγακλῆ(4) Δεινομάχης. Ὁ πατέρας του πάλι ὁ Κλεινίας (5) ἔχοντας ἐξοπλίσει μ' ἐξοδά του μιὰ τριήρη(6) Ἔλαβε μέρος στὴν ἔνδοξη ναυμαχία τοῦ Ἀρτεμισίου(7) καὶ ὕστερα σκοτώθηκε στὴν Κορώνεια πολεμώντας κατὰ τῶν Βοιωτῶν(8). Τὴν κηδεμονία τοῦ Ἀλκιβιάδη τὴν ἀναλάβανε ὁ Περικλῆς καὶ ὁ Ἀρίφρονας, γιοὶ τοῦ Ξανθίππου, πρόσωπα συγγενικά. Λένε, κι' αὐτὸ εἶναι σωστό, πῶς ἀπ' τὴν εὔνοια καὶ τὴ φιλία τοῦ Σωκράτη ἀπέναντί του δὲ βγῆκε λίγο ὠφελημένος ὁ Ἀλκιβιάδης στὸ ζήτημα τῆς φήμης, ἀφοῦ προκειμένου γιὰ τὸ Νικία καὶ τὸ Δημοσθένη καὶ τὸ Λάμαχο καὶ τὸ Φορμίωνα(10) καὶ τὸ Θρασύβουλο καὶ τὸ Θηραμένη, ὀνόματα πολὺ πολὺ ἀκούστηκαν στὴν ἐποχή του, γιὰ κανέναν τους δὲν ἐμαθεύτηκε οὔτε τῆς μητέρας τους τ' ὄνομα, ἐνῶ γιὰ τὸν Ἀλκιβιάδη γνωρίζουμε πῶς καὶ ἡ παραμάνα του, λακωνικῆς καταγωγῆς, ὀνομαζόταν Ἀμύκλα καὶ πῶς ὁ παιδαγωγός του λεγότανε Ζώπυρος(11) (τὸ πρῶτο ἀναφέρεται ἀπὸ τὸν Ἀντισθένη(12)· τὸ δεύτερο ἀπὸ τὸν Πλάτωνα(13)).

Ο ΑΛΚΙΒΙΑΔΗΣ ΗΤΑΝ ΩΡΑΙΟΤΑΤΟΣ ΑΠΟ ΜΙΚΡΟΣ ΚΑΙ ΔΙΑΤΗΡΗΣΕ ΤΗΝ ΚΑΛΛΟΝΗ ΣΕ ΟΛΗ ΤΗ ΖΩΗ ΤΟΥ

Ὅσο γιὰ τὴν ὠμορφιὰ τοῦ Ἀλκιβιάδη τίποτε ἄλλο δὲν χρειάζεται ἴσως νὰ ποῦμε παρὰ πῶς καὶ στὴν παιδικὴ καὶ στὴν ἐφηβικὴ καὶ στὴν ἀντρικὴ του περίοδο ἔτσι θαλερὴ φυλάχτηκε αὐτή, ποὺ παρουσιαζόταν σὲ ὅλους εὐχάριστος καὶ ποθητός. Γιατὶ δὲν παρατηρεῖται σὲ ὅλους ἐκεῖνο ποὺ ἔλεγε ὁ Εὐριπίδης, πῶς στοὺς ὡραίους καὶ τὸ γινόκωρό τους εἶναι ὡραῖο (14), ἀλλ' αὐτὸ μονάχα στὸν Ἀλκιβιάδη καὶ σὲ λίγους ἄλλους ἐπραγματοποιήθηκε, χάρη στὴ φυσικὴ κατασκευὴ καὶ στὴν τελειότητα τοῦ σώματός των. Γιὰ τὴ φωνὴ του λένε πῶς τοῦ πήγαινε ἀκόμα καὶ τὸ τραύλισμα, δίνοντας στὴ λαλιὰ του ἕνα τόνο γεμάτο γοητεία. Τὸ τραύλισμὰ του τὸ μηνμονεύει κι ὁ Ἀριστοφάνης στὸ μέροζῆσο περιπαιζέι τὸ Θέωλο(15):

Ταυλίζοντας ὁ Ἀλκιβιάδης τότε μούειπε: (16)
«Βλέπεις τὸ Θέωλο; Ἔχει κόλακα κεφάλι».

Σωστὰ τὸ τραύλισε αὐτὸ δὰ ὁ Ἀλκιβιάδης.

Καὶ ὁ Ἄρχιππος(17), σατιρίζοντας τὸ γιὸ τοῦ Ἀλκιβιάδη(18): Περπατάει λέει μὲ βῆμα τεμπελίκο, ἀνασέρνοντας τὸ ἱμάτιό του, γιὰ νὰ φανεῖ πῶς μοιάζει σὲ ὅλα τοῦ πατέρα του'
καὶ τὸ λαιμὸ στραδῶνει καὶ μιλάει τραυλά.

ΕΙΤΑΝ ΑΝΕΚΑΘΕΝ ΠΕΙΣΜΑΤΑΡΗΣ ΚΑΙ ΦΙΛΟΔΟΞΟΣ

II. Ὅσο γιὰ τὸ χαραχτήρα του, πολλὲς ἀσυνέπειες καὶ μεταβολὲς παρουσίασε ἀργότερα, ὅπως θὰ περίμενε κανεὶς ἀπὸ τὶς μεγάλες περιστάσεις ὅπου βρέθηκε καὶ ἀπὸ τὶς ἐναλλαγὲς τῆς τύχης του. Ἀπὸ τὰ πολλὰ καὶ μεγάλα πάθη ποὺ εἶχε μέσα του ἔμφυτα, ἡ τάση γιὰ τσακωμοὺς καὶ ἡ φιλοπρωτία εἶτανε τὰ δυνατότερα, καθὼς ἀποδείχνεται ἀπὸ παιδικά του ἐπεισόδια ποὺ διηγοῦνται. Μιὰ μέρα ποὺ πάλευε κι εἶχε ζοριστεῖ, γιὰ νὰ μὴν πέσει κάτου, ἔφερε κοντὰ στὸ στόμα του τὰ μπράτσα τοῦ ἀντιπάλου καὶ εἶταν ἔτοιμος νὰ τοῦ κομματιάσει τὰ χέρια. Ὁ ἄλλος χαλάρωσε τότε τὸ σφίξιμο καὶ τοῦ εἶπε: «Μὰ ἐσὺ δαγκώνεις, Ἀλκιβιάδη, σὰν τὶς γυναῖκες». «Κάθε ἄλλο, σὰν τὰ λιοντάρια» ἀποκρίθηκε ἐκεῖνος. Τὸν καιρὸ πάλι ποὺ εἶτανε μικρός, ἔπαιξε κάποτε κότσια σ' ἕνα στενὸ καὶ ὅταν ἤρθε ἡ σειρὰ του νὰ ρίξει, φάνηκε νὰ προχωρεῖ πρὸς τὴ διεύθυνσή του ἕνα ἁμάξι φορτωμένο. Στὴν ἀρχὴ κάλεσε τὸν ὁδηγὸ τῶν ὑποζυγίων νὰ περιμένει· μὰ ἐκεῖνος, ἕνας ἀγροῖκος, δὲν τὸν ἄκουσε, παρὰ τράβηξε μπροστά. Τότε οἱ συμπαίχτες τοῦ Ἀλκιβιάδη παραμέρισαν, ὁ ἴδιος ὅμως πέφτοντας τοπίστομα ἐμπρὸς σ' ἁμάξι κι ἀφοῦ ξαπλώθηκε φασιδύς, προσκάλεσε τὸν ἁμαξᾶ νὰ περάσει ἀπὸ πάνου του, ἂν τοῦ ἀρέσει. Τὸ ἀποτέλεσμα εἶταν πῶς ὁ ἄνθρωπος ροβήθηκε καὶ τράβηξε πίσω τὰ ἴδια τ... ἄνω ὅσοι εἶδαν τὴ σκηνὴ τρομάξανε κι ἔτρεξαν μὲ φωνὲς πρὸς τὸ μέρος τοῦ Ἀλκιβιάδη.

ΠΩΣ ΚΑΤΑΡΓΗΣΕ ΕΝΑ ΜΑΘΗΜΑ ΜΕ ΤΗΝ ΑΝΥΠΑΚΟΗ ΤΟΥ

Ὅταν ἔφτασε ὁ καιρὸς τῶν μαθημάτων, στοὺς ἄλλους δασκάλους ὑπάκουε ἡσυχα, τὴ μάθηση ὅμως τοῦ συραυλιοῦ τὴν ἀπόφευγε σὰν ἀταίριαστη σ' εὐγενεῖς κι ἐλεύθερους ἀνθρώπους. Τοῦ δοξαριοῦ, ἔλεγε, καὶ τῆς λύρας ἡ χρήση κοθόλου δὲ χαλάει οὔτε τὴ στάση οὔτε τὴ μορφὴ ποὺ ἀρμόζει σ' ἕναν ἐλεύθερο(19). Μὰ ὅταν κανένας φυσάει μὲ τὸ στόμα σὲ σουραῦλι, τότε καὶ οἱ στενότεροι τοῦ κύκλου του μόλις μποροῦν ν' ἀναγνωρίσουν τὴ φυσιογνωμία του. Ἐπιπλέον, ὅποιος παίζει λύρα μπορεῖ νὰ μιλᾶ καὶ νὰ τραγουδᾶ τὸν ἴδιο καιρό, ἐνῶ τὸ σουραῦλι πιάνει τὸ στόμα καὶ τὸ βουλώνει, κόβοντας ἔτσι ἀπὸ τὸν καθένα τὴ φωνὴ καὶ τὸ λόγο. «Ἀ- παίζουν, εἶπε, τὸν αὐλὸ οἱ γιοὶ τῶν Θηβαίων, αὐτοὶ ποὺ δὲν ἔξερουν νὰ μιλοῦν. Ἐμεῖς οἱ Ἀθηναῖοι ὅμως, καθὼς βεβαιώνουν οἱ πρόγονοί μας, ἔχουμε πολιοῦχο μας τὴν Ἀθηνᾶ καὶ τὸν Ἀπόλλωνα προστάτη, ποὺ ἡ μία τοὺς πέταξε πέρα τὸν αὐλὸ (20) κι ὁ ἄλλος ἔνδαρε τὸν αὐλητὴ (21)». Μὲ τέτοιες δικαιολογίες, καὶ ἀστεῖες μαζὶ καὶ σοβαρές, ὁ Ἀλκιβιάδης ἀπομάκρυνε καὶ τὸν ἑαυτό του καὶ τοὺς ἄλλους ἀπ' αὐτὸ τὸ μάθημα. Γιατὶ δὲν ἔφερνε κανεὶς ἀνάμεσα στὰ παιδιὰ πῶς καλὰ ἔκανε ὁ Ἀλκιβιάδης κι ἀποστρέφοταν τὴν αὐλητικὴ κοροϊδευόντας ὅσους τὴν ἐμάθαιναν. Ἀπὸ τότε ἀποκλείστηκε ὁλότελα ἀπ' τὴν ἐλεύθερη διδασκαλία τὸ σουραῦλι κι ἔπεσε πέρα γιὰ πέρα σ' ἀνυποληψία.

ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ ΠΟΥ ΜΠΟΡΕΙ ΝΑ ΜΗΝ ΕΙΝΑΙ ΑΛΗΘΙΝΕΣ

III. Στὸ λίβελλο τοῦ Ἀντιφῶντα (22) εἰναίγραμμένο πῶς, παιδὶ ἀκόμα, ἔφυγε ἀπ' τὸ σπίτι του κρυφὰ καὶ πῆγε σὲ κάποιο Δημοκράτη, ἐραστή του. Ὁ Ἀρίφρονας(23) τότε θέλησε νὰ τὸν ἀναζητήσει μὲ κήρυκα, ὁ Περικλῆς ὅμως δὲν τὸν ἄφησε λέγοντας: «Ἂν ἔχει πεθάνει δὲ θὰ τὸ μάθουμε παρὰ μιὰ μέρα πρωτύτερα μὲ τὸ ντελάλισμα· ἂν ὅμως εἶναι ζωντανός, θ' ἀτιμαστεῖ γιὰ πάντα σ' ὅλα του τὰ χρόνια». Τὸν κατηγοροῦν ἀκόμα πῶς ἐσκότωσε τάχα στὴν παλαίστρα τοῦ Σιούρτιου (24) κι ἕναν δοῦλο ἀκόλουθό του, χτυπώντας τον μὲ ξύλο. Μὰ ἀδὲν πρέπει νὰ δίνουμε πίστη σὲ παρόμοιες διαβόσεις, ποὺ ἴσως τὶς ἔβαλε σὲ κυκλοφορία κάποιος ἀπὸ ἐχθροπάθειεα γι' αὐτόν.

ΠΟΛΛΟΙ ΕΠΙΖΗΤΟΥΝ ΤΗΝ ΕΥΝΟΙΑ ΤΟΥ ΑΛΛ' ΑΥΤΟΣ ΠΡΟΤΙΜΑ ΤΟ ΣΩΦΡΑΤΗ

IV. Πολλοὶ ἄνθρωποι περιωπῆς ἄρχισαν νὰ σ υ ν ε κ ε ντ ρ ώνουν γύρω του καὶ νὰ τὸν καλοπιάνουν, δείχνοντας ὁλοφάνερα ὅλοι τους πῶς εἶχαν θαμπωθεῖ καὶ τὸν κολάκευαν γιὰ τὴν ἐξαίσια ὁμορφιά του. Ἡ ἀγάπη τοῦ Σωκράτη μονάχα εἶταν ἀπόδειξη μεγάλη γιὰ τὴν ἐξαιρετικότητα καὶ τὴν ἰδιοφυΐα τοῦ ἀγοριοῦ. ποὺ βλέποντάς της νὰ καθρεφτίζεται καὶ νὰ λάμπει στὴν ὄψη του ἐφοβόταν γιὰ λογαριασμό του τὰ πλούτη καὶ τὰ ἀξιώματα καὶ τὸ πλῆθος τῶν Ἀθηναίων καὶ τῶν ἐξένων καὶ τῶν συμμάχων(25) ποὺ προσπαθοῦσαν νὰ τὸν προσελκύσουν μὲ κολακεῖες καὶ διασκεδάσεις. Γι' αὐτὸ θέλησε κι ὁ Σωκράτης νὰ τὸν προφυλάξει καὶ νὰ μὴν ἐπιτρέψει αὐτός, ἔνα φυτὸ ἀπάνου στ' ἀνθισμά του, νὰ ρίξει τὸν καρπό του καὶ νὰ πάει χαμένος. Γιατὶ κανένας ἄλλος δὲν ἐφοδιάστηκε ὅσο αὐτὸς μὲ τέτοιο περίβλημα ἐξωτερικό καὶ δὲν περιζώστηκε ἀπ' ὅσα λέγουνται ἀγαθά, σὲ τρόπο ποὺ νὰ μείνει ἀδιαπέραστος ἀπ' τὴ φιλοσοφία καὶ ἀδιάφορος σὲ λόγια ὅλου ἐλευθεροστομία καὶ πειράγματα(26). Μὰ ὁ Ἀλκιβιάδης μολονότι στὴν ἀρχὴ περνοῦσε ἄσωτη ζωὴ κι ἐμποδίζταν. ἀπ' ὅσους τὸν συναναστρέφουνταν γιὰ διασκεδάσεις, νὰ δώσει προσοχὴ στὸ ὁρμηνευτὴ κι ἐκπαιδευτή, ὡστόσο χάρη στὴν ἰδιοφυΐα του γνωρίστηκε μὲ τὸ Σωκράτη καὶ σχετίστηκε μαζί του, κάνοντας πέρα τοὺς πλουσιους καὶ ὀνοματοὺς ἐραστές του. Γρήγορα λοιπὸν ἔγινε οἰκεῖος του κι ἀφοῦ ἄκουσε τὴ διδαχή του, ποὺ δὲν ἐπιζητοῦσε τὴν ἀνάμοιωση σὲ ἄντρα εὐχαρίστηση ἀπὸ τὸν ἔρωτα τῆς ψυχῆς του καὶ χτυπώνοντας τὸν μὲ ξύλο. Μὰ δὲν πρέπει νὰ δίνουμε πίστη σὲ παρόμοιες διαβόσεις, ποὺ ἴσως τὶς ἔβαλε σὲ κυκλοφορία κάποιος ἀπὸ ἐχθροπάθειεα γι' αὐτόν.

ΚΑΜΩΜΑΤΑ ΓΡΕΛΛΟΠΑΙΔΟΥ

Αὐτὸς ἔτυχε νὰ ἐρωτευμένος μὲ τὸν Ἀλκιβιάδη καὶ κάποτε ποὺ ἔδινε τραπέζι σὲ μουσαφιρέους προσκάλεσε στὸ δεῖπνο κι ἐκεῖνον. Ὁ Ἀλκιβιάδης δὲν δέχτηκε τὴν πρόσκληση, ἀλλ' ἀφοῦ μέθυσε στὸ σπίτι μὲ τοὺς συντρόφους του, τράβηξε εὐθυμος μαζί τους πρὸς τὸν Ἄυτο. Ὅταν ἔφτασε στὴν πόρτα τῆς αὐθουσας τοῦ συμποσίου καὶ ἀκούστηκε ἡ τραπέζια γεμάτα ἀπὸ ἀσημενια καὶ χρυσᾶ ποτήρια, διάταξε τοὺς ὑπηρέτες νὰ πάρουν τὰ μισά καὶ νὰ τὰ πάνε στὸ σπίτι τὸ δικό του. Ἔπειτ' ἀπ' αὐτὴ τὴν πράξη του ἀναχώρησε δίχως νὰ καταδεχτεῖ νὰ μπεῖ μέσα. Οἱ προσκαλεσμένοι δυσαρεστηθῆκαν ἀπ' αὐτὸ καὶ εἶταν πῶς ὁ Ἀλκιβιάδης εἶχε φερθεῖ στὸν Ἄυτο ταπεινωτικὰ καὶ ὑπεροπτικά. «Μοῦ φέρθηκε ἴσα-ἴσα μπροστὰ σὲ ἀντιζήλους μου ἐπιτρέπει νὰ τοῦ κάνουν περισσότερα». Ὁ Ἀλκιβιάδης ἐξέλλου παρασυρόταν ὑπερβολικὰ ἀπ' τὴν ἡδονή· αὐτὴ τουλάχιστον τὴν ὑπόνοια μᾶς δίνουν ὅσα διηγεῖται ὁ Θουκυδίδης γιὰ τὴν ἀκολασία καὶ τὴν ἐκλυτη ζωή του.

Ὁπωσδήποτε οἱ φαυλόδιοι ἐκμεταλλεύονταν προπάντων τὴ φιλοδοξία καὶ τὴ φιλαρχία του καὶ τὸν ἐσπηρχναν παράκαιρα νὰ μεγαλοπιαστεῖ, προσπαθώντας νὰ τὸν πείσουν πὼς μόλις ἀρχίζε ν' ἀνακατώνεται στὶς δημόσιες ὑποθέσεις θὰ σκέπαζε μονομιᾶς ὅλους τοὺς στρατηγοὺς καὶ τοὺς πολιτικοὺς, πὼς ἐπιπλέον θὰ ξεπερνοῦσε ἀκόμα καὶ τὴ δύναμη καὶ τὴ φήμη ποὺ εἶχε τότε ἀνάμεσα στοὺς Ἕλληνες ὁ Περικλῆς. Ὅπως τὸ σίδερο ποὺ μαλακώνει στὴ φωτιὰ ξαναβρίσκει τὴν πυκνότητα καὶ τὴ συνοχὴ τῶν μορίων του μόλις μουσκέψει, τὸ ἴδιο κι ὁ Ἀλκιβιάδης, γεμάτος ματαιοδοξία καὶ τσακισμένος ἀπὸ τὶς καταχρήσεις κάθε φορὰ ποὺ τὸν ἔπιανε ὁ Σωκράτης καὶ τὸν ἔφερνε σὲ δύσκολη θέση μὲ τὰ λόγια του, μαζευόταν καὶ ξαναγινόταν ταπεινὸς καὶ ἄτολμος, ἀναγνωρίζοντας τὶς ἐλλείψεις ποὺ εἶχε καὶ τὴν ἀπόσταση ποὺ τὸν χώριζε ἀπὸ τὴν ἀρετή.

(ΣΤΟ ΕΡΧΟΜΕΝΟ Η ΣΥΝΕΧΕΙΑ)

Η ΑΤΜΟΣΦΑΙΡΑ ΤΟΥ ΜΙΣΤΡΑ

Η 70τηρίδα ἑνὸς ποιητῆ

Ι. Ν. ΓΡΥΠΑΡΗΣ

(ΣΥΝΕΧΕΙΑ ΑΠ' ΤΗ ΣΕΛΙΔΑ 1)

λιακό ποτάμι. Τὰ πλατάνια ριγοῦσαν στὴ θωπεία τῆς αὔρας, οἱ μεγάλες ροδοδάφνες τῶν ὀχθῶν τοῦ Εὐρώτα ἤταν σὰν ρόδινες ἐκρήξεις καὶ τ' ἀναρίθμητα λουλούδια συνθέταν πάνω στὴ χλόη μαγευτικὰ κεντήματα. Ἡ φύση ἤταν στὴν καλή κφὶ τὴ γλυκειά της ὥρα, ὅπως λέει ὁ ποιητής.

Γ' ἀνοιξιάτικο αὐτὸ ξανάνειωμα δημιουργοῦσε μιὰ τέτοια παραμυθένια ἀτμόσφαιρα ποὺ ὁ φηλὸς λόφος τοῦ Μιστρᾶ μὲ τὰ πολεμικὰ του τείχη, τὰ σπίτια του ποὺ ἀνηφορίζουν πρὸς τὸ Δεσποτικό, τὶς ἐκκλησιές του καὶ τοὺς περήφανους πύργους του, λουσμένος ἀπὸ ἕνα φῶς διάφανο κι' ἐὐτυχισμένο, ἐμφανιζόταν ὅπως μιὰ ζωηρὴ εἰκόνα · εἰκονογραφημένου παραμυθιοῦ σὲ μιὰ παιδικὴ φαντασία. Νόμιζε κανεὶς ὅτι ἡ νεκρὴ πολιτεία ξαναζοῦσε σὲ μιὰ ὑπερπραγματικότητα τὴν σταματημένη ζωή της, ὅπως ἡ κοιμισμένη πριγκηπόπουλα τοῦ παραμυθιοῦ ποὺ ἔνα φίλτρο μαγικὸ τὴν ἐξύπνησε. Καὶ δὲν θὰ δοκίμαζε τὴν παραμικρότερη ἔκπληξη ἂν ἔβλεπε σκοποὺς πάνω στὶς βίγλες τῶν πύργων κι' ἄκουε πολεμικὰ κέρατα ν' ἀναγγέλλουν τὴν ἔξοδο ἀπὸ τὴν φρουριακὴ πόλη Βυζαντινῶν δεσποτῶν ποὺ νὰ πήγαιναν μὲ τὶς λαμπρὲς συνοδείες τους σ' ἑορταστικὰ κονταροχτυπήματα ἢ σὲ καμμιὰ μάχη μὲ τοὺς φράγκους κύρηδες τῶν περιχώρων...

Ἡ περιπλάνησή μου μέσα στοὺς πετρώδεις κ' ἐλικοειδεῖς δρομάκους τῶν ἐρειπίων τοῦ Μιστρᾶ, συνέχισε τὸ παραμῦθι ἀντὶ νὰ διαλύσει τὴ μαγεία του. Γιατὶ ὅλα ἐκεῖ ἤταν σιγή, φῶς καὶ λουλούδια. Καμμιὰ παρουσία σημερινῶν κατοίκων γιὰ νὰ παραφωνήσει μέσα στὸ μεσαιωνικὸ αὐτὸ πλαίσιο. Τὰ ρημες ἐκκλησιὲς τοῦ Μιστρᾶ λουλούδια, ἐξ ἄλλου, ἔπνιγαν διατηροῦν ἀκέραια τὴν ἀτμόσφαιρα τῆς λατρείας...

Ἀπὸ τὶς ἐκκλησιὲς τοῦ Μιστρᾶ δύο χρησιμοποιοῦνται καὶ σήμερα γιὰ τὴ λατρεία: ἡ Μητροπολις, κ' ἡ Παντάνασσα. Ψηλὰ κι' ἀκίνητα κυπαρίσσια ἀναγγέλλουν. Ἀλλὰ κι' αὐτὲς ἔχουν κάτι τὸ σταματημένο στὴν παλιὰ ἐποχή. Σὰν δεύτερο μάλιστα ζοῦσαν δυὸ μοναχὲς, δυὸ ἀδελφές, ποὺ ἤταν, κι' αὐτές, σὰν νἀρχονταν πρὸς ἐμᾶς ἀπὸ τὰ βάθη τοῦ καιροῦ.

Μᾶς βεβαίωσαν πὼς κατάγονταν — οὔτε πολύ, οὔτε λίγο — ἀπὸ τὴ μεγάλη φλωρεντινὴ οἰκογένεια τῶν Μεδίκων καὶ μᾶς τὸ... ἀπέδειξαν ἐξηγώντας πὼς ὅτι τὸ ἐλληνικὸ τους ὄνομα — λέγονταν Γιατράκου — δὲν ἦταν παρὰ ἡ μετάφραση τοῦ Medici. Ἀποτραβηγμένες ἀπὸ τὸν κόσμο μέσα στὴ μεσαιωνικότητα τῆς Παντάνασσας, μοῦ μίλησαν γιὰ τὸν βυζαντινὸ ἱδρυτὴ τῆς μονῆς τους, σὰν νὰ εἶχε πεθάνει μόλις πρὸ διετίας καὶ μοῦ ἔδωσαν πλῆθος συγκεχυμένες, καὶ κατὰ τὸ πλείστο φαντασιώδεις, πληροφορίες γιὰ τὸ παρελθὸν τοῦ Μιστρᾶ. Ἡ μία μάλιστα, ἡ πιὸ φλύαρη, εἶχε συγγράψει καὶ σχετικὴ μονογραφία, γεμάτη, ἐλλείψει ἄλλου, ἀπὸ φριχτὲς ἀσυναρτησίες...

Ἡ περιπλάνησή μου ἀνὰ τὸ Μιστρᾶ μ' ἔφερε στὸ Δεσποτικό : τὸ ἀνάκτορο τῶν Δεσποτῶν, — γυιῶν κι' ἀδελφῶν αὐτοκρατορων ποὺ στέλνονταν γιὰ νὰ πολεμοῦν τοὺς φράγκους κατακτητὲς τῆς Πελοποννήσου.

Ἀπ' ὅλα τὰ ἐρείπια τοῦ Μιστρᾶ, τὸ πολάτι αὐτὸ εἶναι τὸ πιὸ ἐρειπωμένο. Δὲν ἀπομένουν παρὰ οἱ ὀγκόλιθοι τῶν τειχῶν κ' ἡ κεντρικὴ του αὐλὴ γύρω ἀπὸ τὴν ὁποία ὑπῆρχαν ἄλλοτε μακρὲς γαλερίες ὑποστηριζόμενες ἀπὸ κίονες καὶ διακοσμημένες μὲ τοιχογραφίες.

Ἄλλοτε, τὸ πολάτι αὐτὸ θὰ ἦταν λαμπρότατο, ἂν κρίνει κανεὶς ἀπὸ τὸν ὄγκο τῶν ἐρειπίων του κι' ἀπὸ τὰ τεμαχισμένα μάρμαρα ποὺ τὸ στόλιζαν. Ἀλλὰ ἡ καταστροφὴ του ἔχει κάτι τὸ τόσο συντελεσμένο, ὥστε βρίσκεται κανεὶς σ' ἀδυναμία νὰ ζωντανέψει μέσα κεἰ μὲ τὴ φαντασία του τὴν εἰκόνα τῶν μεσαιωνικῶν του κατοίκων : τοὺς περήφανους Κατακουζηνοὺς καὶ Παλαιολόγους, ποὺ εἶχαν μεταφέρει στὸ Μιστρᾶ τὶς πολυτέλειες τῆς βυζαντινῆς αὐλῆς, τὶς δέσποινές των μὲ τὶς βαρύτιμες μεταξωτὲς ἀμφιέσεις καὶ τὰ πλῆθη τῶν αὐλικῶν καὶ τῶν σωματοφυλάκων τους μὲ τὶς φανταχτερὲς καὶ πολύχρωμες στολές τους.

Ἔτσι, ἡ παραμυθένια περιπλάνησή μου μέσα στὰ τείχη τοῦ Μιστρᾶ θ' ἀπέληγε σὲ μιὰ μεγάλη ἀπογοήτευση ἂν ἀπὸ τὸ ὕψος τοῦ ἐρειπωμένου Δεσποτικοῦ, σὰν ἀπὸ μιὰ ἀέτεια σκοπιά, τὸ βλέμμα δὲν εἶχε νὰ διαφύγει πρὸς ἕνα θέαμα μεγαλειώδες. Κάτω ἀπλωνόταν, κατηφορικὸς, ὅλος ὁ μεσαιωνικὸς Μιστρᾶς ζωσμένος ἀπὸ τὶς δαντελλωτὲς ἐπάλξεις τῶν τειχῶν του καὶ μ' ὀρθιους τοὺς ψηλοὺς πολεμικοὺς πύργους του. Ἡ ἀπόσταση ἔδινε στὴν ἀκινησία καὶ τὴ σιγὴ τοῦ θανάτου μιὰ αὐταπατικὴ ἔκφραση συγκεντρώσεως καὶ ἀναμονῆς: Ἔλεγες πὼς κατώπτευε τὴν ἀπέραντη, κάτω του, πεδιάδα ποὺ σπινθηροβολοῦσε μὲ τὰ νερά της καὶ τὴ λάμψη τῆς νεας της πρασινάδας, ὡς ἐὰν γ' ἀνέμενε νὰ ἰδεῖ ἐμφανιζόμενη ἀπὸ τὰ βάθη της κάποια λαμπρὴ θεωρία σιδερόφραχτων καβαλλαρήδων, μὲ παντιέρες κι' ἀστραφτερὰ κοντάρια, γιὰ νὰ χτυπήσει ἑορταστικὰ τὶς καμπάνες τῶν ἐκκλησιῶν του, ἂν ἤσαν φίλοι, ἢ γιὰ νὰ στεῖλει στὶς ἐπάλξεις τοὺς στρατιῶτες του, μὲ μιὰ βοὴ συναγερμοῦ, ἂν τυχὸν ἦταν ἐπιπότες τῆς Φραγκιᾶς ἢ μισθοφόροι τῆς Βενετίας...

Ἡ ἐντύπωση αὐτὴ ἤταν τόσο δυνατὴ ποὺ τὴν ἀπεκόμισα ἀπὸ τὴν ἐπίσκεψή μου στὸ Μιστρᾶ, καὶ τὴ διατηρῶ ἴσαμε σήμερα, ὄχι σὰν κάτι ποὺ ὑπελβλίθη στὴ φαντασία μου, ἀλλὰ σὰν ἀνάμνησιμιᾶς πραγματικότητος.

ΚΩΣΤΑΣ ΟΥΔΑΝΗΣ

παράδειγμα τοῦ Γρυπάρη — ἑνὸς φιλόλογου μαζὶ καὶ ποιητῆ, ποὺ διέθεσε τὴ μεγάλη του μάθηση καὶ καλλιέργεια στὴν ἐξυπηρέτηση ἑνὸς τέτοιου ἰδιανικοῦ, τοῦ ὁποίου τὴν ἀξία αὐτὸς κυρίως μᾶς ἀπεκάλυψε θὰ μποροῦσε ἴσως νὰ θεωρηθεῖ καὶ σὰ θυσία τῆς ἴδιας τῆς ποιητικῆς του προσωπικότητας.

Δὲν ξέρω — ἴσως ἡ «θυσία» αὐτὴ νὰ εἶταν ἀκόμα ἐπιτρεπτὴ ἀνάγκη. Μὲ τοὺς «Σαρανδαίους καὶ τερακότες» ἔκλεινε ἕνας κύκλος. Πέρα ἀπ' αὐτὸν ὑπῆρχε ἡ ἐπαναλήψη — τὴ φοβερὸ πράγμα γιὰ ἕνα πνεῦμα τόσο ἐκλεκτικό! — ἢ ἡ ἀναζήτηση καινούριου ἰδανικοῦ, ποὺ θὰ εἶταν ὄχι μόνο μιὰ διάσπαση τῆς προσωπικότητας, ἀλλὰ κι' ἕνας πειραματισμὸς στὸν ὁποῖον θὰ διακινδυνεύσαν πολλά. Ὄχι. Ὁ Γρυπάρης στάφηκε συνεπὴς μὲ τὸν ἑαυτό του καὶ ὅλη ἡ στάση του ὡς τὶς μικρότερες λεπτομέρειες, σὰν ποιητὴ καὶ σὰν ἀνθρώπου, δείχνει τὴν αὐστηρὴ γραμμὴ αὐτῆς τῆς σόνέπειας.

Ὁ Ποιητὴς μπαίνει στὰ ἑξῆντα μήντα χρόνια του, καὶ τὸ σύντομο αὐτὸ καὶ πρόχειρο ἄρθρο εἶναι ἐντελῶς ἀνεπαρκὲς γιὰ νὰχει τὴν ἀξίωση νὰ ὀνευθμίσει καὶ νὰ τονίσει τὸ γεγονός. Θέλει μόνο νὰ σημειώσει πὼς ὁ Γρυπάνης ἀισθάνεται ἀκόμη τὸν ἑαυτό του ἀρκετὰ νέον, γιὰ νὰ μὴν πάει ποτὲ ὁ νοῦς του σὲ τιμές, ποὺ θὰ εἴχαν τὸ νόημα τῆς συμπλήρωσης μιᾶς ζωῆς κι' ἑνὸς σταδίου. Καὶ ἡ ζωτικότητά του δὲν πιστοποιεῖται μόνο ἀπὸ τὶς πνευματικὲς ἐνασχολήσεις του — συμπλήρωσε τὴ μετάφραση τοῦ Σοφοκλῆ, τοῦ ὁποίου εἶδαμε τελευταῖα τὴν «Ἀντιγόνη» καὶ τὸν «Αἴαντα» γιὰ νὰ μένουν μόνον δυὸ τραγῳδίες ἀνέκδοτες — ἀλλὰ κι' ἀπ' τὸν τρόπο καὶ τὸ ρυθμὸ τῆς ζωῆς του. Κοντὰ του, ποτὲ δὲ συλλογίζεται κανεὶς τὰ χρόνια του. Μὲ τὸ ἴσιο, σὰ λαμπάδα κορμί του, μὲ τὸ φόρεσκο πάντα κουστούμι του, καθὼς βάζει τὰ χέρια στὶς τσέπες τοῦ σακακιοῦ, εὐκίνητος, μὲ τὸ στοιβερὸ του βῆμα. δείχνει ἕνας ἄνθρωπος πολὺ νεώτερος ἀπ' ὅ,τι πραγματικὰ εἶναι. Τὸν εἶδα συχνὰ νὰ κάνει ἐπεῖρες, τὶς ὁποῖες ἄλλοι ποὺ βρίσκονται στὰ μισὰ του χρόνια, δυσκολεύονται καὶ νὰ διανοηθοῦν. Ἡ ἀγάπη του γιὰ τὸ ὕπαιθρο, ὁ ἔρωτάς του γιὰ τὴ θάλασσα, ἀσκοῦν ἀπάνω του μιὰ δύναμη ἀνανεώσεως. "Οταν τὸν ἀντίκρυσα γιὰ πρώτη φορὰ πρόπερχο καὶ ἀπὸ τὴν ἐπιστρέφει ἀπ' τὸ θαλασσινὸ του μπάνιο, μὲ τὸ μπάψιον ποικάμισο, βροχερὸς κι' ἀκοῦραστος, μοῦ φάνηκε πὼς ντρόπιαζε τὴ νεότητα ποὺ προτιμοῦσε νὰ σκοτώσει τὴν ὥρα της ἀπὸ καφενεῖο.

Ζωντανὸς ἄνθρωπος δείχνεται καὶ σὲ τοῦτο ὅτι παρακολουθεῖ τὴν πνευματικὴ μας κίνηση — διαβάζει μὲ ζωηρὸ ἐνδιαφέρον τὰ περιοδικὰ καὶ τὰ νέα βιβλία — ὅσο ἴσως κανένας ἀπὸ τοὺς παλιότερους λογοτέχνες μας. Εἶναι καταπιαστιμένος σὲ ὅλα. Αἰγυμίλητος δὲ μοῦ καὶ κάπως ἐπιφυλακτικὸς στὶς κουβέντες του γιὰ πρόσωπα καὶ γιὰ πράγματα. Αἰσθάνεσαι πὼς ἡ γνώμη του, ἔχει τὸ κῦρος μιᾶς γνώμης ποὺ βασανίσθηκε καὶ μελετήθηκε πρὶν διατυπωθεῖ. "Ἴσως τὰ χρόνια ποὺ πέρασαν, ἡ πεῖρα τῆς ζωῆς καὶ ἡ πεῖρα τῆς τέχνης, ἡ πεῖρα προπάντων τῆς καταπληκτικῆς ἐποχῆς ποὺ ζοῦμε νὰ χρωμάτισαν τὴ σκέψη του μὲ τὸν τόνο μιᾶς ἀπαισιοδοξίας τὸν τελευταῖον καιρό. Ἀλλὰ θέλεγα ὅτι κι' αὐτ

Τοῖς Ἀθανάτοις

Στὸ νοῦν ἔρχονται ἐκεῖνα τὰ περὶ τοῦ θανάτου
πάλιν ὠχρὰ σημεῖα, πληγές της ζωτικότητος·
καθημαγμένη βγαίνει ἀπ' αὐτὲς τὶς συμπλοκές.
Τοῦ νοῦ βεβαίως δὲν εἶναι αὐτὲς οἱ συναντήσεις,
ἀλλὰ τοῦ ἐπηρεάζουν ὅλες τὶς λειτουργίες.

Νεκροὶ τόσων αἰώνων, ποὺ βοοῦν ὅλοι τριγύρω
καὶ μᾶς περιστοιχίζουν τ' ἀθλια σουδάριά των
παρενοχλοῦν τῆς δράσεως τὴν ἄσκηση ὅπως πρέπει.

Ἐνῶ προβάλλει ἡ φύσις εἰκόνες ὅλο καὶ ἄνθη,
ὅλο καὶ φῶς καὶ χρῶμα καὶ ἀχόρταγές της πνοές,
μία μόνη πνοὴ ὑπερέχει στὴν παγερότητά της
ἕτοιμη ν' ἀφανίσει στὶς ἀπηνεῖς ρηξές
τὴν εἰσβολὴ τοῦ κάλλους καὶ τὶς ζωηρὲς εἰκόνες.

Καὶ μόνη πάλι εἰκόνα, ἡ ἀντάξια αὐτοῦ τοῦ εἴρμοῦ,
προβάλλει ἡ ἐρημωμένη καὶ περιπλανωμένη
Σελήνη, ἄθροισμα πλήρες ὅλων τῶν ὀχροτήτων,
σαρακοφαγωμένη, μὲ τοὺς μηνιαίους περίπλους,
τὸ ἄριστο τῶν συμβόλων, ποὺ κρέμαται καὶ δείχνει
τὸ θάνατο τῶν κόσμων καὶ τὸ Μηδέν, πῶς φέγγουν.

Μάταιο Μηδέν, μὲ φάσεις, μὲ ἀπατηλὲς κινήσεις
μὲ δάνειο φῶς δοσμένο στὴν δίνη τῶν φροντίδων,
σ' ἔλξεις χωρὶς ἀγάπη, σφραγίζει τὴ ζωή μας
νυχτερινό, κερένιο καὶ πρὸ παντὸς ἐντάφιο.

Τ. Κ. ΠΑΠΑΤΣΩΝΗΣ

ΔΗΜ. Γ. ΜΩΡΑΪΤΗ

«Η ΠΡΑΚΤΙΚΗ ΤΗΣ ΑΤΟΜΙΚΗΣ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑΣ»

ΤΗΣ κ. ΓΕΩΡΓ. ΔΕΛΗΓΙΑΝΝΗ

Τὴ στιγμὴ ποὺ ἡ ἀνθρωπότητα σπαράσσεται σ' ἕνα σκληρὸ καὶ φοβερὸ ἀγώνα καὶ τὸ ἄτομο μοιάζει σὰν σπειρὶ ἄμμου ποὺ στροβιλίζεται σὲ μανιασμένη ἀνεμοθύελλα, χωρὶς νὰ ξέρει πεῖ, πότε καὶ πῶς θὰ κατασταλάξει, ἕνα βιβλίο μὲ κέντρο τὸν ἄνθρωπο καὶ τὰ προβλήματά του ἀποχτᾶ ἰδιαίτερη ἀξία.

Ἡ ἀνεπάρκεια τοῦ ὁλικοῦ πολιτισμοῦ νὰ ἐξασφαλίσει στὸν ἄνθρωπο τὴν εὐτυχία καὶ τὴν εὐδαιμονία, ὅταν δὲν συνοδεύεται παράλληλα καὶ μὲ τὴν ἀνάπτυξη τοῦ ἠθικοῦ καὶ πνευματικοῦ πολιτισμοῦ, κάνει αὐτὸματα τὸν σκεπτόμενον ἄνθρωπο νὰ στραφεῖ πρὸς τὶς πνευματικὲς ἀξίες καὶ ν' ἀναζητήσει μέσα ἀπὸ τὸ σῶλο καὶ τὴ θύελλα τὰ ἰδανικὰ ἐκεῖνα ποὺ θὰ τὸν θερμάνουνε μὲ τὴν ἐλπίδα τους, θὰ τὸν ἐμψυχώσουνε μὲ τὴ δύναμη τους, θὰ τὸν κρατήσουνε στὴ ζωὴ καὶ θὰ τὸν σπρώξουν προπαντὸς μὲ τὴ δημιουργικὴ τους πνοή. "Ἔτσι, μιὰ ἐπιστημονικὴ μέθοδο, ποὺ μπορεῖ νὰ φέρει ἐξαίρετα, ἀποτελέσματα σὰν ἐφαρμοστεῖ στοὺς λίγους, μπορεῖ νὰ φανεῖ πραγματικὰ λυτρωτικὴ γιὰ τοὺς πολλούς, αὐριο, ὅταν θάχει πάψει πιὰ τὸ ἀλληλοφάνομά καὶ θὰ γίνει ὁ ἀπολογισμὸς τῆς σημερινῆς καταστροφῆς.

Ἡ «Πρακτικὴ τῆς Ἀτομικῆς Ψυχολογίας» τοῦ κ. Δημ. Γ. Μωραΐτη, εἶναι ἕνα βιβλίο ποὺ κάνει τὸν ἄνθρωπο νὰ ἐπιπλεῖ στὸ αὐριο. Γιατί ἀπὸ μὲ τὴν ἐπιστημονικὴ ψυχολογικὴ μέθοδο ποὺ "Λιπερ τὸ ἀποθαρρημένο, τὸ παρασυρατημένο ἀπὸ τὸν ἄτοιο κοινωνικὸ δρόμο ἄτομο μπορεῖ νὰ ξαναγνίνει πάλι χρήσιμο μέλος τῆς κοινωνίας καὶ νὰ ξαναγυρίσει στὸ δρόμο ποὺ πίστευε πρωτήτερα πὼς ἦταν ἀποκλεισμένος γι' αὐτο. εἶναι φανερὸ πὼς πολλὴ ἐργασία ἔχει νὰ γίνει στὸ μέλλον πρὸς αὐτὴν τὴν κατεύθυνση τώρα παὶ ὁ δρόμος καὶ ἡ δυστυχία ἔχει φωλιάσει στὶς ψυχὲς τῶν ἀνθρώπων καὶ ἡ ψυχικὴ ὑνιεινὴ ἔχει νὰ παίξει τεράστιο ρόλο.

Στὸ βιβλίο του ὁ κ. Μωραΐτης ἐκθέτει τὴν προσωπική του πεῖρα ἀπὸ τὴν ἐφαρμογὴ τῆς Ἀτομικῆς Ψυχολογίας στὴν Ἑλλάδα. Τὸ βιβλίο του τὸ ἔχει χωρίσει σὲ τρία μεγάλα μέρη. Τὸ πρῶτο μέρος τὸ ἀφιερωνει στοὺς ὡριμους καὶ στὰ προβλήματα ποὺ ἀντιμετωπίζουν. Σὲ τριάντα τέσσερις χαρακτηριστικὲς περιπτώσεις ἐξετάζεται ὁ λανθασμένος τρόπος μὲ τὸ ὁποῖο ἀντιμετωπίζονται καὶ τὰ τρία προβλήματα τῆς ζωῆς: τὸ ἐπαγγελματικό, τὸ ἐρωτικὸ καὶ τὸ κοινωνικὸ πρόβλημα. Νευραστενικοὶ καὶ σχιζοφρενικοὶ τόποι μὲ τὰ συμπτώματά τους προσπάθησαν νὰ ἐφεύρουν ἀπὸ τὸ ἕνα ἢ καὶ τὰ τρία προβλήματα τῆς ζωῆς κι ποὺ οἱ περισσότεροι ξαναγύρισαν στὴν ὁμαλὴ ζωή. Μερικοὶ χαρακτηριστικοὶ τίτλοι εἶναι ἀρκετοὶ γιὰ νὰ δείξουνε στὸν ἀναγνώστη τὸ ἐνδιαφέρον ποὺ ἔχει ἡ μελέτη τοῦ θ.βλίου αὐτοῦ· «Ἤθελε μόνον φλέρτ καὶ τραγούδι!», «Ὁ ἁμαρτωλός», «Ναί, κυρία!», «Ὁ ἔξυπνος πεθαίνει», «Ὁ ἀναμορφωτὴς τοῦ κόσμου», «Ἀπὸ τὴ μεριὰ αὐτὴ εἶμαι ἀγόρι καὶ ἀπὸ τὴν ἄλλη γίνομαι κορίτσι», «Ἕνας ζωντανὸς νεκρός», κλπ.

Τὸ δεύτερο μέρος τοῦ βιβλίου ἀφιερώνεται στὰ παιδιὰ καὶ τοὺς ἐφήβους. Δεκαπέντε χαρακτηριστικὲς ἐπίσης περιπτώσεις ἀγκαλιάζουν τὰ προβλήματα ποὺ ἀντιμετωπίζει τὸ παιδί, τὶς δυσκολίες ποὺ συναντᾶ στὴν κοινωνική του προσαρμογή. «Μητέρα καὶ κόρη», «Δυὸ ἀγόρια ποὺ θέλουν νὰ γίνουν κορίτσια», «Ἡ Ἐφηβος», «Ἡ χοντρὴ καὶ ὁ λιγνός» καὶ ὅλες γενικὰ οἱ περιπτώσεις κρατοῦν ἀμείωτο τὸ ἐνδιαφέρον καὶ εἶναι ἐξαιρετικὰ χρήσιμο μάθημα πρὸ παντὸς γιὰ τοὺς γονεῖς τοῦ χωρὶς νὰ τὸ ξέρουν ὁδηγοῦν πολὺ πολλὲς φορὲς τὸ παιδὶ τους ἀπὸ τὸ χαλό του. Τὴν καταστροφὴ τὴν ὥρα ποὺ νομίζουν πὼς προσπαθοῦνε γιὰ τὸ καλό του.

Μὰ δὲν ἔχει λιγότερη σημασία καὶ ἀξία τὸ τρίτο μέρος τοῦ βιβλίου. «Οἱ ἐγκληματίαι». «Πῶς μορφώνεται ὁ ἐγκληματίας», «Ὁ γρουσοῦζης», «Ὁ χασισοπότης», «Ἐσκότωσε μὲ τὸ σουγιά», «Γιὰ τὴν τιμὴ τῆς ἀδελφῆς», «Ὁ πειδοκτόνος», εἶναι σοβαρότατες ἀναλύσεις, ποὺ δίχνουνε καινούργιο φῶς στὴν ἐρμηνεία τῆς ἐγκληματικῆς ψυχῆς καὶ ποὺ ἀξίζει νὰ μελετηθοῦν ἀπὸ τοὺς δικηγόρους, τοὺς ἰατροδικαστὲς καὶ τοὺς ποινικολόγους.

Ἡ ἰδιαίτερη ἀξία τοῦ βιβλίου συνίσταται στὸ ὅτι ἀναιρεῖ μὲ χειροπιαστὰ καὶ χτυπητὰ παραδείγματα τὴ θεωρία τῆς κληρονομικότητας τῶν ψυχικῶν ἰδιοτήτων καὶ ἀποδείχνει τὴν ἀνυπολόγιστη δύναμη τῆς ὀρθῆς ἀγωγῆς, ποὺ μπορεῖ νὰ ἐξουδετερώσει κάθε ἀφαλερὴ στάση τοῦ ἀτόμου μπροστὰ στὴ ζωή. Ὁ ἐγκληματίας δὲν εἶναι τέτοιος, γιατὶ γεννήθηκε μὲ ἰδιαίτερη καὶ ἔμφυτη μὲ κληρονομικὴ ροπὴ πρὸς τὸ ἔγκλημα. Ὁ ἐγκληματίας γίνεται, δὲν γεννιέται. «Ἐγκληματίας εἶναι ὁ ἄνθρωπος ὁ ὁποῖος ἔλαβε ψυχικὸς ἀγθρικὴ σπάσιν ἀπέναντι τῆς κοινωνίας καὶ ἀνεργεῖ σύμφωνα μὲ αὐτὴν συνειδητὼς ἀντικοινωνικὰς πράξεις. ἐρχόμενος οὕτω εἰς σύγκρουσιν πρὸς τοὺς ἰσχύοντας νόμους». (σελ. 296 «Οἱ ἐγκληματίαι»).

Ὑπογραμμίζουμε σὰ μιὰν ἐξαιρετικὴ ἀρετὴ τοῦ βιβλίου τὸ ὅτι εἶναι γραμμένο χωρὶς τὸν παραμικρὸ στόμφο, χωρὶς τὴν παραμικρὴ τάση τοῦ συγγραφέα νὰ ἐπιδειχθεῖ, γνώρισμα κι αὐτὸ πραγματικοῦ ψυχολόγου. Οἱ περιπτώσεις ἀναφέρονται ὅσο πιὸ ἁπλᾶ εἶναι δυνατό. Ἔτσι ποὺ μποροῦν νὰ γίνουν κατανοητὲς ἀπὸ τὸν ἀναγνώστη, χωρὶς νὰ τοῦ κουράζουν. Τὰ θεωρητικὰ συμπεράσματα δὲν εἶναι κούφια καὶ ἀτέλειωτη φρασεολογία, ἀλλὰ στηρίζονται πάνω σ' ἐμπειροστατωμένες ἀποδείξεις. Τὰ γεγονότα παραφέτονται μὲ μεγάλην ἀντικειμενικότητα καὶ ὅσες φορὲς τὰ ἀποτελέσματα τῆς θεραπείας δὲν στάθηκαν εὐνοϊκὰ, εἴτε ἐξαιτίας διακοπῆς τῆς θεραπείας, εἴτε γι' ἄλλους λόγους, αὐτὸ ἀναφέρεται πάντα μὲ εἰλικρίνεια, χωρὶς νὰ ὑπογραμμίζεται μὲ κανέναν τρόπο ἡ καταπληκτικὴ ἐπιτυχία τῆς θεραπείας στὶς πιὸ πολλὲς περιπτώσεις.

Τὸ βιβλίο κ. Μωραΐτη, ἀξίζει νὰ διαδοστεῖ ἀπ' ὅλο τὸν διανοούμενο κόσμο. Εἶναι γραμμένο μ' ἐπιστημονικότητα, σὰ ἁπλὴ καὶ ὀχὶ ἀκριβῆ καθαρεύουσα καὶ κρατεῖ ἀμείωτο τὸ ἐνδιαφέρον ἀπὸ τὴν πρώτη ὡς τὴν τελευταία σελίδα.

ΓΕΩΡΓΙΑ ΔΕΛΗΓΙΑΝΝΗ

Γρηγ. Ξενοπούλου: «ΤΗΛΕΡΩΣ»

Θέατρο «Δελφοί»—Θίασος Ἠλιᾶ Παλαιολόγου

Παπαδούκα: «Τὸ μοντέλο τῆς γυναίκας μου»

Θέατρο «Μακεδονία»—Θίασος Β. Ἀργυροπούλου

ΤΟΥ κ. ΣΩΚΡ. ΚΑΡΑΝΤΙΝΟΥ

Τὸ «σκηνικὸ παιγνίδι» — ἔτσι τὸ ὀνόμασε ὁ συγγραφέας του — «Τηλέρως» τοῦ ἀκαδημαϊκοῦ κ. Γρηγ. Ξενόπουλου, εἶναι ἕνα κομμάτι ποὺ δὲ μπορεῖ νὰ μπεῖ κάτω ἀπ' τὸν Ἔλεγχο τῆς κριτικῆς.Θέμα χωρὶς καθόλου δραματικὸ στοιχεῖο, χωρὶς ζωή, τοῦ πνευματικοῦ nîveau τῶν λαϊκῶν ψευτοφιλολογικῶν ἑβδομαδιαίων περιοδικῶν. Ἀνάπτυξη ποὺ κατ' ἀνάγκη παθαίνει πλατυασμὸ μὲ ἐπαναλήψεις — θεληματικὲς ἴσως — ποὺ δὲν εἶναι οὔτε τόσο λίγες γιὰ νὰ μὴν κουράζουν, οὔτε τόσο τεχνικὲς καὶ πολλὲς γιὰ νὰ γίνουνται στοιχεῖο κωμικὸ τῆς παράστασης (ὁ λογᾶς θεῖος, ὁ στρατηγός). Ἐχρειαζόταν λοιπὸν ἡ μαστοριὰ τοῦ Ξενόπουλου, γιὰ νὰ τὰ φορμάρει, μ' ὁλοτούτο, αὐτὰ ὅλα σ' ἔργο καὶ νὰ γίνει μιὰ παράσταση ποὺ σὲ πολλὰ σημεῖα μποροῦσε νὰ πάνευτεῖ γιὰ τὴ χάρη τῆς καὶ τὸ παιγνιδιάρικο σκοπό της. Ὅμως, ὅ,τι κατάφερε ἡ πεῖρα καὶ ἡ μαστοριὰ τοῦ συγγραφέα, δὲν τὸ πέτυχε, ἤ, πιὸ σωστά, τὸ πρόδωσε σὲ σημεῖο ἀνυπόφορο ἡ ἐρμηνεία τοῦ κομματιοῦ. Κι' ἔτσ., μαζὶ μ' ἕ. νὰ ἀκατανόητο σκηνικὸ σχεδίασμα ποὺ μπῆκε πρὶν ἀπ' τὸν «Τηλέρωτα» ("Αγγ. Δάξα: Ἡ ζήλεια ξυπνᾶ τὸν ἔρωτα) σκαρώθηκε μιὰ παράσταση ἀνιαρὴ καὶ ἀδέξια καὶ ἀσυχώρετη.

Ἡ κ. Ἠλιᾶς Παλαιολόγου, ποὺ τὴ θλέπω γιὰ πρώτη φορὰ ἀπὸ κακὴ σύμπτωση — ἔχει πολλὰ στοιχεῖα καὶ φυσικὴ χάρη, ποὺ στὴ σημερινὴ θεατρική μας πραγματικότητα εἶναι ἀρκετὰ ὑπολογίσιμα. Τῆς ἔλειψε ἕ. νὰ μελετημένο καὶ πιὸ δεμένο συγκρότημα γιὰ νὰ πετόχει καθώς καὶ ἑνὸς δυὸ παλιότερων ἀπὸ τοὺς τωρινοὺς συνεργάτες της, ὅπως τῆς γνωστῆς καταρτίστας Νανᾶς Παπαδοπούλου. Τὸ ἔργο δὲν ἔβινε ἀφορμὴ γιὰ διαπλάσιον ρόλους οἱ λοιποὶ ἠθοποιοί, ἀλλὰ καὶ οἱ ἠθοποιοὶ τοῦ συγκροτήματος δὲν κατάβαλαν προσπάθεια περισσότερη ἀπὸ τὸ νὰ ποῦν — κι' ὅταν τὰ ἔλεγαν — τὰ λόγια τους. Ἐξαίρεση ἔκανε, νομίζω, μόνο ἡ Μαίρη Βεάκη, ἡ ὁποία «ἔπαιξε» τὸ ρόλο μιᾶς ὑπηρέτριας καὶ ἔδειξε πολλὴ σκηνικὴ δοσοκ καὶ πολλὴ χάρη. Ὁ κ. Παλαιολόγου στάθηκε τὸ μεγαλύτερο ἐμπόδιο στὴν παράσταση ποὺ, ἀντὶ νὰ φεύγει μὲ ρυθμὸ γοργότατο, μὲ καλπασμὸ θάλεγα, ὅπως χρειάζεται σὲ τέτοιο σκηνικὸ παγνίδια, ὥστε νὰ μὴν προλαβαίνει ὁ θεατὴς καθόλου νὰ σκέφεται καὶ νὰ ζητάει κάτι παραπάνω,προχωροῦσε ἀγκομαχῶντας, μὲ κενὰ καὶ μενεθυντικὴ διαστολή, ποὺ τόνιζε τὶς ἀδυναμίες τοῦ ἔργου καὶ τῶν ἑρμηνευτῶν του. Σ' αὐτὸ πρόσθεταν καὶ τ' ἀντιαισθητικὰ, ὅλθεν μοντερνίζοντα. σκηνικά, ποὺ δὲ νεύθυνα παρουσίασαν στὴ σκηνὴ καὶ ἡ ἀποτυχία ὁλοκληρώθηκε. "Ενας νέος θίασος ποὺ ἔρχεται νὰ κατακτήσει τὴν Ἀθήνα, πρέπει νὰ παρουσιάζεται μὲ πολλὴ προσοχὴ καὶ μὲ πολλὴ μελέτη, γιὰ ν' ὁποιτάει τὴ συμπάθεια πρῶτα τοῦ κοινοῦ, ποὺ εἶνε ἡ πρώτη προϋπόθεση τῆς ἐπιτυχίας του. Τὴ σχετικὴ προδιάθεση τοῦ κοινοῦ ὅμως, αὐτὴ τὴ φορὰ τὴν διάλυσε ἡ ἐμφάνιση τοῦ θιάσου.

♣

Ὁ κ. Παπαδούκας πρωτοεμφανίζεται στὸ θέατρο πρόζας μὲ τὴν κωμῳδία του «Τὸ μοντέλο τῆς γυναίκας μου», ποὺ ἀνέβασε τὴν περασμένη ἑβδομάδα στὸ θέατρο «Μακεδονία» ὁ Ἀργυροπούλος. Ποιεῖζω πὼς ἐθιάστηκε. "Οση ἀξία ἔχει τὸ γεγονὸς νὰ ἐμφανίζεται ἕνα νεοελληνικὸ ἔργο κι' ὅση ἀξία ἔχει ἡ συστηματικὴ ποστίμηση ποὺ δείχνει στὰ ἑλληνικὰ ἔργα ὁ ξεχωριστὸς Ἑλλήνας ἠθοποιός, ὁ θιασάρχης κ. Βασίλης Ἀργυροπουλος, ἄλλο τόση ποσοχὴ χρειάζεται ἀπὸ τοὺς νέους συγγραφεῖς ποὺ ἀντὶ νὰ ζητοῦν ὅπως-ὅπως καὶ διαστικὰ νὰ κάνουν μιὰ πρεμιέρα, εἶναι σωστότερο καὶ καλλίτερο γιὰ τοὺς ἴδιους νὰ βασανίζουν περισσότερο τὴν πρῶτη καὶ τὴν κάθε ἐμφάνισή τους. Βέβαια, κανεὶς δὲ θὰ ζητοῦσε νὰ περιμένουν πρῶτα νὰ γράψουν ἀριστουργήματα κ' ὕστερα νὰ ἐμφανισθοῦν. Στὸ κεφάλαιο αὐτὸ ἡ ὑπεύθυνη τούτη στήλη τὴν «Νεοελληνικὴν Γραμμάτων» ἔδειξε πάντα προσαρμογὴ στὴν ἑλληνικὴ πραγματικότητα, ἐπρόσεξε καὶ ἀγάπησε τὰ ἔργα τῶν νέων. Ἀλλά, νομίζω, δὲν κερδίζει τίποτα ἡ ἰδέα τῆς διάδοσης τῶν ἑλληνικῶν ἔργων, ὅταν αὐτὰ κλονίζουν μὲ τὴν προχειρότητά τους τὴν πίστη τοῦ κοινοῦ. Τὸ ἔργο τοῦ κ. Παπαδούκα δὲν φτάνει σ' αὐτὸ τὸ σημεῖο. Ἀφήνει νὰ φανεῖ ὁ Μολλιέρος. Ἀλλὰ τοποθετεῖ τὴ δδυναμία αὐτὴ μέχρι ὁ ἕνα περιδόλλον φυσικό, ὅπου παράλληλα πρὸς τὴ θεμιτὴ ὑπερβολὴ τῆς διαγραφῆς τοῦ πτθους τῶν ἡρώων τοῦ ζοῦμε τὴν ἀτμόσφαιρα μιᾶς σύνθετης κοινωνικῆς κατάστασης ἀληθινῆς, γιομάτης ζωὴ ποὺ ὑποστηρίζει τὴν κεντρικὴ ἰδέα καὶ τὴν πρόθεσή τοῦ συ/γραφέα. Φανταζεῖτε τί θὰ ἦταν ὁ «Κατὰ φαντασίαν ἀσθενὴς» ἂν ὁ συγγραφέας του μᾶς τὸν παρουσίαζε ἀέσα ὁ ἴνα ὑποτυπῶδες καὶ νεκρὸ οἰκογενειακὸ περιβάλλον ὅπου μόνο θὰ ξεχώριζαν τὰ κλίσματα καὶ τὰ κάθαρσια τοῦ ἥρωα; Στὸ ἔργο τοῦ κ. Παπαδούκα αὐτὸ γίνεται. "Ολα τοῦ τὰ πρόσωπα δὲ ἔχουν ἄλλη ζωή, δὲν ἔχουν ἄλλο ἐνδιαφέροντα καὶ δὲ ζοῦν παρὰ γιὰ νὰ παρακολουθοῦν τὰ καπρίτσια τὰ τόσο ἐπιπόλαια τῆς ἡρωΐδος. Κοιτάξτε ὁ συγγραφέας νὰ μᾶς τὸ δείξει. Ἡ ἀνάπτυξη τοῦ μύθου εἶναι μονοφωνική (λέω ποσοπάνω). Κι' αὐτὸ φτάνει γιὰ νὰ λείψει ἀπὸ τὸ ἔργο ὁ ἀληθινὸς παλμὸς τῆς ζωῆς. Κακὸ ποὺ τὸ ξεχωρίζεις σὲ πολλὰ ἑλληνικὰ ἔργα, κασὸς καὶ σὲ ξένα. Μόνο ποὺ τὰ ξένα ἔχουνε τουλάχιστο γι' ἀντίδοτο μιὰ σκηνικὴ μαεστρία ποὺ ὁ' ἐμᾶς τοὺς ἀνεξάσκητους λείπει. Καὶ τότε τίποτα δὲν σώζει τὴν κατάσταση. Γιὰ νὰ ὑπάρξει ζωὴ στὴ σκηνή, κι' ὅταν ἀκόμα θέλουμε νὰ δείξουμε χαραχτηριστικὰ καὶ τονισμένα μιὰ ξεμονοχιασμένη ὄψη ἢ ὀδυναμία τῆς, πρέπει νὰ ὑπάρχει ἡ οὐνθετη εἰκόνα τῆς ζωῆς μὲ τὰ παράλληλα ἐνδιαφέροντά της καὶ τὴν ἔκτασή της κατὰ πλάτος. Σχεδιάζει μὲ τὶς πιὸ ἔντονες γραμμὲς τὸ πάθος τῆς φιλαργυρίας ἡ τὴν κατὰ φαντασίαν ἀρρώστεια ὁ Μολλιέρος. Ἀλλὰ τοποθετεῖ τὴν ὀδυναμία αὐτὴ μέχρι ὁ ἕνα περιδόλλον φυσικὸ, ὅπου παράλληλα πρὸς τὴ θεμιτὴ ὑπερβολὴ τῆς διαγραφῆς τοῦ πτθους τῶν ἡρώων τοῦ ζοῦμε τὴν ἀτμόσφαιρα μιᾶς σύνθετης κοινωνικῆς κατάστασης ἀληθινῆς, γιομάτης ζωὴ ποὺ ὑποστηρίζει τὴν κεντρικὴ ἰδέα καὶ τὴν πρόθεσή τοῦ συ/γραφέα. Φανταζεῖτε τί θὰ ἦταν ὁ «Κατὰ φαντασίαν ἀσθενὴς» ἂν ὁ συγγραφέας του μᾶς τὸν παρουσίαζε ἀέσα ὁ ἴνα ὑποτυπῶδες καὶ νεκ

ΕΡΣΚΙΝ ΚΩΔΝΤΓΟΥΕΛ

ΣΤΑ ΚΑΠΝΟΤΟΠΙΑ

ΜΕΤΑΦΡ. ΤΟΥ κ. Ν. ΑΝΔΡΙΚΟΠΟΥΛΟΥ

(Ο "Ερσκιν Κόλντγουελ γεννήθηκε τό 1903 στό Βάϊ: "Οσκα, στή Γεωργία τών "Ηνωμένων Πολιτειών. Τά δακπάνα περάσματα του χρόνια τά πέρασε στίς Νότιες Πολιτεῖες, ἀνατολικά ἀπό τόν Μισισιπή. Φοίτησε ἀπορρόκιά σε διάφορα σχολεῖα κι' ἀπό τά δεκαέξη ὡς τά εἴκοσι χρόνια που ἔκανε πλήθος ἐπαγγέλματα στίς Νότιες κι' "Ανατολικές Πολιτεῖες. "Ἔπειτα ἀπό ἕνα καταπληκτικό γι' αὐτόν ταξίδι, ποῦ ἔκανε στήν Κεντρική Ἀμερική ἀκολούθησε σπουδές στο Πανεπιστήμιο τῆς Βιρτζίνια πρίν χρόνια.

Μετά, γιά μιά ἐποχή, καὶ πρίν γίνει εἰκοσιπέντε χρονῶν, ἐργάστηκε ὡς ρεπόρτερ στήν ἐφημερίδα «Ἀτλάντα Χουρνάλ». Ἀλλά στό ἴδιο χρονικό διάστημα ἐργάστηκε γράστης καὶ σιδηρουργός.

Ἔχοντας ἀπό τό μυθιστόρημά του «Σπί καπνοτόπια», ἔχει γράψει καὶ ἄλλα μυθιστορήματα, πού ἔλαν σημείωσαν ἐξαιρετική ἐκδοτική ἐπιτυχία. Τά πιό γνωστά εἶναι «Ψωμί τραλλέν», «Ἡ ἀμερικάνικη τῆς. «Ζόρμα» καὶ «Ἕνα μικρό κομμάτι τῆς τοῦ Θεοῦ». Ὁ Κόλντγουελ δίκιο θεωρεῖται σάν ἕνας ἀπό τούς πιό ἀντιπροσωπευτικούς καὶ καλύτερους σύγχρονους Ἀμερικανικούς μυθιστοριογράφους.

Γιά τό μυθιστόρημά του «Σπί καπνοτόπια», πού ἡ θεατρική διασκευή του ἐξαίρεσε καὶ τούς μεγαλύτερους θριάμβους τῆς ἀμερικάνικης σκηνῆς, κάθως παίζεται ἐξῆς ὁλόκληρο τώρα χρόνια συνέχεια στή Νέα Ὑόρκη. ἔχουν γραφτεῖ, τόσο στόν ἡμερήσιο ἀμερικάνικο τύπο, ὅσο καὶ στό ἐξωτερικό, ὅπου κι' ἄν μεταφράστηκε ἀπό τόρα, οἱ πιό ἐξαιρετικές κριτικές. Τό «Ἔθνος τοῦ Σικάγου» γράφει : «Τό ἔργο τῶν ἀγθρώπων αὐτῶν σαῦ γεννιά μιά τέμια συγκίνηση. Εἶναι ἀπό τά ἔργα ἐκεῖνα πού σά σπέκασι δύσκολο νά τά ξεχάσεις». Ὁ Ἀμερικανός συγγραφέας Μάρκ Κόνολ γράφει: «Τό «Σπί καπνοτόπια» δέν εἶναι μονάχα ἕνα ἔργο τέμιο καὶ βαθειά συγκινοστικό, παρά κι' ἄλλο ξόκτανα παρατείνει τή γνωιά ἐκεῖνη τῆς Ἀμερικῆς πού θέλει νά ἀναπκινίσει». Τό περιοδικό «Ἀλτέγραφο-Νεντέζετ» τό ἀποκαλεῖ: «Τό ἀμερικανικό ἐπικό δράμα».

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ

Ὁ Λόου Μπένσεῦ, μ' ἕνα σακκοῦλι γογγύλια στήν πλάτη, γύριζε σπίτι του. Προχωροῦσε μὲ κόπο πάνω στό δρόμο πρός τά καπνοτόπια, καὶ τά πόδια του χώνοταν μέσα στό παχύ στρῶμα τοῦ ἄσπρου ἄμμου, ὅπου τά δυό του συσσασμένα χέρια. Γιά δέκα λεφτά κανένας στήν αὐλή δὲν κουνήθηκε, Ὁ Λόου ἔπρεπε νά κάμει τό πρῶτο θῆμα.

Ὁ Λόου εἶχε σοβαρούς λόγους, γιά νά σταθεῖ, ὅπως στάθηκε, μπροστά στό σπίτι. Ἀλλοιώτικα δέ ἔα ζύγωνε τόσο κοντά. "Ηθελε νά κουβεντιάσει μὲ τόν Λέστερ, σχετικά μὲ τό ζήτημα τῆς Πήρλ.

Ἡ Πήρλ δέ μιλοῦσε. Ἀρνιόταν. Ὁ Λόου τά εἶχε δοκιμάσει ἕλα. Τήν πῆρε πρῶτα μὲ τό καλό : πάλι τίποτε. Ὕστερα μὲ τό κακό: πάλι τίποτε. Ἡ Πήρλ δέν ἔθγανε ἄχνα. Κι' ἀκόμα κρυδόταν ὅταν ὁ Λόου γύριζε ἀπό τήν ἀποθήκη, κι' ὅταν τήν ἔβρισκε, ἐκεῖνη τοῦφευγε μέσ' ἀπό τά χέρια καὶ χάνόταν πέρα στά δέντρα. Πότε - πότε ἔμενε ἐκεῖ δλήνύχτα καὶ δέν ξαναγύριζε στὸ σπίτι παρά τό πρωΐ, ὅταν ὁ Λόου ἔρευνε γιά τή δουλειά.

"Αλλωστε ἡ Πήρλ δέν εἶχε ποτέ μιλήσει ὡς τώρα. Ὄχι γιατί δέ μποροῦσε, ἀλλά γί : δέν ἤθελε. Πρίν παντρευτεῖ, ὅταν ἔμενε μὲ τούς γονιούς της. δέν ἀνακατευόταν ποτέ μὲ τούς ἄλλους λέστερ κι' ἔμενε μέρες καὶ μέρες ἀμίλητη. Μόνο ἡ μητέρα της, ἡ "Αντα. μπόρεσε νά κουβεντιάσει μὲ δαύτηνε, ἀλλά καὶ τότε τε ἡ κουβέντα τῆς Πήρλ εἴτανε λίγα ν α (κι' ἄλλα τόσα ὄ χ ι. "Εμοιαζε τῆς μάνας της. Ἡ "Αντα μονάχα καμμιά δεκαριά χρόνια εἶχε πού μιλοῦσε λεύτερα. Κι' ὁ Ζήτερ πρίν ἡ γυναῖκα του φτάσει σ' αὐτό τό σημεῖο, εἶχε δοκιμάσει τις ἴδιες δυσκολίες, πού δοκίμαζε τώρα καὶ ὁ Λόου μὲ τήν Πήρλ.

Ὁ Λόου τήν ρωτοῦσε, τήν κλωτσοῦσε, τῆς ἔρριχνε νερό στό κεφαλί, τῆς πετοῦσε πέτρες, ξύλα, τῆς ἔκανε ὅ,τι νόμιζε πὼς μποροῦσε νά· τήν ἀναγκάσει νά μιλήσει. Ἐκείνη ἔκλαιγε πολύ, καὶ πρό πάντων ὅταν ὁ Λόου τήνε βασάνιζε ἄγρια. Ἀλλά ὁ Λόου αὐτό δὲν τό θεωροῦσε συζήτηση. Θάθελε νά τόνε ρωτήσει ἄν πονοῦσαν τά ξεφρά του, πότε θά πήγαινε νά κόψει τά μαλλιά του, κι' ἄν τοῦ φαινόταν πὼς θά ὀρέξει. Ἀλλά ἡ Πήρλ δὲν ἔθγαζε μιλιά.

Πολλές φορές εἶχε πεῖ στόν Ζήτερ τά δάσανά του, ἀλλά ἐκεῖνος δὲν ἠξερε νά τοῦ πεῖ τί εἶχεν ἡ Πήρλ. Εἶταν ἔτσι, πάντα, ἀπό τότε τοῦ γενήθηκε. Ἔλεγε, καί, μέχρι τά τελευταῖα χρόνια κ' ἡ ἰδία ἡ "Αντα. ἡ μητέρα της, δὲ μιλοῦσε περισσότερο. Κι' ἐκεῖνο πού ὁ Ζήτερ εἶχε μάταια προσπαθήσει νά νικήσει· στήν "Αντα, ἐπί σαράντα χρόνια, τό νίκησε ἡ πεῖνα. "Η πεῖνα τῆς ἔλυσε τό γλωσσοδέτη κι' ἀπό τότε δὲν ἔπαψε νά παραπονιέται. Ὁ Ζήτερ δὲν τολμοῦσε νά ἀποσύρει στόν Λόου νά δοκιμάσει τήν Πήρλ μὲ τή πεῖνα, ἐπειδή ἡ ἔρρα πώς ἐκεῖνη θά πήγαινε ἀλλοῦ νά ὀρεῖ τροφή! Καὶ θά τήν ἔβρισκε.

—Φορές-φορές νομίζω πὼς εἶναι δαιμονισμένη, ἔλεγε συχνά ὁ Λόου. Κατά τή γνώμη μου, δὲν πιστεύει οὔτε μιά σταλίτσα στό Θεό. "Οταν πεθάνει θά πάει κατευθεῖαν στά καζάνια τῆς κόλασης. Εἶμαι θέβαιος γι' αὐτό.

—Τώρα, ἡ τροσοῖ νά μήν εἶναι ἐξαιρετημένη ἀπό τή ζωή' της σάν παντρεμένης, εἶχε γνωμοδοτήσει ὁ Ζήτερ. Μπορεῖ νά μή τῆς φτάνουνε τά δσα κάνεις γιά δαύτηνε.

—"Εκαμα ὅ,τι μπόρεσα γιά νά τήνε κάνω εὐτυχισμένη. Κάθε ἑβδομάδα, τή μέρα τῆς πληρωμῆς, πάω στό Φοῦλερ γιά νά τῆς πάρω κάποιο δῶρο: τῆς πάω καπνό γιά νά μασᾶ, ἄλλε δέν τόνε θέλει· τῆς πάω κανένα κομμάτι ταινί, ἀλλά δέν τό ρίθει. Θάλεγε κανένας πὼς θέλει κάτι πού δέν τόχω καὶ πού δέν μπορῶ νά τῆς τό ὀρῶ. "Ας ἤξερα τί εἶν' αὐτό. Τί ζωρφη πού εἶναι· οἱ μακρυές ἐαυθές μπούκλες τῆς πού κρέμουνταν στήν πλάτη της, τί πρελαίνουν. Οὔτε κι' ἐγώ ξέρω τί θά γίνει. Δέν ὑπάρχει ἄνθρωπος πού νάχει τόσο ἀνάγκη τή γυναῖκα του, ὅσο γώ.

—Μοῦ φαίνεται πὼς εἶναι, πολύ μικρή· γιά νά καταλαδαίνει, εἶχε πεῖ ὁ Ζήτερ. Δέν μεγάλωσε ἀκόμα ὅπως ἡ "Ελλι—Μαίη, ἡ Λίτσι—Μπέλ, ἡ Κλάρα καὶ οἱ ἄλλες κόρες μου. Ἡ Πήρλ εἶν' ἀκόμα παιδί. Ἀκόμα δέ μοιάζει μέ γυναῖκα.

—"Αν ἤξερα πὼς θά γινόταν Ἔτσι, ἴσως καὶ νά μήν ἐπέμενα τόσο νά τήνε παντρευτῶ. Θά μποροῦσα νά πάρω γυναῖκα μου, κάποιαν πού νά μ' θέθελε. Ἀλλά τώρα δέ θέλω νά φύγει ἡ Πήρλ. Τήν ἔχω συνηθίσει τώρα. Καὶ θέβαια θά καταλάβαινα τήν Ἐλλειψή τους, ὅταν δέν θάχα νά βλέπω αὐτές τις ξανθές μπούκλες πού τῆς πέφτουν στήν πλάτη. Μοῦ δίνουν τήν ἐντύπωση σάν τέμισυνα μόνος, ἀφημένος. Θέβαια, εἶν' ἕνα μικρό ἄμορφο κορίτσι, κι' ἄς κάνει αὐτά πού κάνει.

Αὐτή τή φορά, ὁ Λόου, γυρίζοντας σπίτι του, εἶχε πεῖ στήν Πήρλ τα δσα ὁ Ζήτερ τοῦ εἶπε γι' αὐτήνε. Ἀλλά ἐκεῖνη ἔμενε καθισμένη σέ μιά καρέκλα, χωρίς νά δείχνει τό παραμικρό σημάδι πώς ἤθελε ν' ἀπαντήσει. Ὅμως ἀπό κείνη τήν ἡμέρα καταλαβε πως εἶχε νά κάμει μ' ἕνα κοριτσάκι. Ἀπό τόν καιρό τοῦ εἶχαν παντρευτεῖ, πρίν ἀπό ἀγτό μῆνες, ἡ Πήρλ εἶχε ψηλώσει τρεῖς-τέσσερις πόντους κι' εἶχε θαρύνει καμμιά δεκαπενταριά λίβρες. Ἀκόμα δέβαια, δέν εἶχε δοκιμάσει ὅλα τά δσα ἡ Ζήτερ τοῦ εἶπε γι' αὐτήνε. Ἀλλά ἐκεῖνη ἔμενε καθισμένη σέ μιά καρέκλα, χωρίς νά δείχνει τό παραμικρό σημάδι πώς ἤθελε ν' ἀπαντήσει. Ὅμως ἀπό κείνη τήν ἡμέρα καταλαβε πως εἶχε νά κάμει μ' ἕνα κοριτσάκι. Ἀπό τόν καιρό τοῦ εἶχαν παντρευτεῖ, πρίν ἀπό ἀγτό μῆνες, ἡ Πήρλ εἶχε ψηλώσει τρεῖς-τέσσερις πόντους κι' εἶχε θαρύνει καμμιά δεκαπενταριά λίβρες. Ἀκόμα

Ο ΕΡΣΚΙΝ ΚΩΔΝΤΓΟΥΕΛ

(Ἡ εἰκονογράφηση θά σταθεῖ ἀρκετά πρωτότυπη. Θά δημοσιεύσουμε φωτογραφίες τῶν ἡθοποιῶν σ' ὅλους τούς ἀνάλογους ρόλους, ὅπως τούς ὑποδόθηκαν στήν παράστηση θεατρική διασκευή τοῦ μυθιστορήματος αὐτοῦ πού παίζεται ἀκόμα στή Νέα Ὑόρκη).

θέβαια, δέν εἶναι πολύ βαρειά ἀφο ἑκατό λίβρες (*), ἀλλά μεγάλωνε καὶ θάραινε μέρα μέ τή μέρα.

Ἐκεῖνο πού ὁ Λόου ἤθελε νά πεῖ στόν Ζήτερ σήμερα, εἶταινε ὅτι ἡ Πήρλ δέν ἤθελε νά κοιμᾶται μαζί του. "Ὅλον τόν καιρό πού εἶταινε πάντρεμένοι, ἐκεῖνη κοιμόταν ἀκόμα μόνη, ὅπως καὶ τήν πρώτη μέρα. Ἐπάλωνε πάνω σ' ἕνα στρῶμα, πατγαμένο χάμω, καὶ δέν ἄφνε τόν Λόου ὄχι μόνο νά τήνε φιλήσει, ἀλλά οὔτε καὶ νά τήν ἀγκαλιάσει. Ὡστόσο ὁ Λόου τῆς εἶχεν ἀξηγήσει πὼς μιά ἀγελάδα εἶναι καλή ὅταν στέκεται στό θῶδι, καὶ πὼς ἄν τήν εἶχε παντρευτεῖ, τόκαμε γιά νά μπορεῖ νά τήν ἀγκαλιάζει καὶ νά τήνε φιλεῖ, νά χαϊδευεῖ τίς χρυσές της μπούκλες καὶ νά κοιμᾶται πλάι της.

Ἀλλά ἡ Πήρλ φαινόταν πώς δέν ἀκούγε, πώς δέν ἤξερε τί τῆς ἔλεγε. Παραπάνω ἀπ' ὅ,τι ἐπιθυμοῦσε νά τήνε φιλᾶ καὶ νά κουδεντιάζει μαζί της, ὁ Λόου πωθοῦτε νά δεῖ τά μάτια της. Κι' ἐκεῖνη τοῦ ἀρνιόταν αὐτή τή χαρά. Ἀπόστρεφε τά ἀνοιχτογάλαζα μάτια της, μόλις τήν ἔθλεπε νά φτάνει καὶ νά στέκεται μπροστά της.

Ὁ Λόου στεκόταν πάντα ὀρθός καταμεσίς στό δρόμο. Κοίταζε τόν Ζήτερ καὶ τούς ἄλλους Λέστερ μέσα στήν αὐλή. Περίμενν νά κάμει αὐτός τό πρῶτο θῆμα. Λίγο τούς ἐνοιαζε ἄν ἐρχόταν σαν φίλος ἡ κάν ἐχθρός, τή στιγμή πού εἶχε γογγύλια μέσα στό σακκοῦλι του.

Ὁ Ζήτερ ἀναρωτιόταν πού νάχε ὀρεῖ τά γογγύλια ὁ Λόου. Δέ μποροῦσε νά σκεφτεῖ πὼς μποροῦσε νά τάχει ἀγοράσει. Ἀπό πολύν καιρό ὁ Ζήτερ εἶχε καταλήξει στό συμπέρασμα πὼς δέν μπορεῖ κανένας ν' ἀποχτήσει τήν τροφή του, παρά κλέβοντάς τηνε. Ὅμως αὐτή τή χρονιά δέν μπόρεσε ν' ἀνακαλύψει κανένα χωράφι μέ γογγύλια σέ ἀκτῖνα πέντε-ἑξῆ μιλίων νύρω. Πέρσι εἶταινε τό μεγάλο χωράφι τοῦ Πήμποντυ, ἀλλά οἱ ἄνθρωποι· τοῦ Πήμποντυ ἔβαλαν, δέν εἶχαν δοκιμάσει ὅλα τά μέσα πού εἶχε σκεφτεῖ, ἑκτός ἀπό τή θία, καὶ εἶταινε πάντα ἀποσασμένος νά τήν ἀναγκάσει νά κάμει ἐ-κεῖνο, πού, κατά τή γνώμη του, χρωστοῦσε νά κάνει μιά γυναῖκα. Εἶχε φτάσει σ'αὐτό τό σημεῖο, καὶ τοῦ χρειαζόταν τώρα ἡ γνώμη τοῦ Ζήτερ, πρίν τολμήσει νά προχωρήσει. Πίστευε πὼς ὁ Ζήτερ θά μποροῦσε νά τοῦ πεῖ ἄν ἡ ἰδέα του εἶταινε σωστή ἀπό πρακτική ἄποψη, γιατί ὁ Ζήτερ ἔπαθε τά ἴδια μέ τήν Ἄντα· γιά ὅλη του σχεδόν τή ζωή. Ἤξερε πὼς ἡ Ἄντα ἔκανε τά ἴδια πού ἔκανε τώρα ἡ Πήρλ. Ὅμως ἡ Ἄντα δέν εἶχε φερθεῖ μέ τόν ἴδιο τρόπο στόν ἄντρα της, γιατί τοῦθωσε δεκαεφτά παιδιά, ἐνῶ ἡ Πήρλ δέν εἶχε ἀκόμα ἀρχίσει.

Ἀν ὁ Ζήτερ ἀπεδοκίμαζε τήν ἰδέα του νά δέσει τήν Πήρλ στό κρεβάτι, ὁ Λόου θά τόκανε. Ὁ Ζήτερ ἤξερε πιό πολλά ἀπ' αὐτόν γιά τετοιες δουλειές. Εἶταινε σαράντα χρόνια παντρεμένος μέ τήν Ἄντα.

Ὁ Λόου ἔλπιζε πὼς ὁ Ζήτερ θά προσφερνότανε νά κατέβει μπρί του ὡς τήν καρβουναποθήκη γιά νά τόν βοηθήσει νά δέσει τήν Πήρλ στό κρεβάτι του. Ἡ Πήρλ ἀντιστεκόταν τόσο ἄγρια κάθε φορά πού δοκίμαζε νά τήνε δαμάσει, ὥστε φοβόταν πὼς δέ θά μποροῦσε νά κάμει τίποτε ἄν ὁ Ζήτερ δέν τοδείνε χέρι.

Στήν αὐλή κάτω ἀπό τά χαγιάτι, οἱ Λέστερ περίμεναν νά δοῦν τί θά ἔκανε ὁ Λόου. Καὶ σήμερα δέν ἔχαν φάει καὶ πολλά πράγματα. Ὅταν ἔκατσαν στό τραπέζι, δέ θρῆκαν παρά μπομπότα καὶ τήν ἄρμυρη σοῦπα πού εἶχε μανειράψει ἡ Ἄντα, θράζοντας λίγα κομμάτια μαδημένου γουρουνοτόμαρου μέσα σέ μιά κατσαρόλα νερό. Ἀλλά κι' αὐτή δέν ἔφτανε γιά ὅλους· καὶ πέταξαν ἔξω ἀπό τήν πόρτα τή γριά θάθα, ὅταν ἐκείνη, θέλησε νά μπεῖ μέσα στήν κουζίνα.

Ἡ "Ελλι—Μαίη εἶταινε κρυμμένη πίσω ἀπό ἕνα φράξο (*) καὶ κοίταζε τό Λόου. "Ἔθγανε τό κεφάλι της πότε ἀπό τή μιά καὶ πότε ἀπό τήν ἄλλη ἄκρη τοῦ κορμοῦ τοῦ δέντρου, ἐλπίζοντας νά τραθήξει· τήν προσοχή του.

Ἡ "Ελλι-Μαίη κι' ὁ Ντιούντ εἶταινε τά μόνα παιδιά πού ἔμεναν ἀκόμα στό σπίτι τοῦ Λέστερ. "Ὅλα τά ἄλλα εἶχανε φύγει κι' εἶχανε παντρευτεῖ. Κάμποσα ἔφυγαν ἔτσι ἀπλά σάν νά πήγαιναν στήν κερβουναποθήκη νά δοῦν τά φορτηγά τραίνα ποῦ ἔρευναν. "Οταν ὕστερα ἀπό δυό-τρεῖς μέρες δέν ἔχανε ὑρίζαν, καταλάβαιναν πώς εἶχανε ἀφίσει γιά πάντα τό σπίτι.

Ὁ Ντιούντ πετοῦσε μιά μπάλλα τοῦ μπέζμπωλ ὅλο μπαλώματα, πανω στό σπίτι καὶ τήν ξανάπιανε ὅταν ἔκτεινε ξαναγυρνοῦσε. Ἡ μπάλλα χτυποῦσε τό σπίτι μέ κρότο κεραυνοῦ, κάνοντας τά σανίδια, πού δέν εἶτανε καλά ἐφαρμοσμένα νά τρίζουν ὅπως τά σανίδια τῆς κόλασης. Εἶμαι θέβαιος γι' αὐτό.

—Τώρα, ἡ τροσοῖ νά μήν εἶναι ἐξαιρετημένη ἀπό τή ζωή' της σάν παντρεμένης, εἶχε γνωμοδοτήσει ὁ Ζήτερ. Μπορεῖ νά μή τῆς φτάνουνε τά δσα κάνεις γιά δαύτηνε.

—"Εκαμα ὅ,τι μπόρεσα γιά νά τήνε κάνω εὐτυχισμένη. Κάθε ἑβδομάδα, τή μέρα τῆς πληρωμῆς, πάω στό Φοῦλερ γιά νά τῆς πάρω κάποιο δῶρο: τῆς πάω καπνό γιά νά μασᾶ, ἄλλε δέν τόνε θέλει· τῆς πάω κανένα κομμάτι ταινί, ἀλλά δέν τό ρίθει. Θάλεγε κανένας πὼς θέλει κάτι πού δέν τόχω καὶ πού δέν μπορῶ νά τῆς τό ὀρῶ. "Ας ἤξερα τί εἶν' αὐτό. Τί ζωρφη πού εἶναι· οἱ μακρυές ἐαυθές μπούκλες της πού κρέμουνταν στήν πλάτη της, τί πρελαίνουν. Οὔτε κι' ἐγώ ξέρω τί θά γίνει. Δέν ὑπάρχει ἄνθρωπος πού νάχει τόσο ἀνάγκη τή γυναῖκα του, ὅσο γώ.

—Μοῦ φαίνεται πὼς εἶναι, πολύ μικρή· γιά νά καταλαδαίνει, εἶχε πεῖ ὁ Ζήτερ. Δέν μεγάλωσε ἀκόμα ὅπως ἡ "Ελλι—Μαίη, ἡ Λίτσι—Μπέλ, ἡ Κλάρα καὶ οἱ ἄλλες κόρες μου. Ἡ Πήρλ εἶν' ἀκόμα παιδί. Ἀκόμα δέ μοιάζει μέ γυναῖκα.

—"Αν ἤξερα πὼς θά γινόταν Ἔτσι, ἴσως καὶ νά μήν ἐπέμενα τόσο νά τήνε παντρευτῶ. Θά μποροῦσα νά πάρω γυναῖκα μου, κάποιαν πού νά μ' θέθελε. Ἀλλά τώρα δέ θέλω νά φύγει ἡ Πήρλ. Τήν ἔχω συνηθίσει τώρα. Καὶ θέβαια θά καταλάβαινα τήν Ἐλλειψή τους, ὅταν δέν θάχα νά βλέπω αὐτές τις ξανθές μπούκλες πού τῆς πέφτουν στήν πλάτη. Μοῦ δίνουν τήν ἐντύπωση σάν τέμισυνα μόνος, ἀφημένος. Θέβαια, εἶν' ἕνα μικρό ἄμορφο κορίτσι, κι' ἄς κάνει αὐτά πού κάνει.

Αὐτή τή φορά, ὁ Λόου, γυρίζοντας σπίτι του, εἶχε πεῖ στήν Πήρλ τα δσα ὁ Ζήτερ τοῦ εἶπε γι' αὐτήνε. Ἀλλά ἐκεῖνη ἔμενε καθισμένη σέ μιά καρέκλα, χωρίς νά δείχνει τό παραμικρό σημάδι πώς ἤθελε ν' ἀπαντήσει. Ὅμως ἀπό κείνη τήν ἡμέρα καταλαβε πως εἶχε νά κάμει μ' ἕνα κοριτσάκι. Ἀπό τόν καιρό τοῦ εἶχαν παντρευτεῖ, πρίν ἀπό ἀγτό μῆνες, ἡ Πήρλ εἶχε ψηλώσει τρεῖς-τέσσερις πόντους κι' εἶχε θαρύνει καμμιά δεκαπενταριά λίβρες. Ἀκόμα

Σημ. τ. Μ. Ἡ λίθρα εἶναι μονάδα θάρους, περίπου ἴση μέ 150 δράμια.

Σημ. τ. Μ.— Ἐπιστῆμονικά αὐτό τό δέντρο λέγεται μ ε λ ί α καὶ τό ξύλο του εἶναι περιζήτητο γιά τή φωτιά.

ΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΔΙΗΓΗΜΑ

ΜΙΑ ΝΥΧΤΑ ΜΕ ΤΟΝ ΑΝΕΜΟ

ΤΟΥ Ι. Μ. ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΥ

Γύριοε στό σπίτι του στίς ἐννιά. "Αλλοτε καθόταν ἔξω περισσότερο περνοῦσε τήν ὥρα του στό καφενεῖο ἀνάμεσα σ' ἄγνωστους ἀνθρώπους, πού κάπως θόλευαν τήν πλήξη τους κορφωμένοι σέ μιά καρέκλα, ποῦ συγνά τοῦς γινόταν σταυρός καὶ μαρτύριο. "Ετσι καρφωμένος καὶ κείνος, πίσω ἀπό τό χωνωτιμένο παράθυρο, κοίταζε μὲ ἀδιάφορα θλέμματα τούς διαστικούς πού ἄφηναν τά πρόσκαιρα χνάρια τους στό θρώμικο τζάμι, τά κάρρα καὶ τ' αὐτοκίνητα, τό τράμ πού ἀγκομαχοῦσε κάθε τέταρτο ἀνεθαίνοντας τόν ἀνήφορο μέ σπαραχτικά κουδουνίσματα, τίς γυναῖκες πού κάθε τόσο ἀργοποροῦσαν, γιά νά κοιτάξουν ἄλλη μιά φορά κειδά χάμου, καταμεσίς στό πεζοδρόμιο, τά φτιασιδωμένα τους μούτρα στό καθρεφτάκι τους, γιά νά σιάξουν κάποιον ἀνυπότακτο θόστρυχο ἤ νά στερεώσουν καλύτερα τίς φουρκέττες τους. Καμμιά φορά τύχαινε νά περάσει καὶ κάποιος παλιός φίλος, κάποιος φίλος τοῦ παλιοῦ καλοῦ καιροῦ, ἀπό τό καφενεῖο ἐκεῖνο τό πολυσύχναστο — καὶ τοῦ ἔκανε γιά λίγο συντροφιά, ν' ἀλλάζουν μερικά ἀδιάφορα καὶ ἀσήμαντα λόγια, νά παίξουν μιά παρτίδα τάβλι "ἀνόρεχτο — περισσότερο ἀπό διάθεση φιλανθρωπίας πάρ' ἀπό πραγματική ἐκτίμηση καὶ συμπάθεια.

Μά σήμερα ὁ Ἀρτέμης γύρισε στό σπίτι του ἀπό τίς ἐννιά. Εἶχε περάσει μιά μέρα πολύ δυσάρεστη Ἀναποδιά στήν ἀναποδιά. Ὁ προϊστάμενος τοῦ φέρθηκε ἄσχημα — εἶχε τά νεῦρα του. "Αμ! τί προϊστάμενος θά εἶταν, ἀν δέν εἶχε καὶ τά νεῦρα του πότε πότε. Κ' ἡ ἀλήθεια εἶταινε, πώς τοῦτος δῶ, μ' ὅλο πού εἶχε στό κεφάλι του μιά τεράστια ἐπιχείρηση εἰσαγωγῆς κ' ἐξαγωγῆς γεωργικῶν προϊόντων (λεωφόρος Μακρῆς Στοᾶς 344), Πειραιάς), μ' ὅλο πού εἶχε νά κάνει μ' ἕνα σωρό στενοκέφαλους συμφεροντολόγους, δέν ἔχανε συχνά τό κέφι του καὶ ὀτό θάδος ἔμενε πολύ καλοπροαίρετος καὶ πολύ καλόδολος ἀνθρωπος. Ὁ Ἀρτέμης, ἀνάμεσα στό ὑπόλοιπο ὑπαλληλικό προσωπικό τοῦ γραφείου, δέν εἶταν παρά μιά διδίτσα, μιά ἀπό τίς τελευταῖες-τελευταῖες διδίτσες, μ' ἕνα κεφαλάκι τόσο δά, «μόλις ὁρατόν διά γυμνοῦ ὀφθαλμοῦ», καθώς ὁμολογοῦσε κ' οἱ ἀπλοϊκοί γειτόνοι, ποῦ τόν καλημέριζαν μέ διάκριση, γιατί καταλάβαιναν, θέβαια, πὼς εἶταν κομμάτι τους, πὼς εἶταν ἄνθρωπος ἀπό ράτσα.

Καθώς ἀνέθαινε τή θραδιά τούτη πρός τόν παράδεισό του τό μυστικό, αἰσθανόταν θαρύτερη μέσα του τήν ἐρημιά — σάν ἕνας ἀνοιχτός κάμπος εἶταν ἡ Ὑπαρξή του, ἕνας κάμπος ποῦ τόν σημάδεβαν δῶ καὶ κεῖ πελώριοι σκοῦροι λεκέδες — οἱ πίκρες ποῦ θησαύρισε μέσα του στό διάστημα μιᾶς σύντομης μέρας: ἡ ἐπίπληξη τοῦ προϊστάμενου — καὶ δέν εἶχε κάνει τίποτα σπουδαῖο, ἕνα λογαριασμό λημόνησε νά καθαρογράψει —τό ἀναπάντεχο συναπάντημα μέ τή γυναῖκα, ποῦ τόν εἶχε τρελλάνει κάποτε στά καλά καθουμένα, ποῦ τόν εἶχε θάλει σ' ἕνα σωρό ἔξοδα καὶ ποῦ στάθηκε ἡ κυρώτερη αἰτία τῆς καταστροφῆς του, γιά νά τόν παρατήσει μεσοστρατίς, μόλις ἄρχισε νά φτωχαίνει καὶ νά φέρνει ἀντί δῶρα παράπονα καὶ κατσουφιές στήν ὁλοφώτεινη καὶ πρόσχαρη καμαρούλα τους — τό στομάχι του πού τόν πονοῦσε φριχτά, σά νά ἤθελε νά τοῦ κάνει αἰσθητή τήν ὑπαρξή του. Βέθαια, κι' αὐτός δέ φέρθηκε πάντα καθώς ἔπρεπε σ' αὐτή τήν ἀσήμαντη γυναικοῦλα, τήν ὅμοια μέ ὅλες τίς ἄλλες, μά καὶ κείνη τόν ἔθλιψε ὅσον ἐλόχιστο· ἄλλοι στό διάστημα τῆς ζωῆς του. Ὡς τόσο, εἶταν πρόθυμος νά τή συχωρέσει. Μά τό καταλάθαινε : ἡ θλῶφη θεν εἶταν ἀπό τίς γυναῖκες ποῦ ὑπομένουν τή στέρηση. "Ετσι, θέν τόλμησε οὔτε νά τῆς μιλήσει στο δρόμο, καθώς ἐαφνικά παρουσιάστηκε μπροστά του. Τήν ἄφησε νά προσπεράσει, μέ τό γνάρμιο πηδηχτό τό της θηματάκι, σά νά μή πατοῦσε στήν ἄσφαλτο, μά πάνω σέ μιά ἐλαστική μπάλλα, σάν αὐτές ποῦ ξαφνιάζουν τούς ἀνίδεους στά ἱπποδρόμια. Προσπέρασε, χωρίς νά θέλησει νά τόν προσέξει, μιά κατάφερε ν' ἀφήσει ἄλλη μιά φορά φεύγοντας ὅλη τή θύελλά της στήν καρδιά του. Καὶ τόν πονοῦσε καὶ τό στομάχι του, καθώς ἀνέθαινε στό σπιτάκι του.

"Ἐθαλε τό κλειδί στήν πορτα, πλημμυρισμένος ἀπό τήν αἴσθηση τῆς ἀσφάλειας! "Ἐμοιαζε μ' ἕνα μικρό, ἀπροστάτευτο ζωάκι, ποῦ γύριζε στή μονιά του. "Αναψε τό φῶς καὶ κοίταξε γιά μιά στιγμή ὁλόγυρά του. Εἶδε τή μεγάλη φωτογραφία κρεμασμένη πάνω ἀπό τό τραπέζι, τό ἀσίζο μέ τά λουλούδια της περασμένης Κυριακῆς — εἶταν Τετάρτη ἀπόψε — τό χάρτη τῆς Βαλκανικῆς Χερσονήσου κρεμασμένον στόν τοίχο, κοντα στό κρεβάτι του, τήν καρέκλα ὅπου εἶχε ξεχάσει ἀταχτοποίητη ἀπό τό πρωΐ τήν πετσέτα. "Υστερα ἀνοιξε τό παράθυρο — καὶ κοίταξε τό μικρό δάσος ἀντίκρυ κι' ἀπό πάνω του τόν ἀουννέφιαστο οὐρανό. Ποτέ δέν εἶχε δεῖ τόσα ἄστρα, σά νά γνώτεν ἐπηθώρηση τή νύχτα τούτη καὶ νά μήν ἔπρεπε νά λείπει κανένα. "Εφερε τήν κατσέκλα του κοντά στό περθάζι, στήριξε τό κεφαλί του στό δεξί χέρι, τό κουρασμένο ἀπό τόσα γραψίματα, ἀπό τόσους λογαριασμούς, καὶ θυθίστηκε στούς συλλογισμούς του. Μά δέν ἄργησε νά νοιώσει ψύχρα, πολλή ψύχρα — εἶταν Γενάρης παγερός καὶ ἀσέλνος κι' ἔκλεισε γρήγορα τό παράθυρο καὶ σηκώθηκε νά κοιμηθεῖ. Τό στομάχι του δέν τόν πονοῦσε πιά τόσο πολύ. Κ' εἶταν πολύ εὐχαριστημένος, γιατί ἕνας Χερίδημος Ἀρτέμης, πρώην ἐμπορομάνος, δέν ἐπιτρέπεται νά ἐξουλιάζεται ἔσω ἀπό τήν πόρτα τους, γιά νά τά πέρει τό πρωΐ ὁ σκουπιδιάρης. —Ἀπό τά καταραμένο τό σκυλί τῆς Γαλαξειδιώτισσας θά εἶνε πάλι! Δέν τό δένει κι' ἀφήνει ἀνεπρόκοπη, νά μάς ἀφήσει κι' ἐμᾶς ἥσυχάσουμε! Κοιτάζει κάτω ἀπό τό παράθυρο. Δέν εἶνε: τό σκυλί. Ἡ Γαλαξειδιώτισσα, ποῦ ἄσπρισε καστερώντας τόν ἄντρα της νά γυρίσει ἀπό τήν ξενιτιά, τάχει σίγουρα ἀσφαλίσει. Κλείνει τά παραθυρόφυλλα μέ προσοχή, ξαναγυρίζει στό κρεβάτι του καὶ προσπαθεῖ νά ξαναπάρει τόν ὕπνο. —Λές νά μήν ἤθεανε ὁ Ἀλέκος! Μά

Η ΤΕΧΝΗ, Η ΔΙΑΝΟΗΣΗ ΚΑΙ Η ΕΠΟΧΗ ΜΑΣ

(ΣΥΝΕΧΕΙΑ ΑΠΟ ΤΗ ΣΕΛΙΔΑ 7)

ὁνη ἐλπίδα ἔχει νά ἀνοιχτήσει ὀνάμεις μέσα στόν ἴδιο τόν ἑαυτό σου. Οἱ ἁπλοι ἀνθρωποι, ὅσους δέν ἄλασαν οἱ ἰδέες, οἱ θολασσινοί πρὸ πάντων καὶ ὅσοι ἐπαιξαν στή ζωή τους μὲ τό θάνατο, μονά-ζυγά, ξέρουν τί εἶναι αὐτό τὸ συναίσθημα τῆς ἐρημιᾶς καὶ τῆς ἀδυναμίας νά τά βάλεις μὲ τὶς δυνάμεις ποὺ κυβερνοῦν τή ζωή, τὸ συναίσθημα ποὺ σὲ πλησιάζει περισσότερο στό Θεό καὶ στὴ γῆ. Κυνηγημένος ζητᾶς ἕνα στέρεο καταφύγιο, ν' ἀκουμπήσεις κάπου, μιὰ σπηλιά νά κρυφτεῖς. Τὸ πιὸ καθολικὸ συναίσθημα ποὺ θὰ κατέχει πολλοὺς ἀνθρώπους, φαντάζομαι σήμερα νά εἶναι αὐτό : Νὰ περιχαρακωθεῖς στὸν ἑαυτό σου, ἔπειτα στὸν τόπο σου, ἐκεῖ ποὺ γεννήθηκες καὶ θὰ πεθάνεις. Προσωπικά, δὲ δυσκολεύομαι νά σᾶς ἐξομολογηθῶ : Ποτὲ δὲν ἀγάπησα τόσο βαθειὰ τὴν Ἑλλάδα, ὅσο αὐτόν τὸν καιρό. Εἶναι σκληρό, ἀλλὰ πολλὲς φορὲς τὸ εἶπα μόνος μου: «Ἂς γίνει, Θέ μου, ὅ,τι εἶναι νά γίνει. Ἀλλὰ ἡ Ἑλλάδα ἂς μὴν πάθει τίποτα.» Πολλοὺς ἀνθρώπους, ἴσως ὅλους τοὺς ἀνθρώπους σήμερα νά τοὺς κατέχει αὐτὴ ἡ βαθειά, ἡ παρηγορητικὴ ἀγάπη τοῦ τόπου τους. Κι' αὐτὰ τὰ συναισθήματα ἀσφαλῶς θὰ ἔχουν τὴν ἀπήχησή τους καὶ στὴ λογοτεχνία. Ἔτσι μπορεῖ νά μιλοῦνε κανείς, μεταπολεμικὰ μιὰ λογοτεχνία στενὰ ἐθνική σὲ κάθε χώρα, μιὰ ἐπιστροφὴ στὴν πατρικὴ γῆ. Τὸ παρδαλό, ἐκνευρισμένο, ἀξιοθρήνητο, τὸ ἔξω τόπου ἀτομο τῆς λογοτεχνίας τῆς τελευταίας ἐικοσαετίας, θὰ δώσει τόπο στὴς τερο. Ἀπόμεις ἐμπνευσμένες ἀπὸ τὴν αἴσθηση τῆς πραγματικότητας καὶ τὴ βαθειὰ κατανόηση τῶν προβλημάτων, ποὺ θέτει ἡ ἐποχὴ μας σὲ κάθε σκεπτόμενον ἄνθρωπο. Στὸ ἐρχόμενο φύλλο θὰ δοῦμε τί λένε καὶ οἱ ἄλλοι.

Μ.

ΟΣΑ ΓΡΑΦΟΥΝ ΟΙ ΕΦΗΜΕΡΙΔΕΣ

Στὴν «Καθημερινὴ» (1—VII) ἄρθρο τοῦ κ. Αἰμ. Χουρμούζιου μὲ τὸν τίτλο «Ποίησις καὶ Ἐποχή».— Τὸ ἐπίκαιρο τοῦ κ. Πέτρου Χάρη: «Γενικὴ μόρφωσις».— Φιλοσοφικοὶ στοχασμοὶ τοῦ κ. Γιώργου Σαραντάρη: «Ὁ Κίρκεγκαρτ καὶ ἡ πίστη». — Μακρότατο ἱστορικὸ ἄρθρο τοῦ κ. Ἀθρ. Παπᾶζογλου : «Ἱστορία καὶ ἱστορικοί». — Αἰσθητικοκριτικὸ ἄρθρο τοῦ κ. Νίκου Παπᾶ: «Ἡ αὐτοκρατορία τῆς σιωπῆς».— Κριτικὸ σημείωμα τοῦ κ. Φάνη Μιχαλόπουλου γιὰ τὴν «ἐπανέκδοση τῶν ἔργων τοῦ Ροΐδη.— "Ἄρθρο ὑπὸ Ἀντουάν Ἀλαλά : «Ὁ Ζάν Μορεάς καὶ τὸ Καφὲ — Βασέτ», κατὰ μετάφραση "Ὀλγας Ρομπάκη.— Καὶ ἄρθρο τοῦ Φρανσουὰ Μωριὰκ : «Ὁ Σαΐξπηρ καὶ ὁ πόλεμος».

—Στὴν «Ἀκρόπολι» (1—VII) θεατρικὸ κριτικὸ σημείωμα τοῦ κ. Ἀγγ. Δόξα γιὰ τὸ νέο ἔργο τοῦ θιάσου Ἀνδρέαδη «Ἡ πολιτικὴ τοῦ ποδόγυρου», τοῦ ΝΙΚ Γκρὺτ. Ὁ κ. Α. Δ. γράφει ἐξίσου ὅτι ἡ ἐκλογὴ τῶν ἔργων ἀπὸ τὴν κυρία Ἀνδρεάδη δὲν ἀποθλέπει σὲ τίποτε ἄλλο παρὰ στὴν ἐξεύρεση ἔργων μ' ἕναν ρόλο ποὺ ν' ἀρμόζει στὴν πρωταγωνίστρια. Αὐτὸ συμβαίνει καὶ μὲ τὸ τελευταῖο ἔργο. Ἡ κυρία Ἀνδρεάδη παίζει ὑπέροχα, ἐνῶ οἱ ἄλλοι (κ. κ. Μορίδης καὶ Χριστογιαννόπουλος) μᾶλλον ἐρασιτεχνικά.

—Στὸ ἴδιο φύλλο βιβλιοκριτικὸ σημείωμα τοῦ κ. Α. Παπαδήμα, γιὰ τὰ βιβλία: «Λιούς» τοῦ κ. Μ. Κόντου, «Περήφανη ὀργή» τοῦ κ. Ντ. Λουμάνη, «Ἄνθη τοῦ Κο'ε ὃ» τοῦ κ. Π. Μυροβλήτη, «Ὁμιλίες πρὸς τοὺς νέους» τοῦ κ. Γ. Μυλωνᾶ καὶ γιὰ τὸ τελευταῖο τεύχος τῶν «Πειραϊκῶν Γραμμάτων».

—Στὸ «Ἐλεύθερο Βῆμα» (1—VII) ἡ ἐπιφυλλὶς τοῦ κ. Κ. Θ. Δημαρᾶ : «Ὁ Ροΐδης τοῦ 'Ασιοδαίου».— "Ἀρθρο τοῦ κ. Μιχ. Ροδᾶ, ἀφιερωμένο κατὰ τὸ μεγαλύτερο μέρος του στὸ ζήτημα τῆς ἐκδόσεως τῶν ἔργων τῶν Ἑλλήνων θεατρικῶν συγγραφέων. Στὸ τέλος ὁ κ. Μ. P. κρίνει τὰ θεατρικὰ ἔργα : «Ἀλμπατρὸς», τοῦ κ. Κ. Θρακιώτη καὶ «Κάϊν καὶ "Αβελ» τοῦ κ. Κρίτωνος 'Αθανασούλη.

—"Ἀρθρο τοῦ κ. Δ. Σαράτση μὲ τὸν τίτλο : «Εἶναι ἀληθινὸς κουρασμένος;» καὶ τέλος ἕνα μικρὸ ἄρθρο τοῦ κ. Κ. Καιροφύλα γιὰ τὰ δυὸ βιβλία τοῦ ἀκαδημαϊκοῦ κ. Γ. Δροσίνη: «Σ'πίθες στὴ στάχτη» καὶ «Σκόρπια φύλλα».

—Στὴν «Πρωΐα» (1—VII) ἄρθρο τοῦ Τ.κ.Ζ. μὲ τίτλο : «Ἀνάγκη καὶ μεγαλοφυΐα» καὶ μακρὸ κριτικὸ σημείωμα τοῦ κ. Ι. Μ. Παναγιωτόπουλου γιὰ τὸ βιβλίο τοῦ κ. Γ. Βαλέτα: «Παπαδιαμάντης — Ἡ ζωή, τὸ ἔργο, ἡ ἐποχή τοῦ».

—Στὴν «Ἑστία» (6—VII) ὁ κ. Χ. Ε. Ἀγγελομμάτης, γράφοντας γιὰ τὴν πρεμιέρα τοῦ θιάσου τῆς κυρίας Ἠοῦς Παλαιολόγου μὲ τὸ νέο ἔργο τοῦ ἀκαδημαϊκοῦ κ. Γρ. Ξενοπούλου «Τηλέρως», διαμαρτύρεται, πρῶτα - πρῶτα, γιατί οἱ διάφοροι θίασοι τῆς πρωτευούσης ἀρνήθηκαν νά παίξουν τὸν «Τηλέρωτα». "Ὑστερα, γράφοντας γιὰ τὸ παρουσίασμα τοῦ ἔργου αὐτοῦ ἀπὸ τὸν θίασο τῆς κ. Παλαιολόγου, λέει: «...Ἔτσι, τὸν ἐδέχθη ὁ θίασος Παλαιολόγου διὰ νὰ παρουσιασθῇ ἔνας πρωταγωνιστὴς ἀμελέτητος, μέχρι σημείου νὰ προκαλῇ ἀπρεπεῖς ἐκδηλώσεις μερικῶν κακοαντεθημμένων...». Καὶ γιὰ τὸ ἔργο: «...Ὁ διάλογος, ἐν πολλοῖς, σκηνική οἰκονομία, σκηνικὰ εὑρήματα, καθιστοῦν τὸν «Τηλέρωτα», ἀν ὄχι ἀνώτερον ἑνὸς θεατρικοῦ ἔργου, πάντως ὄχι χειρότερον ἀπὸ διάφορα κατασκευάσματα, ποὺ βλέπομεν κάθε τόσο. ἀπὸ διάφορα ἰσχαλεπίσαχλα συνθυθολεύματα ποὺ προβάλλονται. μὲ ἀξιώσεις καὶ λιβανίζονται ἀπὸ τοὺς ἀρκισσεοφιλοῦς φίλους τῶν συγγραφέων...» κλπ.

"Ασχολούμενος μὲ τὸ ἴδιο ἔργο καὶ ὁ κ. Α.Κουκούλας στὴν «Πρωΐα» (7—VII) γράφει: «...Ἀν μᾶς ἔλεγαν πῶς πρόκειται γιὰ ἔργο νέου συγγραφέως, θὰ ἀμολογούσαμε ἀσφαλῶς πῶς ὁ νέος αὐτὸς συγγραφέας ἔχει ταλέντο καὶ πῶς σίγουρα θὰ διαπρέψει στὸ ἔλαφρὸ εἶδος..» Καὶ στὸ τέλος: «...Στὸ σημεῖο αὐτὸ θὰ προσθέταμε πῶς ἡ ἐντύπωσις τοῦ κοινοῦ θἆταν ἀγαθότερη ἂν ὁ «Τηλέρως» ἔπεφτε σὲ καλύτερα χέρια. Γιατὶ ὁ θίασος τῆς κ. Ἠοῦς Παλαιολόγου δὲν μπόρεσε νὰ παρουσιάσῃ εὐπρόσωπα τὴν κωμῳδία τοῦ κ. Ξενοπούλου... "Αν ἐξαιρέσῃ κανεὶς τὴν τιτα τὴν κ. Πηλοκλάνου... κλπ.κλπ.

ΤΙ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΔΙΑΒΑΖΟΥΜΕ ΣΗΜΕΡΑ;

Τὸ παρακάτω ἄρθρο ἔχει παρθεῖ ἀπὸ τὸ ταλαντοῦχο φιλολογικὸ περιοδικὸ τῆς Ἑλβετίας «Ἐφημερίδας τῆς Ζενεύης». Τὸ ἄρθρο θέτει σταρεῖται πρωτοτυπίας, ἀφοῦ στὸ τέλος ὁ ἄρθρογράφος καταλήγει στὸ συμπέρασμα ὅτι πρέπει νὰ προτιμοῦμε τὰ ποιήματα ἀπὸ τὶς εἰδήσεις.

Γιὰ νὰ λυτρωθοῦμε, ν' ἀνασάνουμε ἥ, καλλίτερα, γιὰ νὰ γεμίσουμε τὸ τρομερὸ κενὸ ποὺ ἔχει δημιουργηθεῖ μέσα στὸν καθένα μας, μποροῦμε ν' ἀνατρέξουμε στὰ σπόρ, στὸ μπρίτζ, στὰ σταυρόλεξα, ἀλλὰ τὸ διάβασμα εἶναι, ἡ ἀνώτερη ἀπ' ὅλες τὶς ψυχαγωγίες. Ἀνοίγει στὸ πνεῦμα τὶς προοπτικὲς τοῦ μέλλοντος, ἡ τὸ θοηθάει ν' ἀναπολήσει τὸ παρελθόν, τοῦ δίνει τὴν ἐσωτερική ἐλευθερία, ποὺ εἶναι τὸ ἀνώτερο ἀπὸ ὅλα τὰ ἀγαθά. Χωρὶς νὰ πάει κανένας τόσο μακρυὰ, ὅσο ὁ Μοντεσκιέ, ποὺ ἔλεγε πὼς καμμιὰ θλίψη δὲν ἀντιστέκεται σὲ μιὰ ὥρα ἀνάγνωσης, μπορεῖ νὰ πεῖ πὼς, διαβάζοντας, δραπετεύει ἀπὸ τὴν ἴδια τὴ ζωή, ἤ, τὸ λιγώτερο, ἀπὸ τὶς φροντίδες ποὺ τὸν καταθλίβουν.

"Ἐστω, ἀλλὰ σὲ ποιούς συγγραφεῖς πρέπε: ν' ἀπευθυνθοῦμε σήμερα γιὰ νὰ πετύχουμε τὴ φυγὴ ποὺ μᾶς λείπει;

Δὲν θὰ σᾶς συμβούλευα τὰ σοβαρὰ ἔργα, ποὺ τὸ θάρος τους μπορεῖ νὰ σᾶς τσακίζει. Γιὰ νὰ καθησυχάσετε μιὰν ἀναχτίχη, ἤ ἕναν πόθο, πιὸ πολὺ δέξεις ἡ ἠθότητα, ἡ ἀθωότητα κ' ἡ ἁπλότητα τῶν βιβλίων που προορίζουνται γιὰ τὰ παιδιά. Ἀντίθετα, δὲν θὰ συμβούλευα τὶς σκλαρὲς καὶ καταθθόνιες ἱστορίες τῆς Κυρίας ντέ Σεγκιούρ: αὐτὲς θυμίζουν πολὺ τὸν κόσμο τῶν μεγάλων στὴν ἡλικία ἀνθρώπων. Ἐπίσης, θὰ σᾶς ὁπόδεχνα ἱστορίες περιπετειῶν γιὰ ἐφήβους: λογουχάρη τοὺς «Κυνηγοὺς τοῦ 'Αρκάνσας», τὸ «Νηρὶ τοῦ θησαυροῦ», τὴ σειρὰ τοῦ 'Ιουλίου Βέρν καὶ τὸν «Ροβινσῶνα». Πρέπει, ἐπίσης, ν' ἀποφεύγετε τὸ διάδεσμα ἀστυνομικῶν μυθιστορημάτων. Ξέρω πολλοὺς, ποὺ σήμερα κόνουν φοβερὴ κατανάλωση, κατάχρηση, τῆς 'Αγκὶθα Κρίστι καὶ τοῦ Ἐντγκαρ Οὐάλλας.

"Ενας ἄλλος τρόπος νὰ ξεφύγετε ἀπὸ τὴν τρέχουσα ζωή, σᾶς προφέρνεται ἀπὸ τὰ πολύτομα, ἀγγλικὰ ἢ ρωσσικὰ, μυθιστορήματα, ὅπου μπορεῖτε ν' ἀφοσιωθεῖτε γιὰ πολλὲς μέρες. "Ετσι σπάζει κανένας τὰ σκοινιὰ ποὺ τὸν δένουν μὲ τὴ ζωή, κ' ὑστερα τὸ διάβασμα αὐτὸ μοιάζει μὲ μιὰν ἀτέλειωτη περιήγηση. Τὸ νὰ διαβάσει κανεὶς τὸν «Πόλεμο καὶ Εἰρήνη», ἢ τὴν «Ἔκθεση ματαιοτήτων», εἶναι σὰ ν' ἀποκτᾶ καινούργιους φίλους, νὰ μοιράζεται τὶς χαρές τους καὶ τὶς λύπες τους, ἐξ-

ΜΩΡΙΣ ΜΑΓΚΡ

Μέσα στόν κῆπο τόν παλιό

«Ἀπὸ τὸ «βιβλίο τῶν μισάνοιχτων λωτῶν»

"Ηταν ἕνας παλιός, ἕνας πολὺ παλιὸς κῆπος. Μπῆκε μέσα του τὸ φθινόπωρο κι' ἔκλαιγε μὲ τὴν ἀγέρα.

Ἐκεῖ ἔρχονταν καὶ περιπλανοῦνταν οἱ πεθαμένοι.

Γιατὶ εἶχανε διαλέξει αὐτὸ τὸν παλιό, τὸν τόσο παλιὸ κῆπο; Γιὰ τὰ σάπια φύλλα; Γιὰ τὶς θαρειὲς μυρωδιὲς τῆς λιμνούλας;

Δὲν ξέρω. Μὰ τοὺς ἔθλεπα ἀπ' τὸ παράθυρό μου.

"Ἔθλεπα τοὺς πεθαμένους μέσα στὶς ἄλλες. Δέν φαίνονταν δυστυχισμένοι. Στέκονταν ἀκίνητοι, κοιτάζοντας ἐπίμονα τὴ γῆ κι' ἔμοιαζαν στερημένοι, ἀπὸ κάθε γνώση.

Κάποτε περπατοῦσαν δυό - δυό. "Αλλες φορὲς, σήκωναν μελαγχολικὰ τὰ χέρια. Νομίζω πὼς θέλεγαν τὸ παράπονό τους, μὰ κεῖνοι μέναν σιωπηλοί, σὰν τὸ δεῖλι, ποὺ γέρνει.

Τὸ μαῦρο φίδι ποὺ φέρνει τύχη

Χαράζει. Εὐχαρίσιμε τὸν Θεὸ ποὺ σ' ἔκανε ν' ἀνακαλύψεις στὴ χρυσῆν αὐλὴ τὸ μαῦρο φίδι, ποὺ φέρνει τύχη στὸ σπίτι.

Πρέπει νὰ τοῦ φέρουμε γάλα μέσα σὲ μιὰ πλατειὰ χωματένια κούπα καὶ πλάτι νὰ στρώσουμε φύλλα ξερά, γιὰ νὰ ξεκουραστεῖ τὸ φίδι.

Κανένα γρουσούζικο πρόσωπο δὲν θὰ φανεῖ σήμερα στὴν πόρτα, καμμιὰ θλιβερὴ σκέψη δὲν θὰ σταθεῖ

Τὶς πρῶτες μέρες μὲ εἶχανε φοβεῖσει, μὰ συνήθισα τὴν παρουσία τους. Τὰ σβησμένα μάτια τους ἔσθησαν ἀπ' τὴν ψυχή μου τὴ συμπόνια.

Κάποτε τοὺς πέταγα φίχουλα φωμιοῦ, ὅπως στὰ πουλιά. Μὰ δὲν τὰ μαζεύανε. Κύπτοντε τοὺς πέταγα σκέψεις φλικές. Γλυστροῦσαν ἀνάμεσά τους, μὰ δὲν τὶς νοιώθανε.

Σ' αὐτὸ τὸν παλιό, τὸν πολὺ παλιὸ κῆπο ἤτανε μιὰ ὄρση γεμάτη νεάτα. Οἱ πεθαμένοι, ἄλλαζαν δρομο νὰ περνοῦνταν κοντὰ τῆς καὶ δὲν κηγαιναν ποτὲ νὰ πιοῦν.

Σ' αὐτὸ τὸν παλιό, τὸν πολὺ παλιὸ κῆπο ἤτανε μιὰ ὄρση γεμάτη νεάτα. Οἱ πεθαμένοι, ἄλλαζαν δρομο νὰ περνοῦνταν κοντὰ τῆς καὶ δὲν κηγαιναν ποτὲ νὰ πιοῦν.

Σ' αὐτὸ τὸν παλιό, τὸν πολὺ παλιὸ κῆπο, ἤθελα ἀνάμεσα στοὺς πεθαμένους. Τοὺς ἄκουγα ν' ἀπομακρύνουνται ἠχῶ ποὺ γύριζα στὸ σπίτι μου. Καὶ μοῦ χρειάστηκε πολὺς καιρὸς γιὰ νὰ νοιώσω πόσο τοὺς ἀγοιαζα.

Μετάφρ.: ΚΛ. ΑΡΑΠΙΔΟΥ

"ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ,,

ΟΡΟΙ ΣΥΝΔΡΟΜΩΝ

ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ:
Γιὰ ἕνα χρόνο Δραχ. 190
Γιὰ ἓξι μῆνες » 100

ΕΞΩΤΕΡΙΟΥ
Γιὰ ἕνα χρόνο Λίρα 1

Ὑπεύθυνος Διευθυνῆς
ΑΝΤΩΝΙΟΣ ΝΙΚΟΛΟΠΟΥΛΟΣ
Σαμάρα 6.

Ὑπεύθυνος Τυπογραφείου
ΣΩΤ. ΑΔΑΜΑΚΟΣ
(Μόρων 3)

Γιὰ τὸ περιεχόμενο τῶν διακηρύξεων τὰ «Ν. Γ.» δὲν ἔχουν καμμιὰ εὐθύνη.

Χειρόγραφα δημοσιευόμενα ἢ ὄχι, δὲν ἐπιστρέφονται.

Κάθε ἐπιβεβαιωμένος πόθος τὸ περιοδικὸ ν' ἀπευθύνεται στὸν κ. Ἀντώνιον Νικολόπουλον.

— Θέατρο Μαρίκας Κοτοπούλη

Ὁ θίασος τῆς κ. Μαρίκας Κοτοπούλη ἐπρόκειτο ν' ἀνεβάσει προχτὲς Πέμπτη στὸ θέατρο «Λυρικὸ» τὴν κωμῳδία τῶν Λαμπίζ καὶ Μαρτέν, «Τὸ ταξὶ τοῦ κ. Βερτιόν», σὲ μετάφραση τοῦ κ. Δ Σ. Δεβάζη, σκηνοθεσία τοῦ κ. Κορνίλιου Κούν, σκηνογραφίες τοῦ κ. Γ. Ἀνεμογιάννη καὶ μουσικὴ τοῦ κ.Χαρτοχώρη.

— Θέατρο Κατερίνας Ἀνδρεάδη

Στὸ θέατρο τῆς κ. Κατερίνας Ἀνδρεάδη ἐξακολουθεῖ νὰ παίζεται μ' ἐπιτυχία ἡ ἀμφιλεγομενη κωμῳδία «Ἡ πολιτικὴ τοῦ ποδόγυρου».

"Ἕπειτα ὁ θίασος θ' ἀνεβάσει τὴν κωμῳδία τοῦ Ἄγγλου συγγραφέα Σομερσετ Μῶμ «Καρολίνα», μὲ σκηνοθεσία τοῦ κ. Γιανούλη Σκρυτίδη καὶ σκηνογραφίες τοῦ κ. Γιώργου Βακαλό.

— Μαθήματα θεατρικῆς τέχνης

Ὁ σκηνοθέτης κ. Γιανούλης Σαραντίδης ἄρχισε ἀπὸ τὴν ἀτρέλα τοῦ θεάτρου τῆς κ. Κατερίνας Ἀνδρεάδη μιὰ ἐξαιρετικὰ ἐνδιαφέρουσα σειρὰ μαθημάτων αὐτοχρήστικαμοῦ καὶ μιμικῆς, στὸ θέατρο Κυβέλης — Ὀμῆρα. Τὰ μαθήματα αὐτὰ ποὺ θὰ γίνονται κάθε Τρίτη, Πέμπτη καὶ Σάββατο 7—9 μ.μ., μποροῦν νὰ τὰ παρακολουθήσουν κι' ὅσοι δὲν ἔχουν εἴδηση θεατρικῆ μόρφωση.

Ὁ κ. Σαραντίδης, ἐφαρμόζοντας τὸ σύστημα τῶν Γάλλων σκηνοθετῶν Κόπω καὶ Ντυλλέν, τὸν ὁποῖον ἤταν συνεργάτης, χώρισε τὰ μαθήματα του σὲ δυὸ περιόδους. Ἡ διάρκεια τῆς πρώτης θὰ εἶναι ἑξίμηνη. Τὰ πρῶτα αὐτὰ μαθήματα θὰ τὰ παρακολουθοῦν δωρεὰν οἱ ἐγγραμένοι μαθητές. Τὰ μαθήματα δίνει τῆς ἀνοιξεῖς περιόδου θὰ τὰ ἐξακολουθήσει ὁ κ. Σκουντζένης μὲ 15—20 μανάχα μαθητές, κόστους ποὺ θὰ ξεκαθαρισθεῖ τελικὰ ἀπὸ τὸ σύνολο κείνων ποὺ θὰ ἐγγραφοῦν.

Τὰ τὸ τόσο ἐνδιαφέροντα αὐτὰ μαθήματα θ' ἀκολουθοῦμε ἀπὸ πλησιὰ στὸ ἀρχίσουν τὸ φύλλο.

— "Ενα τεῦχος γιὰ τὴν Κέρκυρα

Ἐπανελκόμενος τὸ πρῶτο μέρος τοῦ νέου ἔργου τοῦ κ. Σπ. Μενάτου γιὰ τὸ «Νησὶ τῶν Φαιάκων», ὅπου, ἐκτὸς ἀπὸ τὶς γλαφυρὲς περιγραφὲς τοῦ λιμανιοῦ, τῆς Σπιανάδας, τῶν φρουρίων, τῶν ἐκκλησιῶν καὶ τῶν διακρίσεων μεσαιωνικῶν θρόλων καὶ δεισιδαιμονιῶν, ὑπάρχουν καὶ πλήθος φωτογραφίες καὶ χαλκογραφίες, καθὼς καὶ μιὰ πλήρης σειρὰ τοῦ λειψάνου τοῦ Ἁγίου Σπυρίδωνα. Τὸ πολυτελέστατο αὐτὸ τεῦχος, ποὺ τὴν καλλιτεχνικὴ σύνθεσή του τὴν ἀνέλαβαν ὁ γνωστὸς καλλιτέχνης κ. Γ. Γέροντας, ἐκδίδεται σὲ πέντε μέρη, ἀπὸ ὁποῖα περιγράφεται ἐδολόκληρη ἡ πόλη καὶ τὸ νησὶ τῆς Κέρκυρας, ἡ ζωὴ τῶν κατοίκων της καὶ γενικὰ ἡ πνευματικὴ καὶ καλλιτεχνικὴ κίνηση τοῦ νησιοῦ.

— Νέα βιβλία

ΠΟΙΗΣΗ

ΓΙΑΝΝΗ ΡΙΤΣΟΥ: «Τὸ ἐμβατήριο τοῦ Ἀλκαίου», σχ. 8ο, σελ. 34.

ΔΙΑΦΟΡΑ

ΝΙΚΗΣ Α. ΠΕΡΔΙΚΑ: «Σκόρος», σχ. 4ο μέγα, σελ. 313, δρχ. 300.

ΣΤΡ. Κ. ΠΑΠΑ'Γ-ΦΑΝΝΟΥ : «Αἴγιοι σοχαμοὶ γράφοι ἀπὸ μερικὰ σχολικὰ προβλήματα», σχ. 8ο, σελ. 64.

Γ. Ι. ΦΟΓΣΑΡΑ: «Βιβλιογραφικὰ στὸν Παπαδιαμάντη», σ.τ. 8ο. σελ. 32. δρ. 20.

ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗ ΚΑΙ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΗ ΚΙΝΗΣΗ

— Περιοδικά

Στὴ «ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ» τοῦ Ἰουλίου σημειώνουμε τὸ ἄρθρο «Ἡ ἐλευθερία τῆς ἱστορίας» τοῦ κ. Γιάννη Γ., Ἐρκιανάκη, ποιήματα τοῦ κ. Ἄγγελου Σημηρτζιώτη, Γ. Τσουκαλᾶ, Φοίβου Δέλφη καὶ Βάσου Βαφιᾶ, ἀπόσπασμα ἀπ' τὸ νουβέλλα «Ἡνιοχὸς» τοῦ κ. Κ. Δ. Σοῦ— (Χαλδαίου), διήγημα τοῦ κ. Γιάννη Κοκοσῆ, τὴ μελέτη «Ὁ νόμος τοῦ πλαστεῖου καὶ τῶν συνθηκῶν» τοῦ κ. Πέτρου Ὀλύμπιου, ἄρθρο τοῦ Ἤνυπν Ζαλοῦ γιὰ τὸν Ζολᾶ, μεταφρασμένο ἀπὸ τὴν Λίζα Κίτσικα Μαλικούτη, τὸ ἄρθρο «Λογοτεχνία καὶ τοπικισμὸς» τοῦ κ. Γ. Κοτζιούλα, κριτικὴ τῶν καλλιτεχνικῶν ἐκθέσεων μπὰ τὸν κ. Γ. Κεζίμη, κριτικὴ τῶν τελευταίων θεατρικῶν ἔργων ἀπὸ τὸν κ. Γ. Πρόκοπα, κριτικὲς τῆς κ. Σοφίας Μαυροειδῆ—Πιπαδάκη γιὰ τὰ βιβλία «Τὰ πλοῖα δὲν ἄοχξαν» τοῦ κ. Μ. Λουκίτσι, ὅπου «...εἶναι ὁ Ἕλλος ὁ συγγραφέας ποὺ ἐπιμένει μὲ φιλοδόξεια θέλεγες ν' αὐτοπαιτιοποιήσει κάθε στιγμὴ, ἀποκαλύπτοντας τὶς ἀδυναμίες τοῦ Ἀπὸ τὴν ἄλλη μεριὰ τὸ «Σοφίας Μαυροειδῆ—Πιπαδάκη γιὰ τὰ βιβλία «Τὰ πλοῖα δὲν ἄοχξαν» τοῦ κ. Μ. Λουκίτσι, ὅπου «...ἀρχομένου ἀπὸ ἕνα πραγματικὸ ποιητὴ, ποὺ ξέρει καὶ τὸ θέατρο, ἐχει στέρεο ἐξωτερικὸ διάγραμμα, ἔχει συνεχόμενη κίνηση, πλέκεται ἀπὸ μιὰ σταθερὰ ποιοβαλλόμενη ἰδεῶν καὶ συχνὰ φλογίζεται ἀπὸ ἕνα ἐκδοκιμὸ συναισιτικὸ ὅμως πάθος...» καὶ τὴν ποιητικὴ συλλογὴ «Παγκόσμιο ὀργὴ» τοῦ κ. Ντίνου Λουμάνη, ποὺ «...θεῶνει μόνο νὰ ξεχάσει τοὺς ὁποιους τὸν σέρνουν στὴ μίμησή τους καὶ μὲ τὸν ἴδιο τὸν ἑαυτό βλαμένο σὲ τεκνότεχνη ἐπιφοίτα στὴν ἀληθινὰ ἐμπνευσμένη τέχνη, θὰ δώσει ἔργα πολὺ ἀρτιώτερα τῆς «Παρήγορης ὀργῆς»....

— Αλληλογραφία

ΓΙΩΡΓΟΝ ΒΑΣΑΕΚΗΝ.— Παρακαλοῦμε νὰ παράσετε ἀπὸ τὰ γραφεῖα μας, γιὰ νὰ παραλάβετε ἕνα γράμμα ποὺ μᾶς στάλθηκε σ' ὀνομά σας.

ΜΙΑΤΟΝ ΧΡΙΣΑΝΘΗΝ. — Δυστυχῶς δὲν μποροῦμε νὰ ἱκανοποιήσουμε τὴν παιγνιόφρυγα σας παράκλησι. Περιμένουμε δ-μους νὰ μᾶς δώσετε ὁ ἴδιος μιὰ νέαν ἐπιστολὴ γι' αὐτό.

ΦΦΦΙΝ ΣΙΑΒΑ.— Στὰ σημειωτά σας ποιήματα διακρίνουμε μιὰν αἰσθητὴ πρόοδο, μὰ δὲν τὰ βρίσκουμε ἀκόμη δημοσιεύσιμα. Οἱ στίχοι σας ἔχουνε ποιητικὴ ἐπνοή καὶ συγκίνηση, μὰ θὰ τοὺς θέλαμε πιὸ συμπυκνωμένους καὶ δεντός. "Γιατρα τὸ ἐλεύθερο μέτρο ποὺ μεταχειρίζεστε, περιπλέκεστε πολλοὺς κινδύνους, ὅπως εἶναι λόγου χάρη, ἡ μερικὴ ἀλλοίχη ἀρμονίας ποὺ παρατηρήσαμε. Ἀλλοῦ σᾶς ἐπαναλαμβάνουνε, πὼς συνιστοῦμε σὲ σᾶς ἕνα κηγαῖο ταλέντο, ποὺ θὰ χροσῆμε νὰ τὸ παρουσιάσουμε σύντομα ἀπὸ τὶς στῆλες μας.

ΑΓ. ΧΑΡΑΛΑΑΜΠΟΥΣ.— Τὴν καθυστέρηση ἐκείνη θὰ τὴν καταλάβετε καὶ θὰ τὴ δικαιολογήσετε κρίνοντας ἀπὸ τὴν πλημθόρα τῆς συναγωγαίας ποὺ μᾶς στέλνουν ἀδέλφοκοι ὁ ἀνάγνῶστες μας. Κρατοῦμε τὴν «Προσδοκία» σας, ἀλλὰ θὰ σᾶς παρακαλέσουμε νὰ κάμετε πάλι λίγη ὑπομονή. Ἡ στήλη τῆς συναγωγαίας τὴν νέον καταρτίζεται ἔπειτ' ἀπὸ διάτεχη ἐπιλογὴ καὶ ἀνάλογα μὲ τὶς ἀνάγκες τοῦ περιοδικοῦ μας.

Κ. ΑΓΓ. Ὁ τίτλος τοῦ ποιήματός σας εἶναι μοιάζει ἐντυπωσιακός, ὅμι καὶ ὑποδιλπιστός. Ἔπειτα πὼς γίνεται μιὰ ἐπιποιητὴ λέξη νὰ μπαρφάζεται μὲ 13 ἑλληνικὲς (τόσες σχεδιάνετε!) λέξεις: Ὅσο γιὰ τὸ περιεχόμενο τοῦ τραγουδιοῦ, βρίσκουμε πὼς εἶναι ἐγγεμαλικὸ κατασκεύασμα, τὸ περισσότερο, ποὺ δὲν κατορθώνει, φυσικά, νὰ δημιουργήσει συγκίνηση. Ὁ ἐλεύθερος στίχος, ὅπου καταφεύγουν ἀρκετοὶ ὁἱ νέοι, ἀπαιτεῖ πολὺ ἀπιδεῖξε χέρια, ἀλήθινὴ μαστοριά.

Β. ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΗΝ. — Οἱ σημειρινοὶ σας στίχοι παρουσιάζουν πλατυκοιμὸς καὶ χαλάρδητες τόσο στὴν ἔκφραση ὅσο καὶ στὸ νόημα. Ὁ γκιούμης βὲν «ἀλλιωδεστὰ». Τὸ «ἀμορφίδες» δὲ συγκλίνεται στὴν ἀχρὴ γιὰ ἐξοικονόμηση μιᾶς συλλαβῆς. "Ἕπειτα γιὰ συνέζηση γράφετε «τ' ἀνοιχτὸ σοφ» ἀντὶ «τοῦ ἑαυτοῦ σας»; Πρέπει νὰ διεχθῆσετε αὐτὲς τὶς ἐλλείψεις, ποὺ εἶναι βασικές, καὶ ὕστερα νὰ ἀπεύθεῖτε, μὲ περισσότερες ἐλπίδες, στὴ στιχουργία.

Γ. ΜΡΑΚΑΗΝ. — Ἠποστηρίζουμε βέβαια τοὺς νέους, ἀλλὰ μόνο ὅταν ἔχουν θετικὲς ἐλπίδες τοῦ ταλέντου τους. Δύσκολα ἔχουμε μπροστὶ κανείς νὰ γίνει μὲ τὸ πρῶτο κόρτιο τὴς τέχνης. Τὸ ἴδιο παρατηρούμε σήμερα καὶ σ' ἐσᾶς. Τὰ πρῶτο τετράστιχο τοῦ «Ἀνάγνῶστη» ἔχει κανονικὸ μέτρο, ἐνῶ παρακάτω μπερδεύεται. Πῶς σκιάζεινε αὐτό; Μήπως δὲν ξέρετε ἄκομα τοὺς κανόνες τῆς μετοικίσης; Ἀλλὰ τόσε πρέπει νὰ τοὺς μάθετε ἀπὸ κάποιο τὸ τεχνίτεο

ΓΡΑΦΕΙΑ
ΡΗΓΑ ΠΑΛΑΜΗΔΗ 4
ΤΗΛΕΦ. 30-297

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ

ΑΘΗΝΑ, Περίοδος Β'
ΤΙΜΗ ΔΡΑΧΜΕΣ 4
ΑΡΙΘ. ΦΥΛΛΟΥ 189

Πορτραΐτα τοῦ καιροῦ μας κι' ἄλλων καιρῶν

ΒΙΒΛΙΟΠΟΝΤΙΚΑΣ Ο ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΟΣ

ΤΟΥ ΚΛΕΩΝΑ ΠΑΡΑΣΧΟΥ

Μεγάλος σαματᾶς στὸ βιβλιοπάζαρο. Οἱ τυφλοποντικες τσιρίζουν. Ποιητὲς κι' ἐκδότες τῶν ποιητῶν δὲν τοὺς δίνουν ἀρκετὴ θροφὴ νὰ ροκανίσουν. Οἱ ἐκδότες σέβουνται τὴ θέληση τῶν ποιητῶν, τυπώνουν μον -ά ποιήματα, ποὺ θάθελαν οἱ ποιητὲς νὰ τυπωθοῦν καὶ τ' ἄλλα τ' ἀπορρίχνουν. Καὶ ἀπὸ τὴν ἀλληλογραφία τους φέρνουν στὴ δημοσιότητα κομμάτια μόνο καὶ λιγοστὰ καὶ δὲ βγάζουν στὴ φόρα ὅλα τὰ μυστικά τους. Οἱ ἀκριτοι! οἱ ἀνέπιστήμονες! Δὲν καταλαβαίνουν ὅτι ἔτσι χτυποῦν θανάσιμα τὴ Γνώση, σκοτώνουν τά ἅγια δικαιώματα τῆς Ἔρευνας!

Καὶ πῶς νὰ τὸ καταλάβουν! Μήπως ἔνοιωσαν ποτὲ οἱ κακορρίζικοι ἐκδότες τῶν ποιητῶν, ποὺ τυχαίνει κάποτε π' ἀνάθεμά τους! νὰ εἶναι καὶ λογοτέννες, τί θὰ πεῖ ἔκδοση κ ρ ι τ ι κ ἡ ἑνὸς κειμένου καὶ τί θὰ πεῖ ἐκδοτικὴ π λ η ρ ό τ η τ α ; Μὰ καί, πρῶτα-πρῶτα, ἔνοιωσαν ποτέ τους, ὅτι κριτικὴ ἔκδοση κειμένων δὲ μποροῦν νὰ κάνουν οἱ λογοτέχνες κριτικοὶ παρὰ μόνο οἱ ἐπιστήμονες; Καὶ τί σκαμπάζει ἕνας λογοτέχνης κριτικὸς ἀπὸ τὶς «μεθόδους» καὶ τοὺς «κανόνες» τῆς φιλολογικῆς κριτικῆς; Δηλαδὴ ἀπὸ τὴν κριτικὴ τοῦ κειμένου, τὴν κριτικὴ τῆς γνησιότητας, τὴν κριτικὴ τῶν πηγῶν, ἀπὸ ἑρμηνευτική, γραμματολογικὴ ἐπιστήμη κ' ἐκδοτικὴ τεχνική, ποὺ συμπληρώνουν τὰ παραπάνω; Καὶ προκειμένου εἰδικώτερα γιὰ νεοέλληνες λογοτέχνες, εἶσαι σὲ θέση βρὲ ξαδιάντροπε λογοτέχνη κριτικὲ νὰ μαζέψεις τὸ ὑλικό, νὰ τὸ κατατάξεις, νὰ ἐλέγξεις ἂν εἶναι γνήσιο ἢ ὄχι, «ν' ἀποκαταστήσεις» τὸ κείμενο, νὰ κρίνεις τί τυπογραφικὴ ἐμφάνιση θάχει ἡ ἔκδοση, νὰ ἐλέγξεις τὰ βιογραφικὰ καὶ τὰ γραμματολογικὰ προβλήματα, νὰ κάνεις τὴ φιλολογική ἑρμηνεία τοῦ κειμένου; Ἕνας μόνο εἶναι ἱκανὸς γι' ὅλ' αὐτά: ὁ γραμματικός!

Ἐσύ, σὰ λογοτέχνης ποὺ εἶσαι, κομπιάζεις, κάθε τόσο ἔχεις δισταγμούς, ξέρεις τί ντελικάτο πρᾶμα εἶναι ἕνας ποιητής, ἡ ζωή του, τὸ ἔργο του, ἀντικρύζεις σὰν πρόβλημα τὸ ἂν πρέπει νὰ θυσιάσεις τὴ θέληση τοῦ ποιητῆ στὴ γνώση ἢ τὴ γνώση στὴ θέληση τοῦ ποιητῆ. Τέτοιες φαγοῦρες δὲν παιδεύουν τὸ γραμματικό. Δοσμένος στὴν ἅγια δούλεψη τῆς Ἐπιστήμης (μὲ πενῆντα κεφαλαία τὸ Ἐπιστήμη) ἐκτελεῖ τὶς προσταγές της φανατικά. Κανόνας ἀπαρέγκλιτος σὲ κάθε κριτικὴ ἔκδοση εἶναι ἡ «πληρότητα». Ὅλα ὅσα ἔγραψε ὁ λογοτέχνης πρέπει νὰ περιληφθοῦν. Τίποτε δὲν πρέπει ν' ἀποκλεισθεῖ γιὰ λόγους ἠθικούς, αἰσθητικούς, τεχνικούς, κοινωνικούς. Αὐτὰ προστάζει ἡ Ἐπιστήμη καὶ δὲ σοῦ πέφτει λόγος, ἐσένα, κύριε λογοτέχνη κριτικέ, ὅταν μιλᾶ ἡ Ἐπιστήμη!

Ἕνας ποιητὴς μάζεψε ὅσο ζοῦσε τα ποιήματά του καὶ τὰ τύπωσε· εἶχε γράψει στίχους καὶ σχολιαρόπουλο, καὶ στὰ δεκάξη καὶ στὰ δεκαοχτὼ χρόνια του· στίχοι ἐλεεινοί, ποὺ τοὺς βλέπει καὶ ντρέπεται καὶ πονᾶ, ποὺ τοῦ φαίνονται σὰ φρεχτὲς γελοιογραφίες τοῦ ἑαυτοῦ του καὶ ποὺ φυσικὰ τώρα οὔτε στιγμὴ δὲν τοῦ περνᾶ ἀπὸ τὸ νοῦ νὰ τοὺς περιλάβει στὸ βιβλίο του. Καὶ μὲς στὸ νεύριασμά του καὶ γιὰ νὰ ἐκφράσει πιὸ χτυπητὰ τὴν ἀποδοκιμασία του τραβᾶ σταυρωτὲς γραμμές σὲ καθένα ἀπ' τὰ ποιήματ' αὐτὰ καὶ γράφει τὴ λέξη «ἄναξιο». Οἱ λογοτέχνες κριτικοὶ κάνοντας μιὰ νέα ἔκδοσή τῶν ἔργων του σέβονται τὴ θέληση τοῦ ποιητὴ καὶ παραλείπουν κ' ἐκεῖνοι τὰ ποιήματα ποὺ ἐκεῖνος παράλειψε. Σκέπτονται· τί ὀχιὲς θὰ δάγκωναν τὴν ψυχή του ἂν ἔβλεπε ὅτι οἱ ἄνθρωποι ποὺ τὸν θαυμάζουν καὶ τὸν ἀγαποῦν διαβάζουν στίχους του, ποὺ νάτανε, Θεέ! ποτὲ νὰ μὴν τοὺς εἶχε γραμμένους!

Μὰ δὲ σκέπτεται ἔτσι κι' ὁ γραμματικός, καὶ πῶς θάταν δυνατὸν νὰ σκεφτεῖ; «Ἡ τέχνη ἔχει ἀνθρωπιά, ἡ ἐπιστήμη εἶναι ἀπάνθρωπη». Ὅλα γιὰ τὸ λογοτέχνη κριτικὸ εἶναι πάθος, καημός, εὐαισθησία, ζωντανὴ παρουσία. Ὁ γραμματικὸς εἶναι νεκροτόμος. Αὐτός, μάτια μου, θέλει νὰ ροκανίσει, θέλει λουφέ, θέλει ὑ λ ι κ ὸ γιὰ νὰ τὸ ἐ λ έ γ ξ ε ι, νὰ τὸ κ α τ α τ ά ξ ε ι, νὰ τὸ κάνει «δελτία». Ὅλα γιὰ τὸ γραμματικὸ δὲν εἶναι ὕλη, «πρὸς μελέτην καὶ κατάταξιν», ὅλα στὸν κόσμο δὲν ὑπάρχουν γιὰ νὰ γίνουν δελτία; Πάλιν καλὰ ποὺ δὲν ξεμπερδεύει, μιὰ δυό, τὸ πρᾶμα, παρά τὸ ἀντικρύζει ἢ καμώνεται πὼς τὸ ἀντικρύζει καὶ μιὰ στιγμὴ σὰ ζ ή τ η μ α : «Στὸ σημεῖο αὐτὸ δημιουργεῖται κ' ἕνα νέο ζήτημα: ἂν πρέπει δηλαδὴ οἱ ἐκδότες τῶν ἐπάντων ἑνὸς πεθαμένου συγγραφέα νὰ παραλείπουν ὅσα ἐκεῖνος ἔκρινε ἀκατάλληλα γιὰ δημοσίευση». Ἀμ! δὲ ποὺ δημιουργεῖται ζήτημα! Καὶ τί τὴν ἔχουμε τὴν Ἐπιστήμη; Ἄψε σβῦσε δὲ λύνει ἡ μεγάλη αὐτὴ κυρὰ ὅλα τὰ ζητήματα; Ὁ συγγραφέας, λέει ἡ Ἐπιστήμη, μπορεῖ σκόπιμα νὰ παραλείψει ἀρκετὰ δημοσιεύματά του, γιατὶ τὰ θεωρεῖ ἀσήμαντα, ἀνάξια προσοχῆς ἢ καὶ βλαπτικὰ τῆς φήμης του (καὶ ὄχι γιατὶ τὸν κάνουν νὰ τσιρίζει ἀπὸ τὸ κακό του). Ὁ ἴδιος θὰ ἤθελε νὰ μὴν τἄχε γράψει ἢ νὰ ξεχνιοῦνταν τὸ ταχύτερο. Ἄλλως τε, ἐξακολουθεῖ ἡ Ἐπιστήμη, τὰ κριτήρια ποὺ χρησιμοποιοῦν οἱ συγγραφεῖς στὴ συγκέντρωση τῶν ἔργων τους, δὲν εἶναι ἐπιστημονικά (ὁ Θεὸς νὰ τοὺς φυλάξει ἀπὸ τέτοια συμφορά!) ἀλλ' ἀξιολογικά. Ἔτσι, ἐπιτρέπεται ἢ μᾶλλον ἐπιβάλλεται νὰ παραλείψει ὁ συγγραφέας ὅ,τι μέτριο ἢ ξεπερασμένο τώρα πιὰ ἔγραψε γιὰ νὰ παρουσιάσει ὁμοιομορφία τὸ ἔργο του, στὴν ἐμφάνιση καὶ ἑνότητα στὴν ἐξέλιξή του. Ὁ ἐπιστήμονας, ὅμως, πρέπει νὰ ἐνδιαφερθεῖ γιὰ ὅλα. Καὶ τὰ προϊόντα μιᾶς κακῆς στιγμῆς ἢ μιᾶς ἀνώριμης νεανικῆς περιόδου καὶ τὰ ὄχι πρωτότυπα καὶ οἱ δουλικὲς μιμήσεις, ὅλ' αὐτὰ μποροῦν νὰ λείπουν ἀπὸ μιὰ λαϊκὴ ἔκδοση. Γιὰ τὸν Ἐπιστήμονα, ὡστόσο εἶναι πολύτιμοι ὁδηγοί, ποὺ τὸν πληροφοροῦν γιὰ τὴν ἐξέλιξη τοῦ λογοτέχνη, γιὰ τὶς προσπάθειές του, γιὰ τὴν πνευματική του διαμόρφωση, γιὰ τὸν τρόπο τῆς ἐργασίας του.

Μπορεῖ νὰ τεθεῖ πιὸ καθαρὰ τὸ ζήτημα; Ἡ θέληση τοῦ συγγραφέα δὲ λογαριάζεται καὶ δὲ φτάνει τὸ πιὸ ὥριμο, τὸ πιὸ καλό, τὸ πιὸ ἄρτιο μέρος τοῦ ἔργου του, ὅ,τι ὁ ἴδιος ζώντας ἔκρινε δημοσιεύσιμο, γιὰ νὰ τὸν καταλάβουμε, γιὰ νὰ τὸν χαροῦμε, γιὰ νὰ κρίνουμε τὴν ἀξία του. Ὄχι, πρέπει νὰ μάθουμε καὶ τὸ πιὸ ἀσήμαντο περιστατικὸ τῆς ζωῆς του, νὰ γνωρίσουμε καὶ τὸ πιὸ μικρὸ χαρτάκι ποὺ ξέφυγε μαῦρισμένο ἀπὸ τὸ χέρι του· ἔτσι μόνο ὁλοκληρώνουμε τὴ γνωριμία του, εἰσχωροῦμε στὰ μύχια τῆς ὕπαρξής του, ἀνακαλύπτουμε καὶ τοὺς πιὸ κρύφιους δεσμοὺς ποὺ συνδέουν ζωὴ καὶ ἔργο, βλέπουμε μὲ τὸν πιὸ πλέριο τρόπο νὰ φωτίζει ἡ ζωὴ τὸ ἔργο καὶ τὸ ἔργο τὴ ζωή, καταχτοῦμε τὸ συγγραφέα σὲ ὅλο τὸ πλάτος του καὶ σ' ὅλο τὸ βάθος. Θυμοῦμαι, ἀνάμεσα σ' ἄλλα, ἕνα τεῦχος ἀφιερωμένο στὸν Πούσκιν, τότε ποὺ γιορτάστηκε ἡ ἑκατονταετηρίδα του, τεῦχος ὀγκωδέστατο μὲ κείμενα γραμμένα σὲ τρεῖς ἢ τέσσερις εὐρωπαϊκὲς γλῶσσες. Τί κουρμπάνι γιὰ τοὺς βιβλιοπόντικες ἕνα ποιητὴς σὰν τόν Πούσκιν! Πραγματικά, στὸ τεῦχος δὲν εἶχαν συνεργαστεῖ παρὰ μόνο γραμματικοί. Ἀ! Οἱ ἄθλιοι! μὲ τέτοια βουλιμία δὲ ρίχνουνται οὔτε τὰ κοράκια στὰ πτώματα! Ἄκουες τὸ σιχαμερὸ κρώξιμό τους. Ἡ περιέργειά τους ἤτανε μιὰ πελώρια προβοσκίδα, ποὺ ὀσμίζονταν, ποὺ ἀνασκάλευε, ποὺ ψαχούλευε παντοῦ. Καὶ ποῦ δὲ θάτανε ἱκανὴ νὰ τρυπώσει! Ἂν ἦταν δυσπεπτικὸς ὁ Πούσκιν, ἂν ἦταν εὐκοίλιος; Τί πολύτιμοι ὁδηγοὶ οἱ διαπιστώσεις αὐτὲς γιὰ τὴν κατανόηση τῆς μεγαλοφυΐας του! Καὶ τί δὲν προσπαθοῦσαν νὰ ξεψαχνίσουν οἱ φοβεροὶ ἄνθρωποι! Γιὰ ποιάν ἔγραψε τὸ τάδε του ποίημα; Γιὰ τὴν Τατιάνα ἢ γιὰ τὴν Γκρανοῦσκα ἢ γιὰ τὴν Κατοῦσκα; Καὶ ἦταν ξανθιὰ ἢ Κατοῦσκα ἢ μελαχρινή, παντρεμένη ἢ ἀνύπαντρη ἢ ζωντοχήρα, καὶ πόσων χρόνων ἦταν ὅταν ἐνέπνευσε στὸν Πούσκιν τὸ ποίημα, σάμπως νὰ μπορεῖ καὶ ἕνας βιβλιοπόντικας ἀκόμα νὰ ἐξακριβώσει τὴ σωστὴ ἡλικία μιᾶς γυναίκας!

Ὅλ' αὐτὰ δὲν ἦσαν αἰσχρὴ βουλιμία, ξαδιάντροπη περιέργεια ἀνθρώπων ποὺ κάνουν δουλειὰ τὴν περιέργεια καὶ δικαιολογία τῆς ὕπαρξής τους· ἄπαγε! Ἦταν ὑψηλὸ λειτούργημα, ἱερὴ διακονία, ὑπακοὴ στὰ προστάγματα τῆς Ἐπιστήμης, ἅγια δίψα γιὰ γνώση. Καταλαβαίνει ὁ λογοτέχνης κριτικὸς τί τεράστια σημασία ἔχει γιὰ τὴν κατανόηση τοῦ Πούσκιν τὸ ἂν ἡ Κατοῦσκα ἢ ἡ Γκρατοῦσκα ἦταν ξανθιά; Αὐτὸς μπορεῖ νὰ φτάσει νὰ σοῦ πεῖ ὅτι καὶ ἡ ἀντικειμενικὴ ἀκόμα ὕπαρξη τῆς δεῖνα ἢ τῆς τάδε γυναίκας, ποὺ ἐνέπνευσε ὁρισμένο ποίημα στὸν Πούσκιν, ἔπαιξε πολὺ μικρὸ ρόλο γιὰ τὸ γράψιμο τοῦ ποιήματος, ὅτι δὲν ἦταν ἢ Γκρατοῦσκα ἢ ἡ Κατοῦσκα παρὰ μιὰ ἀφορμὴ γιὰ νὰ κάνει στίχο καὶ μουσικὴ ὁ ποιητὴς τὸν κόσμο ποὺ ἔκλεινε μέσα του. Μπορεῖ ὁ λογοτέχνης κριτικὸς νὰ θυμίσει στὸν «ἐπιστήμονα» κριτικὸ τὰ γεμάτα ὡραία αὐθάδεια — τὴν αὐθάδεια τῆς μεγαλοφυΐας — λόγια τοῦ Γκαῖτε σὲ μιὰ γυναίκα: «Κυρία μου ἡ ἀγάπη ποὺ ἔχω γιὰ σᾶς, δὲν εἶναι ζήτημα ποὺ σᾶς ἐνδιαφέρει!» ἢ τὸν περίφημο στίχο τοῦ Μπουϊλέ:

"Ὅτι σὲ σέναν ἀγαποῦσα, ἦταν ἡ μέθη ἡ δική μου.

Θὰ μὲ παρεξηγοῦσαν βασικὰ ὅσοι, ἀπ' ὅ,τι ἔγραψα παραπάνω, θάβγαζαν τὸ συμπέρασμα ὅτι ἀρνιοῦμαι τὰ δικαιώματα ἢ ὑποτιμῶ τὴ σημασία τῆς ἔρευνας. Ποιὸς δὲ βλέπει τὴ χρησιμότητα, τὴν ἀναγκαιότητά της; Εἶναι τόσο φυσικὸ νὰ διψοῦμε νὰ μάθουμε κάθε τί ποὺ ἀφορᾶ τοὺς ποιητές, τοὺς συγγραφεῖς, τοὺς καλλιτέχνες, ποὺ ἀγαποῦμε καὶ ποὺ θαυμάζουμε, ἔτσι ποὺ νὰ τοὺς νοιώθουμε ὅλο καὶ πιὸ κοντά μας, σὰ ζωντανούς, ποὺ θὰ καθόντουσαν ἀντικρύ μας ἢ ποὺ θὰ περπατοῦσανε στὸ πλευρό μας· Καὶ γιατὶ δὲ μᾶς φωτίζει ἡ ἔρευνα, καὶ πόσα προβλήματα, ἄλυτα δίχως αὐτήν, δὲ μᾶς λύνει! Μελετώντας τὴ ζωὴ ἑνὸς συγγραφέα, βλέπουμε νὰ ξεπετιέται μέσ' ἀπὸ τὸ ὑφάδι τῶν περιστατικῶν, ἐσωτερικῶν καὶ ἐξωτερικῶν, τὸ ἔργο του, καὶ τὸ ἔργο του μᾶς χρησιμεύει σὰν ἕνα πολύτιμο δοκουμέντο γιὰ νὰ γνωρίσουμε βαθύτερα τὸν ἄνθρωπο ποὺ τὸ ἔφτιασε. Ὅταν ἡ μελέτη τῆς ζωῆς ἑνὸς συγγραφέα, μᾶς τὸν φανερώνει μέτριο σὰν ἄνθρωπο, τότε ἔχουμε ἕνα σοβαρὸ λόγο γιὰ ν' ἀρχίσουμε ν' ἀμφιβάλλουμε καὶ γιὰ τὴν ἀξία τοῦ ἔργου του, γιὰ νὰ θέτουμε πάνω σὲ πιὸ στερεὲς βάσεις τὸ πρόβλημα τῶν σχέσεων ἠθικῆς καὶ ταλέντου καὶ νὰ φτάνουμε, ἴσως ἀλλοίμονο! στὸ συμπέρασμα ὅτι κ' ἕνας μασκαρᾶς δὲν ἀποκλείεται νἄχει ταλέντο, ἄλλο ἂν ἐμεῖς προσωπικὰ ξέροντας τὸν ἄνθρωπο δὲ μποροῦμε ν' ἀγαπήσουμε τὸ ταλέντο. Μὲ τὴν ἔρευνα κάτι ξεδιαλύνουμε ἀπὸ τὰ αἰνίγματα ποὺ λέγονται προσωπικότητα, ὕφος, εἰσχωροῦμε στὸν ἠθικὸ καὶ στὸν ψυχικὸ βίο τοῦ καλλιτέχνη, παρακολουθοῦμε τὶς ἀναζητήσεις, τὶς σκέψεις του, τὴν αἰσθητική του πορεία, τὶς σχέσεις ἀνθρώπου καὶ ἔργου, καὶ γιὰ κάθε περίπτωση συγκεκριμένη καὶ σὰ γενικὸ πρόβλημα, βοηθοῦμαστε νὰ ρίξουμε μιὰ ματιά, ἐξουσιάζοντας τὸ σκόρπιο ὑλικὸ ποὺ μᾶς δίνει ἡ ἔρευνα, νὰ δοῦμε σὰν κάτι σύνθετο καὶ ἀλάκερο, τὴν προσωπικότητα.

Ἅγιο, πολύτιμο πρᾶνμα ἡ ἔρευνα ὅταν γίνεται γι' αὐτοὺς τους σκοπούς! Μὰ κ' ἐδῶ χρειάζεται τὸ ὅριο καὶ τὸ μέτρο, ἡ στροφὴ τῆς ἔρευνας πρὸς τὰ μέσα, πρὸς ὅ,τι ἔχει σχέση μὲ τὸ πνεῦμα καὶ τὴν ψυχή, μὲ τ' ἀληθινὰ κινητρα τῆς δημιουργίας καὶ ὄχι πρὸς τὰ ἔξω, πρὸς ὅ,τι δὲν ἔχει καμμιὰ οὐσιαστικὴ σημασία καὶ δὲ θρέφει παρὰ μιὰ ἁπλὴ ταπεινὴ γνωστικὴ περιέργεια. Τὴ γνωστικὴ αὐτὴ περιέργεια, σπρωγμένη ἀπὸ μιὰ πραιτέρω, τὴν ὕψωσαν σὲ μέθοδο οἱ γραμματικοί, μέθοδο μάλιστα ποὺ στ' ὄνομά της ξεγράφεται κα. καταδικάζεται κάθε ἄλλη. Νὰ μὴ σεβαστοῦμε τὴ θέληση ἑνὸς ποιητῆ, ἐκδίδοντας τὰ ποιήματά του, ἐπειδὴ πέθανε καὶ εἶναι ἀνίσχυρος νὰ διαμαρτυρηθεῖ καὶ ὅταν ἀκριβῶς ὁ θάνατος ἔκανε πιὸ ἱερὴ τὴ θέλησή του; Καὶ γιὰ νὰ κερδίσουμε τί; Γιὰ νὰ μάθει ὁ γραμματικὸς (ὁ ἄλλος κόσμος δὲ νοιάζεται γιὰ τέτοιες μικροδουλειὲς) ὅτι ὁ ποιητὴς ποὺ τὸν ξαπλώνει χαμω γιὰ νὰ τὸν... ἐρευνήσει, ἔγραψε καὶ μέτρια ποιήματα, ἴσως, καὶ ἀνόητα, καὶ ἀσήμαντα, καὶ γιὰ νὰ παρακολουθήσει, μὲσ' ἀπ' αὐτά, τὴν πορεία τοῦ πνεύματός του; Ἐ! γραμματικέ, νεκρὰ σημάδια εἶναι ὅλα τοῦτα καὶ τίποτε δὲ θὰ σοῦ δείξουν ὅσο δὲν ἔχεις τὴ δύναμη νὰ μπεῖς μέσα στὸ φλογερὸ καμίνι τῆς ψυχῆς τοῦ ποιητῆ, τότε ποὺ ἔγινε ποιητὴς καὶ νὰ διαβάσεις τὴ γλῶσσα του! Εἶναι σὰ νἄθελες νὰ γνωρίσεις, μαθαίνοντας τὸ χρῶμα τῆς γραβάτας ποὺ φοροῦσε ὁ Οὐγκώ, ὅταν πήγαινε ν' ἀνταμώσει μιὰ φιλενάδα του, τὴ θέρμη τοῦ ἔρωτά του ἢ τὴν ἠρωϊκὴ θέρμη τοῦ Καραϊσκάκη, στὴν Ἀράχωβα, ἂν μάθαινες πόσα φυσέκια εἶχε στὴ ζώνη του ἐκείνη τὴ μέρα! Καὶ ὅμως σὲ τέτοιες καὶ σὲ πιὸ μηδαμινὲς λεπτομέρειες κατατρίβονται οἱ γραμματικοί, καὶ γεμίζουν «δελτία» καὶ τὰ τοποθετοῦν ὅμορφα ὅμορφα σὲ συρταράκια καὶ τ' ἀδειάζουν ὕστερα μονοκοπανιὰς σὲ βιβλία, μὲ ἀτέλειωτες «παραπομπὲς» ὀνομάζοντας, τὴν ἀθῶα τους αὐτὴ μανία μ έ θ ο δ ο καὶ ἐ π ι σ τ η μ ό ν ι κ ὴ κ ρ ι τ ι κ ὴ καὶ νομίζοντας — οἱ πιὸ κουτοί — ὅτι προσφέρουν ἔτσι σπουδαιότατες ὑπηρεσίες στὸ Πνεῦμα!

ΚΛΕΩΝ ΠΑΡΑΣΧΟΣ

Στὸ ἐρχόμενο φύλλο θὰ συνεργασθοῦν:

1) Μάρκος Αὐγέρης
2) Μιλτιάδης Μαλακάσης
3) Γρηγ. Ξενόπουλος
4) Α. Α. Πάλλης
5) Σοφία Μαυροειδῆ Παπαδάκη
6) Λίνος Πολίτης
7) Ἄγγελος Σικέλιανός
8) Δημήτρης Φωτιάδης κλπ.

ΣΟΛΑΝΑ: «Συγκέντρωση σ' ἐπαρχιακὸ κέντρο».